



У нумары:

Узрост паважаны, 180-гадовы

Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я. Ф. Карскага — лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Стар. 4

Надзея на... рэанімацыю

На рынку няма айчынных музычных інструментаў. Чаму?

Стар. 11

«Ушэбці» — у Браслаўскім музеі

«Музейны ўнікат» — новы праект «Зямлі пад белымі крыламі».

Стар. 12

Пад родным крылом

На рэспубліканскай выстаўцы ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі прадстаўлена 148 аўтараў.

Стар. 15

Прастора для будучыні

Беларусь з'яўлялася Ганаровым госцем прадстаўнічага кніжнага форуму ў Маскве.

Дадатак «Кніжны свет»

Каб год для вас быў неблагім — падпішыцеся на «ЛіМ»!

Для індывідуальных падпісчыкаў:

1 месяц — 10600 руб.
Падпісны індэкс — 63856

Ведамасная падпіска:

1 месяц — 14000 руб.
Падпісны індэкс — 638562

Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў:

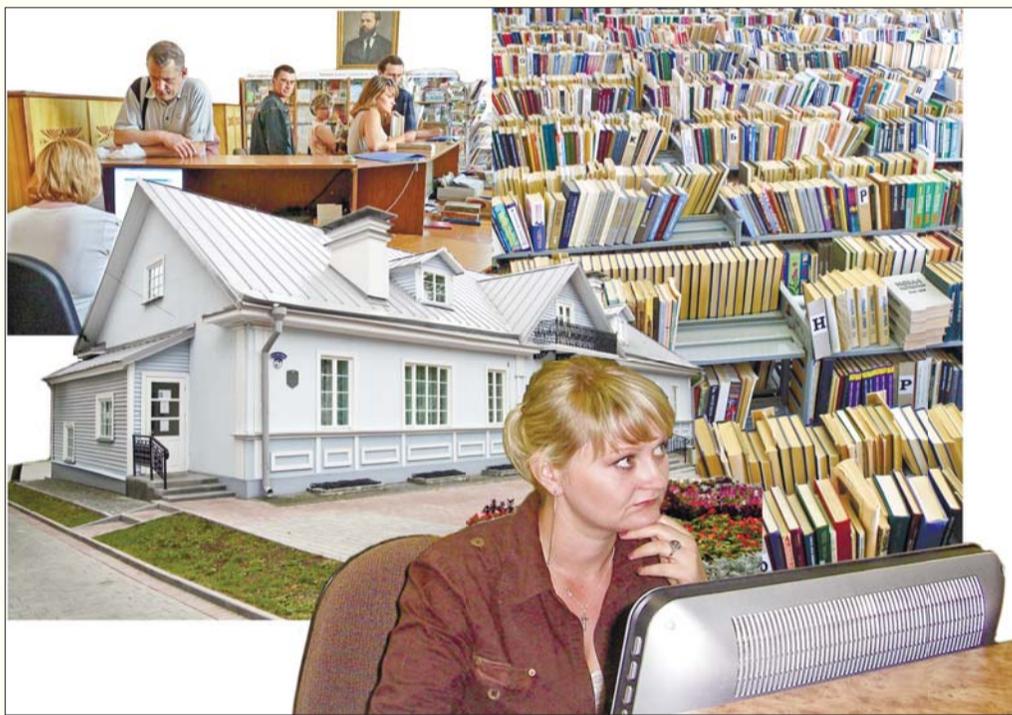
на 1 месяц — 6500 руб.
Падпісны індэкс — 63815

Льготная падпіска для ўстаноў культуры і адукацыі:

1 месяц — 10500 руб. Падпісны індэкс — 63880

Над імклівымі хвалямі Нёмана

Якраз у гістарычным месцы, на Замкавай гары ў Гродне знаходзіцца Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я. Ф. Карскага — першая публічная бібліятэка Беларусі. Год яе заснавання — 1830-ы. Вераснёўскімі днямі, парой шчодрага бабінага лета, яна святкуе свой 180-гадовы юбілей.



Здаецца, лепшага месца для працы над кнігай, як у старажытным будынку Новага замка, і не знойдзеш.

Тут усё нагадвае пра гісторыю, калі на высокім узбярэжжы Нёмана віравалі лёсавызначальныя дзяліны падзеі. І не дзіва, што тут цяпер — сховішча каштоўных кніг гэтага краю. Менавіта тут, у старым будынку з моцнымі сценамі і нязвычайнымі для нашага часу высокімі столымі — галоўны корпус бібліятэкі. Сама скарбніца размяшчаецца ў чагтырох прыстасаваных памяшканнях у розных канцах горада: па вуліцах Замкавая, 20, Савецкая, 8 і 25, Ажэшкі, 17. Усе будынкі — і ў гэтым таксама ўнікальнасць першай публічнай — маюць гістарычную каштоўнасць. З улікам характару кожнага і месца ў іх розныя філіялы ды аддзелы скарбніцы. Маючы непаўторную гісторыю, па якой у пэўнай ступені можна вывучаць гісторыю беларускіх бібліятэк, Гродзенская скарбніца цягам усіх гадоў адпавядае свайму галоўнаму прызначэнню — захавальніцы нацыянальнай спадчыны беларускага народа. Яна згадваецца, калі ходзіш па калідорах бібліятэкі, па правым крыле замка, дзе месціліся спальныя пакоі і пакоі, дзе прымаліся госці караля, а далей — была прыёмная, на другім паверсе размяшчаліся сенатарская зала, пасольская. Новы замак у Гродне — гэта новы каралеўскі палац, збудаваны

ў 1734 — 1751 гадах для правядзення соймаў. Адбываліся тут і асноўныя соймы Рэчы Паспалітай. У тым ліку і апошні сойм, на якім быў ратыфікаваны Другі падзел краіны. Не дзіва, што краязнаўчы аддзел бібліятэкі — у гэтым будынку. Тут жа — гістарычная літаратура, мастацкая, галоўныя залы, дзе адбываюцца сустрэчы і канферэнцыі. А ў доміку Элізы Ажэшкі цяпер — юнацкі філіял. Ля доміка — так званая Швейцарская даліна (таксама гістарычная назва), якая відаць з акон скарбніцы. Тут — вялікі збор літаратуры на замежных мовах (на традыцыйных папяровых і электронных носьбітах), шырокае сучаснае аздабленне пасля капітальнага рамонту, з рухомымі стэлажамі ў фондасховішчы (кшталту тых, што ўстаноўлены ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі). Каб знайсці кнігу, супрацоўнік адным дотыкам рукі прыводзіць у рух застаўленую кнігамі паліцу, яна паслухмяна паварочваецца і адкрывае доступ да неабходных дакументаў.

Пры беражлівым захаванні лепшых традыцый тут прадуктыўна выкарыстоўваюць сучасныя тэхналогіі, і новае абсталяванне для гэтага арганічна ўпісваецца ў інтэр'ер.

Ва ўсіх чатырох памяшканнях у розных кутках горада створаны інтэрнэт-класы, дзе з выкарыстаннем новых тэхналогій можна карыстацца фондамі іншых бібліятэк.

Між іншым, дзесяць гадоў таму, у 2000-м калектыву бібліятэкі распрацаваў праект «Аўтаматызацыя бібліятэчных працэсаў у Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я.Ф.Карскага» на рэалізацыю якога быў выдзелены Грант з Фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы культуры на набывцце камп'ютарнай тэхнікі. Вынікаў чакалі нядоўга. На сённяшні дзень камп'ютарны парк абласной бібліятэкі налічвае 109 адзінак.

Тут, сапраўды, можна дзівіцца, як тэхніка служыць чалавеку. Аўтаматызаваны ўсе бібліятэчныя працэсы — на шляху кнігі ад моманту яе заказу да выдачы чытачу. А з 2008-га абласная бібліятэка з'яўляецца паўнапраўным членам рэспубліканскага бібліятэчнага консорцыяму па аналітычным роспісе перыядычных выданняў «LIBKARD».

Электронны каталог Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я. Ф. Карскага, які пачаў стварацца ў 1993 годзе, адлюстроўвае ўжо 99 працэнтаў усяго фонду. Бібліятэка прапануе наведальнікам 12 уласных баз дадзеных. Сярод іх — «Мастацтва», «Гродзенская вобласць», «Гродзенская абласная навуковая бібліятэка», «Дзіцячая літаратура», «Памяць Гродзеншчыны» і іншыя. Як асноўны дарадак для ўсіх 18 цэнтральных бібліятэк Гродзеншчыны, абласная бібліятэка перадала ім у карыстанне базу дадзеных «Рэтра» электроннага каталога. Для навед-

вальнікаў у чыгальных залах бібліятэкі абсталяваны 30 аўтаматызаваных рабочых месцаў, 27 з іх — з выхадам у Інтэрнэт. Працуе віртуальная чыгальная зала Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, якая забяспечвае чытачам доступ да сусветных інфармацыйных рэсурсаў. У аддзеле мастацтва і дзіцячым філіяле дзейнічаюць мультымедычныя цэнтры...

Пра сучасныя знаходкі ў дапамогу бібліятэкару і чытачу можна згадаць яшчэ доўга. Але не гэта вызначальнае для ўстановы. Дбаючы пра будучае, тут клапаціліся працуюць з моладдзю. Менавіта за ўзроставы працы атрымалі і спецыяльную прэмію Прэзідэнта краіны дзеячам культуры і мастацтва за 2008 год. «А менавіта — за маральна-духоўнае выхаванне моладзі на аснове хрысціянскіх каштоўнасцей. Мы змаглі аб'яднаць і святароў, і прадастаўнікоў праваахоўных органаў, і медыцынскіх устаноў і распрацавалі праграму «З надзеяй — у будучыню», — распавядае дырэктар Гродзенскай абласной бібліятэкі Лідзія Мальцава. — На працягу пяці гадоў мы плённа супрацоўнічаем з Гродзенскай епархіяй, а пачыналася ўсё з рэалізацыі дабрачыннай праграмы «У справы добрыя ўкладзі ўсё лепшае з сваёй душы». Праграма ўключала сацыялагічныя даследаванні, акцыі падтрымкі інвалідаў і сірот, і зусім незвычайныя мерапрыемствы кшталту «Суд над жорсткасцю». Мы аднавілі традыцыі Элізы Ажэшкі, калі яна для дзіцяй-сірот арганізоўвала навагодня елкі. Мы гэта таксама рабілі. Усё для таго, каб выхаваць духоўна багатага, адоранага беларуса».

Сваю дзейнасць калектыву бібліятэкі каардынуе з грамадскімі і дзяржаўнымі арганізацыямі, устаноўамі і творчымі саюзамі. За год праводзіцца звыш 250 разнастайных мерапрыемстваў (краязнаўчыя чытанні, навукова-практычныя канферэнцыі, прэзентацыі кніг і творчыя сустрэчы з удзелам пісьменнікаў Гродзеншчыны і краіны, літаратурныя вечарыны, інфармацыйны тыдні, дні інфармацыі, віктарыны і конкурсы, гадзіны цікавых паведамленняў і гутаркі, экскурсіі), якія садзейнічаюць адраджэнню і захаванню нацыянальных культур, зберажэнню багатай гісторыка-культурнай спадчыны рэгіёна.

Дзякуючы плённай працы людзей, якія ўсе свае веды, майстэрства, творчасць адыдаюць асвеце грамадства, развіццю духоўнасці, павышэнню яго адукацыі і культуры, Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я. Ф. Карскага годна сведчыць: распачаты летпіс нашага жыцця працягваецца...

Ірына ТУЛУПАВА

Фота Аляксея Салая і з архіва бібліятэкі.

Калаж Віктара Калініна

(Працяг тэмы на стар. 4-5.)

Пункцірам

• Выбары Прэзідэнта Беларусі прызначаны на 19 снежня 2010 года. Такое рашэнне прынята 14 верасня на сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

• Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка адзначыў дзяржаўнымі ўзнагародамі 87 чалавек. Ордэна Пашанна ўдасноены загадчык кафедры жывапісу Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Май Данцыг. Прафесара кафедры дызаіну, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і тэхнічнай графікі Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава Віктара Вінаградова, мастака-скульптара Андрэя Заспіцкага і галоўнага дырэктара Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы імя Р. Шырмы Людмілу Яфімаву кіраўнік дзяржавы ўзнагародзіў ордэнам Францыска Скарыны. Гэтым жа ўказам былі прысвоены ганаровыя званні работнікам культуры, навукі, адукацыі і спорту. Ганаровае званне народнага артыста Беларусі прысвоена артысту балета, вядучаму майстру сцэны Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Ігару Артамонаву і галоўнаму хормайстру гэтага тэатра Ніне Ламавіч.

• Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народную артыстку Расіі Ларысу Доліну з юбілеем.

• Беларускі дзяржаўны цырк плануе пераехаць у адрэстаўраваны будынак у лістапада. Апошняя праграма ў цырку-шапіто, дзе артысты беларускага цырка выступалі амаль два гады, будзе паказаная 26 верасня, і адразу пачнуцца рэпетыцыі новай яркай і відовішчнай праграмы.

• Царкоўны звон часоў Вялікага Княства Літоўскага быў знойдзены ў закінутай студні ў Лёзненскім раёне. Звон вышыней 55 сантыметраў праляжаў у зямлі больш як паўстагоддзя, але добра захаваны і ў хуткім часе зойме месца на званіцы новага храма Узвядзення Крыжа Гасподня ў Лёзне.

• У Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы ствараецца музей мантый ВУНУ свету. Ужо маецца 8 экспанатаў з Беларусі, Польшчы, ЗША, Украіны ды іншых краін. На прапанову дапоўніць калекцыю адгукнуліся ўніверсітэты Германіі, Фінляндыі, Кітая.

• Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы ўпершыню экспануе поўны рукапіс паэмы "Курган". Арыгінал захоўваецца ў Беларускай бібліятэцы і музеі імя Францыска Скарыны ў Лондане, а копія была перададзена музею Янкі Купалы з нагоды сёлетняга 100-гадовага юбілею выдатнага твора. Да 25 снежня тут таксама можна пабачыць першае друкаванае выданне "Кургана" ў газеце "Наша Ніва" 1912 года.

• Трохметровы бронзавы помнік палітыку, дыпламату, стваральніку трэцяга Статута ВКЛ Льву Сапегу адкрыты ў Лепелі. У 1586 годзе Леў Сапега перанёс горад, які ўваходзіў у яго вотчыну, на тры кіламетры і назваў гэтае месца Новым Лепелем.

• 20 верасня адзначаецца 65-гаддзе з дня адкрыцця першай экспазіцыі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. У музеі адбудзецца ўрачыстае святкаванне гэтай падзеі.

• 21 — 25 верасня ў Беларусі пройдзе святая нямецкай мовы, арганізаваная Інстытутам Гётэ ў г. Мінску і Федэральным міністэрствам адукацыі, мастацтва і культуры Аўстрыі. У межах культурнай праграмы ў Гродне (21 і 22 верасня) і ў Мінску (24 і 25 верасня) выступіць швейцарская пісьменніца і сьпявачка Брыгіта Шэр. Адукацыйная праграма — семінары і майстар-класы па нямецкай мове — запланавана ў Беларускім дзяржаўным універсітэце, Баранавіцкім дзяржаўным універсітэце, Інстытуце Гётэ ў Мінску.

Падрыхтавала Саша ДОРСКАЯ

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Парады ад Анатоля Крэйдзіча

У гімназію № 3 горада Іванава завітаў Анатоль Крэйдзіч — галоўны рэдактар раённай газеты "Чырвоная звязда".

Мы адразу зразумелі, што гасць умее наладжваць кантакт з аўдыторыяй. Так прыемна было пачуць родную мову з вуснаў земляка. У зале ўсталявалася цішыня. Было цікава слухаць чалавека, вядомага не

толькі на Іванаўшчыне. Яму наперабой пачалі задаваць пытанні, гасць толькі і паспяваў пераключацца з адной думкі на другую. Вучняў цікавіла ўсё: і жыццё, і творчасць, выдадзеныя і будучыя кнігі. Анатоль Мікалаевіч успомніў свой першы верш, прачытаў нам найбольш блізкі да сэрца паэтычны твор. І ўсё ж гасць падкрэсліў,

што ён больш схільны да прозы. На пытанне пра любімага аўтара Анатоль Мікалаевіч адказаў так: "У мяне не адзін любімы аўтар, іх сотні, таму назваць усіх немагчыма". Адкаж можна было прадбачыць, бо ён не толькі займаецца журналістыкай, але і ўзначальвае Брэсцкае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі.

А яшчэ ўсіх цікавіла думка Анатоля Мікалаевіча пра нашу школьную газету "Устамі гімназіста". Ён даў шмат парад на гэты конт, параіў пісаць не толькі на рускай, але і на беларускай мове.

Наогул, сустрэча з Анатолем Крэйдзічам была цёплай, цікавай і, безумоўна, карыснай.

На развітанне і добры ўспамін Анатоль Мікалаевіч падарыў усім, хто задаваў яму адметныя пытанні, кнігу "Параненыя мары", пажадаў вучням і настаўнікам поспехаў.

Святлана КАРАНКОВІЧ

Прэзентацыі

Выстаўка была сфарміравана па выніках Нацыянальнага конкурсу "Мастацтва кнігі-2010", што адбыўся сёлета ўжо ў 50-ы раз. У ім прынялі ўдзел 44 выдавецтвы і выдавецкія арганізацыі, якія прадставілі больш як 250 выданняў па 24 намінацыях (13 тэматычных, 8 спецыяльных і 3 персанальных). Аўтарытэтнае журы вызначыла пераможцаў, кнігі-дыпламанты I, II і III ступеняў, якія былі прадстаўлены ў экспазіцыі "Лепшыя кнігі Беларусі".

Імпрэзу адкрыў дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі, які падкрэсліў значныя традыцыі сферы кнігавыдання. Прысутнічалі намеснік міністра інфармацыі Ігар Лапцёнак і намеснік міністра культуры Тадэуш Стружэцкі.

Імпрэзу працягнулі кіраўнікі і прадстаўнікі выдавецтваў, кнігі якіх былі адзначаны на конкурсе. Як вядома, гран-пры конкурсу "Мастацтва кнігі-2010" атрымаў зборнік "Нікогда не забудем", што выйшаў у выдавецтве "Мастацкая літаратура". У сваім выступленні галоўны рэдактар выдавецтва Віктар Шніп падкрэсліў, што зборнік, які ўпершыню з'явіўся пасля Вялікай Айчыннай вайны, вытрымаў дагэтуль ужо дванаццаць перавыданняў, а яго агульны наклад склаў больш як мільён асобнікаў. Тым не менш "Мастацкая літаратура" зноў звярнулася да легендарнай кнігі, аздобіла яе арыгінальным афармленнем, што ператварыла "Нікогда не забудем" у шэдэўр кніжнай справы.

Галоўны рэдактар выдавецтва "Беларуская энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" Ларыса Языковіч прад-

Для аматараў кнігі

У невялікім часавым прамежку паміж Днём беларускага пісьменства і Днём бібліятэкара прайшло мерапрыемства, напасрэдна звязанае з абедзвюма падзеямі. У галерэі "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылося адкрыццё выстаўкі-прэзентацыі "Лепшыя кнігі Беларусі".



ставіла некалькі выданняў сваёй установы, у тым ліку першым том "Гісторыі беларускай кнігі" (аўтар Мікалай Нікалаев), прысвечаны кніжнай культуры ВКЛ (пераможца ў намінацыі "Лепшае энцыклапедычнае выданне"); дырэктар выдавецка-рэдакцыйнай установы "Літаратура і Мастацтва" Алякс Карлюкевіч — альбом "Родина-мать зовет" (намінацыя "Лепшае выданне па выяўленчым мастацтве"), створаны Галінай Паўлоўскай пры выкарыстанні калекцыі музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Дырэктар выдавецтва Беларускага Экзархага Уладзімір Грозаў выкарыстаў тэатральную міні-пастаноўку для дэманстрацыі знакамітага Слуцкага Евангелля і кнігі

"Дорогами православной Беларуси". Прэзентацыю завяршыла выступленне дырэктара выдавецтва "Рыфтур" Сяргея Плыткевіча, чьё выданне "Дыкая жыць в центре Европы" перамагло ў намінацыі "Лепшы фотаальбом".

Выстаўка-прэзентацыя "Лепшыя кнігі Беларусі", якая будзе працаваць да 30 верасня, прапануе кніжным гурманам усе лепшыя кнігі, створаныя ў нашай краіне.

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ

На здымку: галоўны рэдактар выдавецтва "Мастацкая літаратура" Віктар Шніп перадае дырэктару Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раману Матульскаму кнігу "Нікогда не забудем".

Фота Юліі Ваўчок

За падзеяй



Такі сімпозіум праводзіцца ў Беларусі ўпершыню (раней ён праходзіў у Румыніі, Балгарыі, Расіі). У ім прынялі ўдзел прадстаўнікі асноўных традыцыйных хрысціянскіх канфесій, навукоўцы-біблісты з краін СНА, Заходняй, Усходняй Еўропы і ЗША. Мерапрыемства з'яўляецца сумес-

Сустрэча даследчыкаў Бібліі

У Мінску прайшоў V Усходнеўрапейскі міжнародны сімпозіум даследчыкаў Новага Запавета.

ным праектам Беларускага экзархата, Рускай Праваслаўнай Царквы, Міжнароднага таварыства даследчыкаў Новага Запавета.

Тэма мінскага сімпозіума — "Евангельскія вобразы Госпада Ісуса Хрыста ў царкоўнай традыцыі і біблейскай навуцы". Форум скліканы дзеля таго, каб прадэманстраваць функцыю біблістыкі ў кантэксце сучаснай універсітэцкай навукі, а таксама паказаць яе сацыяльную значнасць у краінах Еўропы.

Прафесар універсітэта Іены Карл-Вільгельм Нібур адзначыў: "Сёлетні сімпозіум — вельмі карыснае

мерапрыемства ў абмене ведамі паміж усходняй праваслаўнай царквой, рымскай каталіцкай царквой і заходняй пратэстанцкай царквой".

Святочнае адкрыццё сімпозіума адбылося ў Мінскім міжнародным адукацыйным цэнтры імя Іаханэса Раў пры ўдзеле Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі.

Уладзімір ПАДАЛЯК

На здымку: прафесар універсітэта Іены Карл-Вільгельм Нібур.

Фота аўтара

Імпрэзы

Літаратурны ўрок

У мінскім кінатэатры "Піянер" адбыўся ўрок-прэзентацыя "Па маршруце мастацкага слова" па кнізе Уладзіміра Ліпскага "Янка вянок", што прысвечана Янку Купалу. Прысутнічалі мастак кнігі Уладзімір Жук, пісьменнік Мікола Маляўка, начальнік упраўлення адукацыі Савецкага раёна г. Мінска Таццяна Янушкевіч ды іншыя госці.

— Няпроста, паверце, было працаваць над гэтай кніжкай, — расправіў аўтар, старшыня праўлення Беларускага дзіцячага фонду, галоўны рэдактар часопіса "Вясёлка" Уладзімір Ліпскі. — Перачытаў усяго Купалу ад радка да радка. Прачытаў усё, што пісалі пра класіка. Сустрэкаўся з многімі людзьмі, вельмі ўдзячны таксама супрацоўнікам музея Янкі Купалы.

На пачатку сустрэчы гасцей вітаў народны ансамбль "Жарт". Музей Янкі Купалы падрыхтаваў экскурсію "Як на свет радзіўся Янка" і "Паэзія купалаўскіх мясцін", якія праводзілі вучні гімназіі № 23 г. Мінска. Апроч таго, дэманстраваліся музейныя экспанаты — стол, за якім працаваў пісьменнік, свечкі, чарніліца, радые.

Дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Мадзеясян зазначыла: "Я вельмі рада, што ў падрыхтоўцы гэтай кнігі паўдзельнічаў і наш музей, і вельмі многія з малюнкаў і фотаздымкаў, што змешчаны ў ёй, захоўваюцца ў нашых фондах".

Напрыканцы сустрэчы Уладзімір Ліпскі пажадаў дзецям шанаваць беларускую мову, любіць беларускую зямлю, бо менавіта да гэтага заклікаў наш геній Янка Купала.

Ілона КУПРЭЙЧЫК

Між іншым

Бібліятэкары — за кразнаўства

На Чэрвеньшчыне адбыліся чарговыя, 6-я па ліку, кразнаўчыя чытанні, прымеркаваныя да Дня бібліятэкі. Адкрыла сустрэчу загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу Галіна Ніціеўская паведамленнем: "Чэрвеньскай цэнтральнай раённай бібліятэцы — 90 год". І хоць юбілей яшчэ наперадзе, прысутным цікава было даведацца пра гісторыю стварэння бібліятэкі на Чэрвеньшчыне.

Затым узяла слова Вольга Анікеева, бібліятэкар Хутарскай сельскай бібліятэкі. Яна на свае ўласныя сродкі і на сродкі аднавяскоўцаў пабудавала праваслаўны храм, які пачаў дзейнічаць з ліпеня гэтага года.

Бібліятэкар Турэцкай сельскай бібліятэкі Вольга Салдаценка прадставіла даследаванне творчасці Уладзіміра Караткевіча як кразнаўцы. У Лучскай сельскай бібліятэцы працуе Таццяна Ждановіч, своеасаблівы летапісец свайго краю. Да кразнаўчых чытанняў яна падрыхтавала паведамленне пра сваіх землякоў.

Якія прыказкі і прымаўкі бытуноць у вёсцы Горкі, расказала Святлана Вайцяховіч. Усіх зачаравала цудоўным голасам бібліятэкар Майзароўскай сельскай бібліятэкі Зінаіда Дзмітровіч. Выступленне яе так і называлася "Песні маёй вёскі".

Кразнаўчая дзейнасць стала неад'емнай часткай работы бібліятэкі Чэрвеньшчыны, сродкам адраджэння гісторыка-культурнай спадчыны роднага краю.

Людміла ВОЙЦІК

Літ-абсягі

Як зазначыла вядучая вечарыны, кіраўнік народнага літаратурна-мастацкага аб'яднання "Руны" Валянціна Гіруць-Русакевіч, Вячаслава Рагойшу ведаюць многія, калі не ўсе ў раёне. Вядомы беларускі крытык, таленавіты пісьменнік і навуковец, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры тэорыі літаратуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, акадэмік Міжнароднай акадэміі навук Еўразіі, але найперш — адданы сын ракаўскай зямлі, любай Валожыншчыны.

Пакломы вечарына мела назву "Рэкі яго жыцця", распачалі яе са згадак пра вытокі, пра раку "Сям'я". Сам Вячаслаў Пятровіч раскажа пра сваіх бацькоў, прыгадаў дзяцінства. Прысутныя мелі магчымасць пазнаёміцца з сынамі Вячаслава Рагойшы Усеваладам, Максімам і Пятром. У частцы "Педагагічна-асветніцкая рака" Вячаслаў Пятровіч прызнаўся, што выбару прафесіі філалага паспрыяў Адам Мальдзіс. Менавіта ён на адной з сустрэч, што праходзілі ў Ракаве, параіў паступаць не на матэматычны, але на філалагічны факультэт БДУ, і толькі на беларускае аддзяленне.

На сустрэчу завіталі калегі Вячаслава Пятровіча, выкладчыкі

Рэкі жыцця Вячаслава Рагойшы

У Валожынскім раённым цэнтры культуры прайшла творчая вечарына даследчыка літаратуры, пісьменніка, доктара філалагічных навук, прафесара Вячаслава Рагойшы. Імпрэза "Рэкі яго жыцця" сталася працягам цыкла творчых сустрэч са знакамітымі ўраджэнцамі Валожыншчыны "Зямлі маёй і землякам", у межах якога ўжо прайшлі імпрэзы з удзелам паэта, галоўнага рэдактара выдавецтва "Мастацкая літаратура" Віктара Шніпа і заснавальніка Пяршайскага народнага тэатра Мікалая Ганчарыка.

кафедраў тэорыі літаратуры, сучаснай беларускай літаратуры і культуры, гісторыі беларускай літаратуры. Намеснік дэкана філалагічнага факультэта БДУ Павел Навойчык заўважыў, што менавіта Вячаслаў Рагойша, яго асабісты прыклад пасадынічаў выбару ім прафесіі. Таццяна Шамякіна, доктар філалагічных навук, прафесар, адзначыла, што яе бацька, Іван Шамякін сябраваў з Вячаславам Рагойшам і яго жонкай Таццянай Кабржыцкай, заўсёды казаў, што гэта сям'я сапраўдных інтэлігентаў у вышэйшым сэнсе гэтага слова.

Творчы партрэт настаўніка дапоўнілі былыя студэнты Вячаслава Пятровіча Ала Макарэвіч, цяпер настаўніца беларускай мовы сярэдняй школы № 1 г. Валожына, і Таццяна Міхайлава, настаўніца

роднай мовы Пяршайскай сярэдняй школы.

Вячаслаў Рагойша раскажаў і пра накірункі сваёй творчай і навуковай дзейнасці. Акрамя вывучэння беларускай літаратуры, ён з'яўляецца старшынёй Міжнароднага фонду Янкі Купалы, вывучае беларуска-ўкраінскія, беларуска-польскія, беларуска-рускія літаратурныя сувязі, перакладае.

На імпрэзе прысутнічалі і прамаяўлялі краязнаўца з Маладзечна Міхась Казлоўскі, паэт і даўні сябар Вячаслава Пятровіча Сяргей Панізік, старшыня Валожынскага раённага савета дэпутатаў Марына Іода, дырэктар раённага цэнтры культуры Марына Тур, дырэктар Цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы Валожынскага раёна Ірына Зянько.



Не абышлася вечарына і без падарункаў. Сапраўднай нечаканасцю для Вячаслава Пятровіча сталі песні на яго вершы. Напамінам пра Валожын доўгі час будзе ручнік, вытканы ўмельцамі народнага цэнтры народных майстроў "Скарбіца" Валожынскага раённага цэнтры культуры.

Марына ВЕСЯЛУХА

На здымку: падчас вечарыны прамаяўляе Вячаслаў Рагойша.

Фота аўтара

3-пад пярэ

У Доме літаратуры пад гукі піянерскіх фанфар адбыўся святочны канцэрт, прысвечаны 20-годдзю Беларускай рэспубліканскай піянерскай арганізацыі. Прагучалі віншаванні ад прадстаўнікоў міністэрстваў інфармацыі, адукацыі, абароны, культуры, спорту, МНС, МУС, БРСМ. Шмат цёплых слоў гасці і ўдзельнікі канцэрта таксама пачулі ад старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалая Чаргінца. Затым адбылося ўзнагароджанне найбольш актыўных членаў піянерскай арганізацыі Беларусі, прагучалі справаздачы прадстаўнікоў кожнай вобласці. Напрыканцы ўрачыстай часткі выступілі ўзвод роты ганаровай варты і харэаграфічны ансамбль "Дзіця свету". Скончыўся канцэрт выступам брэйк-данс-каманды "Стрыг масцёрс".

Уладзімір КУЛІЧЭНКА

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны з 15 верасня па 15 кастрычніка праводзіць конкурс мультымедычных прэзентацый для дзяцей і падлеткаў да 17 гадоў на тэму "Вайна, якая ўвайшла ў маю сям'ю". Удзельнікам прапануецца распусціцца пра лёсы сваякоў падчас вайны, іх успаміны, праілюстраваныя дакументамі, узнагародамі, фотаздымкамі і іншымі сямейнымі рэліквіямі. Распавед павінен быць прадстаўлены ў выглядзе мультымедычнай прэзентацыі, зробленай у праграме MS PowerPoint і запісанай на дыск. Жюры будзе ацэньваць як змест, так і тэхнічнае выкананне работ. Лепшыя прэзентацыі можна будзе ўбачыць на сайце музея.

С.Д.

Унікальны прыз — сто кніг з аўтаграфамі беларускіх пісьменнікаў у Дзень бібліятэк атрымала Наваполацкая цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма. Кнігі сталіся падарункам за актыўны ўдзел у творчым праекце штогднёвіка "Літаратура і мастацтва" "Кнігі з аўтаграфамі пісьменнікаў — у бібліятэцы краіны". Падчас урачыстага мерапрыемства Вераніка Марук, вядучы рэдактар аддзела маркетынгу РВУ "Літаратура і Мастацтва", раскажа пра дзейнасць і творчыя планы рэдакцыйна-выдавецкай установы, а паэт і рэдактар аддзела часопіса "Польмя" Рагнед Малахоўскі працягаў свае новыя вершы.

Марына ВЕСЯЛУХА

Нядаўна ў вёсцы Сынківічы Зэльвенскага раёна прайшло вялікае свята. Сотні людзей з Беларусі сабраліся каля Сынківіцкай Свята-Міхайлаўскай царквы, каб сустрэць чудатворны абраз "Усецарыца" з Афона (Грэцыя), які быў асвячоны ў дваццаці манастырах і прыкладзены да мошчаў святых угоднікаў Божых. Абраз стварылі афонскія манахі і асвяцілі яго на Святой гары. Трэба сказаць, што абраз напісаны з выкананнем канонаў і асвячоны на першавобразе. "Усецарыца", унесена ў храм, тут будзе захоўвацца пастаянна. Урачыстае богаслужэнне з нагоды сустрэчы гэтага абраза ўзначаліў епіскап Гродзенскі і Ваўкавыскі Арцёмій. "Усецарыца" — першы абраз, напісаны афонскімі манахамі і прывезены ў Беларусь. У маі гэтага года копію чудатворнага абраза Божай Маці завезлі ў Мінск.

Іосіф ЗАЯЦ

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ выказваюць глыбокія спачуванні пісьменніку Казіміру Камейшчу ў сувязі з напаткаўшым яго вялікім горам — смерцю МАЦІ Ядвігі Казіміраўны.

Калектыў РВУ "Літаратура і Мастацтва" выказвае шчырыя спачуванні рэдактару аддзела — члену рэдкалегіі альманаха "Вожык" Казіміру Камейшчу з прычыны вялікага гора — смерці МАЦІ Ядвігі Казіміраўны.

Арт-лінія

Амаль тыдзень працягваецца ў горадзе над Бугам XV Міжнародны тэатральны фестываль "Белая Вежа". Яго ўрачыстае адкрыццё адбылося ў мінулую суботу ў Вялікай зале Брэсцкага абласнога акадэмічнага тэатра драмы імя Ленінскага камсамола Беларусі. У той вечар тут быў паказаны спектакль Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы "Вяселле" паводле аднайменнай п'есы Антона Чэхава. А неафіцыйным пачаткам фестывалю сталася дзённая імпрэза "Нашэсце іншаспаленняў", прадстаўленая на гарадской плошчы артыстамі са Славеніі, ды маляўнічае вулічнае шоу індыйскай групы "Акеан".

Сёлетняя "Белая Вежа", якая афіцыйна завяршаецца 18 верасня, сабрала прадстаўнікоў усіх кантынентаў — больш як тры дзясяткі творчых калектываў з 19 краін. Фестываль адбываецца ў год юбілею вялікага класіка рускай літаратуры, таму на першым плане чэхаўская тэматыка: апроч саўндрамы "Вяселле"

Госці з усіх кантынентаў



— сумеснага праекта купалаўцаў з маскоўскім рэжысёрам Уладзімірам Панковым, — па некалькі розных паставак такіх вядомых твораў, як "Чайка", "Мядзведзь", Тры сястры", "Вішнёвы сад".

Арганізатары фестывалю (Міністэрства культуры Беларусі, Брэсцкі аблвыканкам,

Брэсцкі абласны акадэмічны тэатр драмы імя Ленінскага камсамола Беларусі, Беларускі саюз тэатральных дзеячаў) парупіліся пра яго жанравы стылёвую разнастайнасць і шырокі размах. На афішы — спектакль-розыгрыш, камічная опера, саўндрама, вулічныя прадстаўленні, насычаная

музыкай тэатральна-харэаграфічная пастаноўка, сінтэз традыцый і пошукаў сённяшняй акадэмічнай сцэны... Фарбы з беларускай тэатральнай палітры, сюрпрызы з Еўропы, з Расіі, экзатычныя павевы з абсягаў Венесуэлы, Аўстраліі, Індыі... І ўсё гэта не толькі ў розных залах і вуліцах Брэста, але і на пляцоўках Баранавіч, Камянца, Кобрына, Маларыты, Пінска ды Пружанаў.

Безумоўна, самых дасведчаных і пераборлівых тэатралаў захапляе не толькі стыхія свята, але і конкурсная інтрыга, схаваная ў яго стракатай атмасферы. Жюры на чале з галоўным рэдактарам часопіса "Тэатральная жыцьцё", заслужаным дзеячам мастацтваў Расійскай Федэрацыі Алегам Піваваравым ужо хутка падвядзе вынікі прафесійных сцэнічных аглядзін і назаве пераможцаў...

Лана ІВАНОВА

На здымку: дэбютант фестывалю "Белая Вежа" індыйская арт-група "Акеан".

Повязі



Звяртаючыся да прысутных, сакратар па культуры кітайскага пасольства Чжуан Цзянпін выказаў падзяку Беларускаму таварыству дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі і Таварыству дружбы "Беларусь — Кітай" за вялікі ўнёсак у папулярызаванне кітайскай гісторыка-культурнай спадчыны ў Беларусі і паглыбленне беларуска-кітайскіх стасункаў. Кожнае

Крыніца натхнення — старажытны Кітай

Традыцыйна два разы на год Беларускае таварыства дружбы і таварыства "Беларусь — Кітай" праводзяць Дні Кітая ў Мінску. На вечарыне "Культурная спадчына Шаосіна" ў рамках Дзён Кітая, прысвечаных 61-й гадавіне ўтварэння Кітайскай Народнай Рэспублікі, прысутныя змоглі пазнаёміцца з традыцыямі вытворчасці ядвабу і роспісу па тканіне ў тэхніцы багык.

такое мерапрыемства спрыяе развіццю далейшых зносін і сяброўства паміж двума народамі, упэўнены ён.

Што да горада Шаосін, то гэта адна са старадаўніх калысак кітайскай цывілізацыі. Доўгі час у Еўропе гэтую далёкую ўсходнюю краіну называлі "серэс", што перакладаецца са старажытнагрэчаскай мовы як "ядваб". Бо менавіта ў Кітаі ўпершыню авалодалі сакрэтаў вытворчасці прыгожай тканіны. Паводле падання, кітайская імператрыца Сі Лін Шы 7000 тысяч гадоў таму выпадкова ўкінула кокан матыля ў кубак з гарбатай і са здзіўленнем заўважыла, што ад яго пацягнулася нітка... Вось так і ўзнікла ідэя пачаць вытворчасць цудоўнай натуральнай тканіны. За раскрыццё сакрэта ядвабу ў тых часы можна было паплаціцца жыццём. Мастацтва яго вырабу — унікальнае. Дарэчы, у старадаўнім кітайскім ядвабе ў тры разы больш ніцей, чым у самых вядомых французскіх габеленах.

Шоўк — лёгкі, як аблок, празрысты, як лёд. Адзенне з яго заўсёды карысталася

попытам у модніц. Што і прадэманстравалі ў Доме дружбы навучэнцы Мінскага дзяржаўнага прафесійна-тэхнічнага каледжа швейнай вытворчасці. Удзельнікі тэатра моды "Смелае рашэнне" паказалі, як прадстаўнікі двух народаў змоглі злучыць мастацтва роспісу па тканіне і нацыянальны беларускі крой. Асабліва выдатна, на мой погляд, спляліся традыцыі старажытнага Кітая і талент беларускіх майстроў у калекцыі "Купале". У даволі значных па плошчы роспісах лёгка "прачытваюцца" матывы нашай роднай прыроды.

Хочацца спадзявацца, што кожны раз, павязваючы шаўковую хустцінку, мы ўспомнім і пра цудоўны Шаосін, і пра кітайскіх майстроў, якія пранеслі праз стагоддзі і захавалі сваё незвычайнае рамяство.

Раіса МАРЧУК

На здымку: мадэлі тэатра мод "Смелае рашэнне" ў сукенках з калекцыі "Купале".

Фота Кастуся Дробава

Узрост паважаны, 180-гадовы

Не так даўно калектыў Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я.Ф.Карскага стаў лаўрэатам спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Як змянілася жыццё пасля атрымання прэміі? Чым жыве бібліятэка сёння? Пра гэта распавядае дырэктар Лідзія МАЛЬЦАВА.

— Калектыў старэйшай бібліятэкі Беларусі з гонарам прыняў высокую ўзнагароду. Мы захоўвалі лепшыя традыцыі тых людзей, якія працавалі тут раней, і пастаянна знаходзіліся ў пошуку новых шляхоў. Да прыкладу, стварылі электронную бібліятэку. Збіралі па крузіцах усё тое, што датычыцца нашага краю, краіны. Гэта выдатны патэнцыял для выхавання адукаваных, духоўна багатых асоб, патрыётаў. У бібліятэцы сабраная літаратура, якая не проста садзейнічае адукацыі, а дапамагае ў развіцці: калі талент — дапаможам развіць яго здольнасці, калі чалавек хоча стаць сапраўдным прафесіяналам — таксама падкажам усё, што ў нас ёсць па пэўнай прафесіі. Таму я лічу, што наша бібліятэка на сённяшні дзень займае значнае месца ў сацыяльна-культурнай сферы сучаснага грамадства. Гэта інфармацыйны, адукацыйны, культурны цэнтр. І — сацыяльны цэнтр рэгіёна. У апошнія гады людзі актыўна ідуць да нас, у публічны цэнтр прававой інфармацыі, на прыём да юрыста. З 2003 года пры бібліятэцы працуе грамадская прыёмная, дзе бясплатнаю юрыдычную дапамогу чытачам аказваюць юрысты-практыкі юрыдычных службаў горада. Наведвальнікі атрымліваюць нават дыстанцыйную прававую дапамогу — дзякуючы цесным сувязям бібліятэкі з Інавацыйным цэнтрам юрыдычнай адукацыі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы.

— Але ў бібліятэцы, якой 180 гадоў, хочацца гаварыць пра нашу спадчыну, пра багатыя традыцыі, закладзеныя нашымі продкамі, пра асновы культуры...

— І трэба заўважыць: першапачаткова бібліятэку стварала эліта! Уявіце сабе: 1830 год. Губернатар Бабяцінскі запрасіў высокапастаўленых асоб і на нарадзе было прынята рашэнне адкрыць бібліятэку — для невялікага кола людзей. Першапачаткова бібліятэкай карысталіся ўсяго 40 чытачоў. Уявіце: губернатар так цаніў магчымасці бібліятэкі, што дазволіў адкрыць яе ў сваім доме. А якія адносіны былі да бібліятэкі! Людзі разумелі, што гэтая ўстанова выходзіла з эліты! І калі бібліятэка апынулася ў заняпадзе, другі ўжо губернатар звяртаецца да гродзенцаў з просьбай ахвяраваць адзін працэнт заробку на дапамогу бібліятэцы. І ніхто не адмаўляецца! Другі час бібліятэка была зачыненая, але людзі дапамагалі збіраць фонды, не забываліся пра кнігі. І скарбніца наша аб'ядноўвала нават прыватныя кнігазборы.



— А адзін факт з гісторыі: паводле статута бібліятэкі, яе павінен узначальваць вопытны чыноўнік, які "ведае навуку"...

— Так, і на агульныя сходы бібліятэкі не дапускаліся асобы жаночага полу, выхаванцы навучальных устаноў, ніжнія чыны і юнкеры. Лічылася, што ў праўленні бібліятэкі абавязкова павінен быць дырэктар мужчынскай гімназіі. Прыкладам, у 1889 годзе на чале Гродзенскай публічнай бібліятэкі стаяла праўленне, у склад якога ўваходзілі 4 чалавекі: П. Волкаў, настаўнік Гродзенскай мужчынскай гімназіі, вядомы даследчык гісторыі Гродна, Я. Арлоўскі, М. Кнаразоўскі і прадстаўнік ад урада А. Смародскі. Лічылася, што ў праўленне павінен уваходзіць і рэктар мясцовай духоўнай семінарыі.

— Зразумела, што з самых першых гадоў закладваліся духоўныя асновы ўстановы. Лідзія Васільеўна, вы шмат гадоў працуеце ў сферы, прайшлі ўсе ступені, усё ступені сталення — ад простага бібліятэкара да кіраўніка вялікай установы. На вашу думку, што новага ў абліччы бібліятэкара з'явілася апошнім часам?

— Пачну, відаць, з таго, што на сённяшні дзень з Беларусі кага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў да нас прыходзяць да такой ступені добра падрыхтаваныя кадры, што мы проста ў захваленні. Яны выдатна валодаюць сучаснымі тэхналогіямі, ведаюць літаратуру, і што вельмі каштоўна — валодаюць хоць адной за-

межнай мовай. Цяпер патрабаванні да бібліятэчнага работніка значна ўзраслі. Мы павінны выконваць нават план платных паслуг насельніцтву: за год — на суму 114 мільёнаў рублёў. На жаль, мы пачынаем забывацца, дзеля чаго мы першапачаткова былі створаны. І ў матэрыяльным плане бібліятэчны работнік неабаронены. І трэба вельмі любіць такую працу, каб на ёй заставацца. Калі прыходзіць да мяне малады спецыяліст і атрымлівае мізэрны аклад — як мне яго ўтрымаць? А патрабаванні вялікія.

Але бібліятэкары нашы сталі больш паважаныя ў грамадстве. Напэўна таму, што і сама бібліятэка стала больш патрэбнаю. З кожным годам у нас больш чытачоў. У сярэднім — да 900 наведванняў у дзень. А ў пачатку года нават работнікі не вытрымліваюць: вельмі цяжка абслугоўваць усіх жадаючых. Ідуць ва ўсе залы — дзіцячыя і юнацкія. І вельмі запатрабаваныя адзельныя абанементаў. Чэргі, асабліва калі ідзе рэгістрацыя, — вялікія. Чытаюць студэнты і прафесары, вучні пачатковых класаў і настаўнікі.

— Аднак, лічыцца, што ваша бібліятэка дагэтуль не мае прыстасаванага памяшкання. Распрацаваны праект новага будынка. Але не баіцеся, што раптам, пакінуўшы Новы замак, дзе месціцца цяпер галоўны корпус і дзе шкёлюны ўмовы для бібліятэкі з пункта гледжання чытача, вы страціце свой духоўны падмурак?

— Сапраўды, усе нашы памяшканні з'яўляюцца гісторыка-культурнымі помнікамі рознай катэгорыі. Гэта і Новы замак, і домік Элізы Ажэшкі, і былое памяшканне духоўнай

семінарыі. Але ў той жа час раз'яднанаць фондаў і кадраў у розных памяшканнях ускладняе працу. Трэба, каб усё было разам. Новы замак, спадзяюся, годна зойме Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей. А ў нас будуць такія ж прасторныя новыя залы. Ведаецца, я шмат ездзіла і ў розных краінах бачыла шмат бібліятэк. Уяўляю, што наша павінна быць у мініяцюры як Нацыянальная бібліятэка Беларусі. Прынята рашэнне аблыканкама аб тым, што новае памяшканне будзе. І архітэктары нашы лічаць, што на яго праектаванне павінны быць аб'яўлены конкурс. Больш таго, у мяне такая задумка: калі будзем будаваць бібліятэку, звернемся да гродзенцаў, каб дапамагалі сродкамі.

— Што з сусветнага вопыту нам неабходна было б пазычыць?

— Не так даўно прыехала адна наша калега з Канады. Кажыце: там у бібліятэках перапоўнены залы, людзі ідуць без перапынку. Вельмі вялікую сацыяльную функцыю выконваюць скарбніцы. Калі эмігрант — ён можа атрымаць магчымасць вывучыць мову, калі хто хоча распрацаваць сваю справу — таксама атрымлівае неабходныя матэрыялы. Калі чалавек нешта хоча прадаць ці купіць — бібліятэка і ў гэтым дапамагае. Па ўсіх жыццёвых пытаннях людзі звяртаюцца ў бібліятэку. Мне вельмі падабаецца і наступная дзейнасць бібліятэкі. Калі збіраюцца матэрыялы па вызначэнні свайго радаводу. А гісторыя бібліятэкі — гэта ж гісторыя краіны, у якой жывуць людзі! І, зразумела, ідзе аблічыванне дакументаў. У нас таксама яна праходзіць, але ў параўнанні з імі — вельмі маруднымі тэмпамі.

— Да юбілею бібліятэкі традыцыйна рыхтуецца навуковая канферэнцыя. Чым стануць для вас юбілейныя дні 2010 года?

— Не адыходзячы ад традыцыі, абавязкова правядзем канферэнцыю з удзелам польскіх і расійскіх калег, нашым гасцем будзе праўнук Яўхіма Карскага. Акрамя таго, пройдзе святочная вечарына, шмат людзей будуць узнагароджаны. 30 мільёнаў рублёў мы патрацім на выданне гісторыі бібліятэкі. Яна заслужыла таго. І самае галоўнае — грамадства яшчэ раз зверне ўвагу на тое, што ёсць вядучы інфармацыйны цэнтр, які заслужыла таго, каб пра яго ведалі.

Гутарыла Ірына ТУЛУПАВА

На здымку: дырэктар Гродзенскай абласной бібліятэкі Лідзія Мальцава.



Пад зоркай Багдановіча

З Гродзенскай публічнай бібліятэкай быў цесна звязаны лёс Адама Ягоравіча Багдановіча, бацькі славітага беларускага паэта.

А. Багдановіч (1 ці 6.04.1862, г.л. Халопенічы Крупскага р-на Мінскай вобл. — 16.04.1940) — беларускі этнограф, гісторык культуры, фалькларыст, мовазнавец. Скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю (1882). Настаўнічаў, удзельнічаў у рэвалюцыйным руху мінскіх нарадавольцаў. Збіраў фальклорна-этнографічныя матэрыялы, даслаў іх П.Шэйну. Апублікаваў гістарычны нарыс "Пра паншчыну" (1894), даследаванне "Перажыткі старажытнага светасузірэння ў беларусаў" (1895). Рукпісныя працы — "Этнічны склад народаў славянскіх і рускіх", "Этнічны склад беларускага народа". Аўтар успамінаў пра сына.

Падчас пражывання ў Гродне (1892 — 1896) Адам Багдановіч працаваў памочнікам бухгалтара сялянскага пазямельнага банка, быў супрацоўнікам неафіцыйнай часткі "Гродзенскіх губернскіх ведамостей", старшынёй таварыства драматычных пісьменнікаў і оперных кампазітараў. Як высокаадукаваны чалавек, вучоны, педагог і грамадскі дзеяч, Адам Ягоравіч ня мала зрабіў для развіцця публічнай бібліятэкі, павышэння яе ролі ў культурным жыцці гродзенцаў.

Па прыездзе ў горад Адам Ягоравіч адразу стаў гадавым членам бібліятэкі, увайшоў у яе праўленне, у хуткім часе быў абраны дырэктарам.

У "Губернскіх ведамостях" за 1894 год былі надрукаваны працы А. Багдановіча — "О необходимости возобновления народных чтений в нашем городе", "К вопросу об открытии у нас народных библиотек" ды іншыя.

"Губернские ведомости" № 22 за 1896 год змясцілі інфармацыю пра тое, што "18 марта на заседании Правления публичной библиотеки А. Е. Богдановичу объявлена благодарность за составление каталога библиотеки", які быў выдадзены асобнай брашурай пад назвай: "Каталог русским и иностранным книгам Гродненской городской публичной библиотеки по отделам".

Святлана ПЯТРОВА

На здымку: Адам Ягоравіч Багдановіч.

Каралева жывога слова

У Доме славітаў пісьменніцы Элізы Ажэшкі па рашэнні ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама ў красавіку 1965 года быў адкрыты юнацкі філіял бібліятэкі. Нядаўна домік аднавіў свой выгляд.

У гэтым доміку свае апошнія 16 гадоў з 1894 года жыла выдатная польская пісьменніца Эліза Ажэшка. Адна з асноўных рэліквіяў так званага малога салона — мармурны камін. У малым салоне таксама знаходзіліся карціны "Дзве сястры" і "Бараны". Ёсць фота, як выглядаў салон пры жыцці Ажэшкі. У "Штогодніку ілюстраваным" у 1866 годзе выйшаў першы твор Элізы Ажэшкі, апавяданне "В голодные годы", якое пачынаецца зваротам да "прыўчальных гаспады": "паслухайце, я вам раскажу караценькую гісторыю...". Гісторыя, дзе паказана жыццё бедных людзей. Раман пісьменніцы "Марта", прыкладам, перакладзены на многія мовы свету. У Германіі ён уключыўся ў школьны праграмы. У Гродне пісьменніца напісала шмат твораў, асабліва ў іх вылучаецца

выключнае апісанне прыроды, Нёмана, жыцця і працы людзей. Пісьменніца вивучала гісторыю і фальклор, традыцыі краю. Неаднаразова Ажэшка сустракалася з Францішкам Багушэвічам, які называў яе "каралевай жывога слова і пакутлівай праўды". На другім паверсе знаходзілася чытальная зала для дзяцей, інтэлігенцыі. У гэтым доме Эліза арганізавала прытулак для дзяўчынак-сірот. Тут праходзілі Калядныя ёлкі.

Мемарыяльны пакой адчынены ў 2001 годзе. У ім цяпер — копіі пісьмаў, творы, здымкі сяброў. У кабінце захаваўся і гербарый, які сваімі рукамі складала Эліза. Яна збірала расліны, складала кампазіцыі і давала характарыстыкі раслінам. Супрацоўнікі юнацкага філіяла і аддзела выданняў на замежных мовах праводзяць экскурсіі для суайчыннікаў і замежных гасцей Стол, крэслы, дываны — усё выканана так, каб максімальна перадаць гістарычны каларыт. Захоўваюцца не толькі музейныя экспанаты, але і традыцыі Э.Ажэшкі: арганізуюцца дабрачынныя акцыі ў дзіцячых дамах і сацыяльных прытулках, для дзяцей-сірот праводзяцца навагод-



нія святы каля ёлкі. І ў сучасным "Доміку Ажэшкі" ўжо на працягу 9 гадоў збірае творчых людзей той самы літаратурны салон "У пані Элізы".

Ірына ТУЛУПАВА

На здымку: бібліятэкар юнацкага філіяла Вера Матыс праводзіць экскурсію на мемарыяльнай зале.

Прынёманне — краіна замкаў



Сёлета Гродзеншчына прадстаўляе шмат агульнарэспубліканскіх праектаў па развіцці культуры. Пра тое, якую ролю можа адыграць вопыт краю па адраджэнні цікавасці людзей да гісторыі, распавядае начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Лойка.

— Аляксандр Часлававіч, на якія гістарычныя помнікі Гродзеншчыны будзе звернута ўвага ў бліжэйшы час? Ці існуюць рэгіянальныя праграмы або планы па адраджэнні помнікаў, якія маюць гісторыка-культурную каштоўнасць?

— Хачу пагадзіцца з Уладзімірам Караткевічам, на конт таго, што "Прынёманне — краіна замкаў".

І прыемна сёння гаварыць, што замкі, якія дайшлі да нас у рознай ступені захаванасці, адраджаюцца. Завяршаюцца работы па рэстаўрацыі Мірскага замка. Адноўленым сустрэне гасцей фестывалю-кірмашу "Дажынкi" Лідскі замак.

Дзякуючы фонду "Любчанскі замак" сіламі валанцераў адбываецца аднаўленне аднайменнага замка. Пачаты работы па вырабе праектнай дакументацыі для рэстаўрацыі на перыяд XVI ст. Старога замка ў Гродне.



Міністэрствам культуры аб'яўлена грамадская акцыя па зборы сродкаў на кансервацыю Навагрудскага замка, які, бясспрэчна, з'яўляецца адным са знакавых нашых помнікаў, матэрыяльным уасабленнем значных гістарычных падзей.

Распрацавана канцэпцыя кансервацыі Гальшанскага замка. У планах — вырашэнне пытання пра кансервацыю Крэўскага.

Шырокі грамадскі рэзананс выклікала пытанне пра аднаўленне Свята-Барыса-Глебскай царквы. У рамках мерапрыемстваў, прысвечаных Еўрапейскім Дням Спадчыны, 3 верасня была ўрачыста аб'яўлена акцыя "Аднова Каложу разам".

Праводзяцца работы па рэстаўрацыі царквы абарончага тыпу ў вёсцы Сынкавічы Зэльвенскага раёна і іншых аб'ектаў.

У абласной праграме "Захаванне і развіццё культуры Гродзенскай вобласці да 2010 г." існуе асобны раздзел, дарэчы, пад нумарам

да, каб літаратура была на ўсіх мовах. І мерапрыемствы праводзяцца з улікам таго, што будуць прысутнічаць людзі розных нацыянальнасцей. Супольна з Генеральным консульствам Рэспублікі Польшча ў Гродне і Саюзам палякаў Беларусі, не лічыўшы, хто што рабіў, стварылі музей Элізы Ажэшкі. Разам з бібліятэкай у польскім горадзе Суваляк выйгралі грант Еўрасаюза. І змаглі правесці канферэнцыю па нашай агульнай спадчыне.

На сённяшні дзень у бібліятэцы прадстаўлена мастацкая і галіновыя літаратура на беларускай, рускай, літоўскай, нямецкай, французскай, польскай, англійскай мовах. А даведнікі ўвогуле на 45 мовах свету! Бібліятэка наша не дае забыцца народам на іх родную культуру, мову, гісторыю.

Штогод праводзіцца каля 250 мерапрыемстваў, сярод іх — краязнаўчыя чытанні, навукова-практычныя канферэнцыі, прэзентацыі кніг і творчыя сустрэчы з удзелам пісьменнікаў Гродзеншчыны.

Пры бібліятэцы працуюць 4 літаратурныя аб'яднанні.

Лічу, што заслужанай узнагародай калектыву бібліятэкі стала спецыяльная прэмія Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеятцам культуры і мастацтва за значны ўклад у патрыятычнае выхаванне і арганізацыю бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва па выніках работы за 2008 год.

— Якія праекты, на ваш погляд, магла б рэалізаваць бібліятэка ў бліжэйшы час?

— Сумесна з польскімі калегамі мы плануем адкрыць на базе дзіцячага філіяла МульціЦэнтр, альбо адукацыйны камп'ютарны цэнтр. Асноўная мэта яго — знаёміць дзяцей і моладзь са светам навукі і тэхнікі.

Спадзяюся, што Гродзенская абласная бібліятэка больш актыўна будзе працаваць па ўстанаўленні ўзаемавыгадных адносін з іншымі бібліятэкамі і партнёрскімі арганізацыямі, будзе прымаць актыўны ўдзел у міжнародных праграмах і праектах у сферы культуры.

— Літаратуры якога характару аддаеце перавагу вы самі? Які з адрэзанаў бібліятэкі наведваеце часцей?

— Я цікаўлюся літаратурай па мастацтве, у вольны час люблю чытаць кнігі гістарычнай тэматыкі, праглядаю прэсу, і, зразумела ж, захапляюся мастацкай літаратурай.

З задавальненнем наведваю ўсе адрэзаны абласной бібліятэкі. Але з большай цікавасцю заходжу ў адрэзаны мастацтва, які стаў яшчэ адной выставачнай залай у горадзе. Тут праводзяцца выставы работ мастакоў, майстроў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, творчых саюзаў, калекцыянераў, ладзяцца творчыя сустрэчы, майстар-класы і іншыя мерапрыемствы.

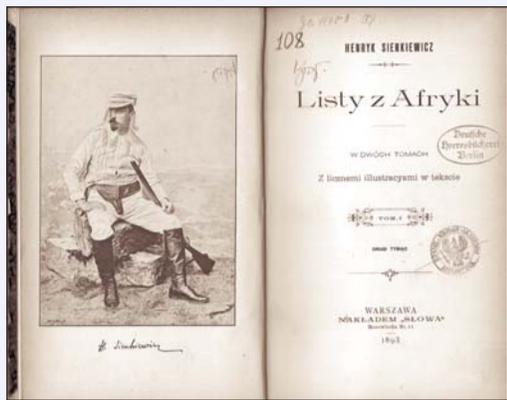
17 верасня 2010 года Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я.Ф.Карскага спаўняецца 180 гадоў з дня заснавання. З гэтай нагоды трэба ўспомніць высокапрафесійны калектыв бібліятэкі, які доўжыць добрыя справы сваіх папярэднікаў і стварае будучыню бібліятэкі. Жадаю бібліятэкарам, каб не знікала цікавасць людзей да кнігі, каб іх праца была заўсёды запатрабавана. Зацікаўленых і ўдзячных чытачоў ім!

Гутарыла Ярына РЫТАМІНСКАЯ

На здымку: начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама А. Лойка; Каложская царква ў Гродне.

Фота аўтара

У Гродзенскай абласной навуковай бібліятэцы імя Я.Ф.Карскага цяпер працуе адмысловая зала рэдкіх выданняў. У асноўным гэта выданні XIX — пачатку XX стагоддзяў.



З вераю ў новыя дзесяць вякоў...



"Нам удалося сфарміраваць калекцыю рэдкіх выданняў, якія ёсць у Гродзенскай абласной бібліятэцы, калі сабралі кнігі з розных адрэзалаў, — распавядае загадчык адрэзала краязнаўства Любоў Турмасова. — У адрэзале выданняў на замежных мовах былі выяўлены кнігі ў асноўным на англійскай мовах, на польскай, нямецкай, французскай. Гэта мастацкая літаратура, галіновыя. Захоўваецца калекцыя мастацкай і гістарычнай літаратуры XIX — XX стст., якая ўключае прыжыццёвыя выданні Э. Ажэшкі, Г. Сянкевіча, Б. Пруса, Ю. Славацкага, Ч. Дзікенса, А. Дзюма, Дж. Эліота.

Шмат сярод перададзенага — з адрэзала выданняў на замежных мовах. Частка выданняў была ў краязнаўчым адрэзале. Гэта — у асноўным выданні Гродзенскага статыстычнага камітэта, пра якія ў "ЛіМе" пісалі раней. А іншыя кнігі мы толькі атрымалі, яны знаходзяцца, так бы мовіць, на стадыі даследавання. Выявілі найбольш каштоўныя выданні з пункта гледжання бібліятэчнага краязнаўства. Асабліваю каштоўнасць на выстаўцы ўяўляе "Слоўнік геаграфічны Каралеўства Польскага і іншых краёў славенскіх". Ёсць манаграфія пра Т. Касцюшку і выданне-каталог пра Грунвальдскую бітву. Новы погляд адкрыўся на кнігу Марыі Радзевіч — ураджэнкі Зэльвенскага раёна, польскай пісьменніцы. Гэта выданне 1900 года. Трапіла ў адрэзал і адно з выданняў Адама Міцкевіча — "Пан Тадэвуш". Сярод самых каштоўных дакументаў — адзінае ў Гродзенскай вобласці факсімільнае выданне, напісаны ў канцы XV ст. "Раздзіваўскі летапіс" (СПб, 1994).

Дзякуючы намаганням і зацікаўленасці супрацоўнікаў адрэзала краязнаўства за апошнія дзесяцігоддзе фонд бібліятэкі папоўніўся важкім набыткам. Гэта — двухтомнік "Матэрыялы для географіі і статыстыкі Расіі, зборныя офіцэрамі генеральнага штаба. Гродзенская губернія" (СПб, 1863), манаграфія Я. Арлоўскага "Гродзенская губернія" (Гродна, 1910), "Православны Софійскі собор в гор. Гродно" (Гродно, 1907), "Акты, издаваемые комиссией, высочайше учрежденной для разбора древних актов в Вильно. Т. 1. Акты Гродненского земского суда" (Вильно, 1865), "Яўрэі на Беларусі" (Менск, 1930), "Grodno" (Гродно, 1934) ды іншыя.

Тут жа, у гэтай зале, наведвальнікі бібліятэкі могуць пазнаёміцца з разнастайнымі выданнямі пра гістарычнае мінулае Гродзеншчыны вядомых мясцовых даследчыкаў — А. Пяткевіча, В. Шведы, А. Госцева, В. Чарапіцы, А. Дабрыяна, А. Смаленчука, Я. Жабруна.

У бібліятэцы захоўваюцца ўсе мясцовыя перыядычныя выданні — абласная газета "Гродзенская праўда" з 1945 го-

да, раённыя газеты, пачынаючы з канца п'ятдзесятых гадоў.

Ёсць і новы, пакуль адзіны такі ў краіне, паказальнік "Гродзеншчына ў Інтэрнэце", які змяшчае інфармацыю пра 400 сайтаў, цалкам прысвечаных рэгіёну. Складальнік — супрацоўнік адрэзала краязнаўства Ганна Шарэнда. А значную працу па выяўленні сайтаў правялі вучні сярэдняй школы № 34 Яўген Лойка і Раман Пагерыла.

Асабліваю цікавасць выклікае калекцыя выданняў кніг з аўтографамі. На пачатак года іх было 191. Сярод аўтографу адзін з самых даўніх — 1902 года: "Крестыанский вопрос Гродненской губернии в XIX столетии". Аўтограф на ім пакінуў Уладзімір Манасен, даследчык, які працаваў у "Гродненских губернских ведомостях" і займаўся краязнаўствам. Ён уваходзіў у склад царкоўна-археалагічнага таварыства, чалавек, досыць вядомы на пачатку XX стагоддзя. Яго рукою на кнізе выведзены дарчы надпіс: "Уважаемому Петру Александровичу Сорокину от автора. 1 сентября 1902 года". Але ёсць і надпісы, адрасаваныя чытачам бібліятэкі. Адзін з іх так і гучыць: "адрэзалу краязнаўства...з вераю ў новыя дзесяць вякоў беларускай гісторыі".

"Аўтографы даюць імпульс працаваць усё больш плённа і натхнёна. Аўтары пакідаюць свае выданні са словамі падзякі за стварэнне такога адрэзала і дапамогу ў навуковай і даследчай дзейнасці", — працягвае расповед Любоў Турмасова.

Бясспрэчна, што наведвальнікі залы — найперш краязнаўцы. Глыбокаму пазнанню гісторыі роднага краю і выхаванню пачуцця гонару за яго садзейнічаюць "Гарадзенскія чытанні": першыя (2006) прысвечаліся 230-годдзю "Газеты Гродзенскай", 880-годдзю г. Гродна — другія (2007), трэція — "Гісторыя Гарадні ў асобах" (2008), чацвёртыя (2009) — 240-годдзю Гродзенскага тэатра Тызенгаўза. Пятая краязнаўчыя Гарадзенскія чытанні адбудуцца ў кастрычніку і прысвячаюцца яны юбілею Вітаўта.

Штогод бібліятэка выдае 20 творчых прац. Сярод іх — бібліяграфічны паказальнік "Новая літаратура аб Гродзенскай вобласці", разгорнутыя аналітычны матэрыялы з дадаткамі статыстычных табліц "Бібліятэкі Гродзеншчыны за ... год", штоквартальны інфармацыйны бюлетэнь "З жыцця бібліятэк вобласці", інфармацыйны зборнік "У дапамогу метадысту", тэматычныя рэкамендацыйныя паказальнікі па мастацтве, "Краязнаўчы календар" ды іншыя.

Рына НОВАК

На здымках: выданні, прадстаўленыя на выстаўцы; з калекцыі літаратуры XIX — XX стст.

Фота аўтара і з архіва бібліятэкі

Як слушна адзначаў у свой час С. Лем, уласна дыстопіяй варта называць толькі творы оруэлаўскага тыпу, што паказваюць ненармальнасць і выраджэнне грамадства, у якога была кепская альбо ілжыва рэалізаваная праграма. Па прычыне сваёй універсальнасці (пра гэта перадусім гаворыць адарванасць згаданага жанру ад канкрэтных часова-прасторавых каардынат) дадзена разнавіднасць фантастычнай літаратуры імкнецца, у першую чаргу, да глыбокага асэнсавання феномена чалавека як найвышэйшай каштоўнасці і... праблемы быцця.

Чалавек у анатамічным зрэзе, альбо Спецыфіка сучаснай беларускай дыстопіі

Так, да даследавання адмоўнага боку вынікаў развіцця людской цывілізацыі як выразна спажывецкай звярнуўся А. Мінкін у сваім апавяданні "Карова". Твор прасякнуты песімістычным настроем, скептыцызмам у адносінах да будучыні "хома сапіенса". Створаны пісьменнікам соцыум дасягнуў апагею дэградацыі: усёабдымная веселасць да такой ступені захапіла грамадства, што жыццё на планеце ператварылася ў бясконцую карусель бессэнсоўнага смеху, дзынькання шкла і феерверкаў. Гэта і ёсць лагічны вынік стварэння людзьмі штучнага асяроддзя для свайго існавання, у якім яны больш не пакутуюць ад цяжкай працы, хвароб, голаду, гвалту, войнаў, але разам з тым страчваюць здольнасць да духоўных канфліктаў. Французскі філосаф і сацыёлаг Ж. Бадрыяр, характарызуючы дадзены з'яву, ідэнтыфікаваў яе як "стан пасля оргіі" — непазбежнае імкненне чалавека пасля задавальнення ўсіх сваіх патрэб да пустэчы, самазнішчэння.

Сярод твораў дыстапічнага жанру адметнае месца ў сучаснай беларускай літаратуры займаюць апавяданні У. Клімовіча "Чацвёртая ад Рэгула" і "Па-за шклом скафандра".

Так, у першым тэксце У. Клімовіч распавядае пра вялікае будаўніцтва на далёкай планеце, што знаходзіцца ў сузор'і Льва. Свет, паказаны пісьменнікам, спазнаў усе вынікі навукова-тэхнічнага прагрэсу. Людзі не толькі ўтаймавалі сілы прыроды, але і падпарадкавалі іх сабе, навучыліся ствараць умовы для жыцця на любой прыдатнай планеце. І на фоне чарговага "вялікага будаўніцтва" перад чытачом разгортваецца лёс смяротна хворай дзяўчынкі Эльзы. Выразнай мастацкай дэталю, што становіцца адным з цэнтральных сімвалаў твора, выступае маленькае акно яе

пакойчыка сярод шматлікіх іншых, такіх жа маленькіх. Гэта дазваляе аўтару выразней паказаць бясцілле чалавека перад агромністым светам, падкрэсліць праблему псеўдагуманізму, ахвяравання асобным чалавекам у імя чалавецтва, урэшце, сцвердзіць тыповасць сітуацыі ў соцыуме, дзе ідэалы духоўнасці саступаюць месца матэрыяльнаму дабрабыту.

У апавяданні "Па-за шклом скафандра" аўтарам уздымаецца пытанне аб заганнай сутнасці чалавечай прыроды, якая бачыцца празіку безнадзейна нязменнай. Якімі б тэмпамі ні развіваўся тэхналагічны прагрэс, якія б высокія і светлыя мэты ні ставіла перад сабой чалавецтва — застаецца адна простая ісціна: пазбавіцца ад першабытных інстынктаў, адмовіцца ад эгаізму, скваннасці, зайздрасці амаль што немагчыма.

Слушна гэтага меркавання паказваецца У. Клімовічам на прыкладзе двух герояў-касманаўтаў, якія яшчэ на Зямлі, да міжпланетнага падарожжа моцна пасварыліся з-за адной жанчыны. Каб урэгуляваць канфлікт, яны звярнуліся да паслуг

псіхолога і з дапамогай гіпнозу сцёрлі са сваёй памяці прыкрае здарэнне. Але падсвядомае неўтаймаванае пачуццё варажасці абудзілася падчас касмічнай вандроўкі і стала прычынай дваінога забойства. Ні адчуванне ўласнай адказнасці, ні важны груз на касмічным караблі, які мог бы перадаць Зямлі вялікую мудрасць іншапланетных цывілізацый, не могуць заглушыць жывельных інстынктаў, не могуць адсунуць у самыя патаемныя закуткі душы загану, якія зневажаюць чалавечую годнасць, што і прыводзіць герояў да непазбежнай гібелі.

У святле дыстапічнай праблематыкі нельга не адзначыць і аповесць В. Гігевіча "Карабель", твор, які цалкам адпавядае лепшым традыцыям гэтага жанру мастацкай літаратуры. Вялікая ўвага ў ім надаецца апісанню чалавека ў сітуацыі татальнага пазбаўлення яго правоў на духоўнае самаўдасканаленне, забароны класічнага мастацтва і замены яго на штучную і легкадумную культуру. Адметнасць твора заключаецца ў незвычайных умовах разгортвання падзей, герметычнасці хранатопу:

пісьменнік змяшчае сваіх герояў у касмічны карабель, што ўспрымаецца ўсімі яго жыхарамі як адзіная і непарушная сістэма, па-за межамі якой існаванне чалавека немагчымае.

Даследчыкамі неаднаразова трапна параўноўвалася "матэматычнае беспамылковае шчасце" (А. Свечнікава) "Карабля" з атмасферай, якая пануе ў рамана Я. Зямляціна "Мы", а таксама праводзілася паралель паміж згаданай аповесцю і творами прызнанага заснавальніка "тэатра абсурду" Сэмюэля Бэкета. Нам жа хацелася б звярнуць увагу на падабенства тэксту В. Гігевіча і твора амерыканскага пісьменніка Роберта Хайнлайна "Пасынкі сусвету", які шматлікімі крытыкамі быў названы лепшым раманам, дзе разгортваецца ідэя Ноевага каўчэга. У абодвух аўтараў дзеянне развіваецца па наступнай схеме: вялікіх памераў карабель па невядомай, а дакладней, забытай усімі прычыне пакідае Сонечную сістэму, на працягу доўгага часу рухаючыся па бязмежнай прасторы космасу. Дуць гады, новыя пакаленні нават не ўяўляюць сабе іншага Сусвету, чым іх Зоркалет. Але на гэтым падабенства паміж двума тэкстамі заканчваецца — Р. Хайнлайн дае сваім героям шанец разгадаць таямніцу карабля і накіраваць яго да доўгачаканай мэты, пазіцыя ж В. Гігевіча на конт узятых у творы праблем больш песімістычная.

Беларускі пісьменнік стварае цэлую мадэль соцыуму, несумяшчальную з працяжэннямі індывідуальнага. Касмічны карабель, які стаў домам і адзіным прытулкам для Ёха, галоўнага персанажа аповесці, нагадвае па сваёй будове лесвіцу, у самым нізе якой, на першым узроўні, чалавека чакае "брудная бяздумная работа, якая адбірае здароўе і нічога не дае душы", а ўверсе, на сёмым паверсе, як на сёмым

небе, — "тое, што схавана ад звычайных жыхароў Карабля", — улада, камфорт і дабрабыт. Строгая іерархічная сістэма падтрымліваецца ізаляванасцю кожнага з ярусаў. Герою В. Гігевіча дзеля здзяйснення сваёй заветнай мары — стаць камандзірам Карабля — прыйшлося прайсці праз шэраг выпрабаванняў, падчас якіх усё больш і больш чарсцве душа Ёха. Паступова ён становіцца адзіным цэлым з бесчалавечным механізмам кіравання людзьмі.

Ідэйна бліжкім да аповесці "Карабель" з'яўляецца іншы твор В. Гігевіча — "Пабакі". Іх аб'ядноўвае сцвярдзэнне праз прызму ўмоўнай фантастычнасці, тушківацыі, безвыходнасці сістэмы пазбаўлення чалавека творчай, самастойнай дзейнасці.

Завуалаваным носьбітам аўтарскай думкі з'яўляецца пацыент гарадской псіхіятрычнай бальніцы, чымі запісамі пачынаюцца і заканчваюцца "Пабакі". На старонках дзённіка прызнанага душэўна нестабільным чалавека разгортваецца ўся складаная гісторыя Горада. Гартаючы старонкі хронікі, аўтар запісаў неаднаразова вяртаецца да пытання: няўжо кроў чалавечая, смерць, і, урэшце рэшт, самазнішчэнне — гэта і ёсць "апошняя грозныя межы, якія могуць супакоіць устрывожанага чалавека"?

Герой з жахам глядзіць на тую вынікі, якія напаткалі чалавецтва падчас бясконцага імкнення да максімальнага задавальнення матэрыяльных патрэб. Гэта халодная тэхнагенная рэчаіснасць, у ходзе развіцця і эвалюцыі якой было страчана значэнне вартасці, індывідуальнасці кожнага чалавека з яго болям, складаным лёсам, непаўторным унутраным светам. Першапачатковая ідэя аб'яднання грамадства ў адзіную супольнасць ператварылася ў бессэнсоўнае існаванне бяздушнай шэрай масы людзей.

У цэлым, створаная беларускімі пісьменнікамі дыстапічная будучыня пазбаўлена рамантычнай ідэалізацыі і ўтапічных поглядаў на далейшае развіццё цывілізацыі. Асноўную прычыну немагчымасці рэалізаваць пэўную мадэль удасканалення грамадства аўтары бачаць ва ўласцівых людзям праблемах маральна-філасофскага плана. Але нягледзячы на гэта згаданая разнавіднасць фантастычнай літаратуры глыбока гуманістычная: яна прасякнута ўвагай да духоўнага свету асобы і шчырым хваляваннем за лёс чалавецтва.

Марына АММОН



Пасляслоўе да будучыні

З нядаўняга часу сфера іррэальнага і фантастычнага, урэшце — малаверагоднага, займела ў літаратуры сталую прапіску, выйшаўшы з маргінальнага статусу да запатрабаванага і канкурэнтназдольнага на кніжным рынку. Выданы фантастыкі, а таксама фэнтэзі да т.п. упэўнена замацаваліся на паліцах кнігарняў, а літаратурная класіка вымушана была перапаўзаць у прыцемненні і зацішныя куткі магазінаў, бо не адужала такога саперніцтва. Усё гэта адбылося на нашых ваках, і варта было б задумацца над тым, што адбылося і з якой прычыны.

Навідавоку нестандартная сюжэтыка фантастычнай літаратуры, якая да таго ж мае здольнасць амаль бясконца трансфармавацца і вар'іравацца. Праз гэта вынікае і падагласць

твораў фантастыкі да "паўтаральнасці" — асаблівасці, уласцівай масавай літаратуры, ад якой пісьменнік-фантаст у ранейшыя часы хутчэй адхрышчваўся, чым прымаў. Сёння ж, як той казаў, і гэта "нармалёва": чытач праглыне і дзякуй скажа, а пісьменнік будзе доўга і сыта распаўвадаць пра законы камерцыі.

Зноў жа, ёсць і выключэнні, якія дазвалялі і дазваляюць заносіць фантастыку ў разрад літаратуры сур'эзнай. Іншая справа, што ўласна паняцце "сур'эзнай" літаратуры сёння не ў пашане і ўважаецца за рэтраградскае. Ужывеш яго — атрымаеш насмешку: маўляў, усё напісанае — ужо літаратура, ну а маё дык дакладна. Але паспрабуем не спалохацца расхожых меркаванняў: сур'эзная фантастычная літаратура існуе (таму

пацверджанне — жывы прыклад 90-гадовага Рэя Брэдберы), і толькі яна, на добры лад, мае права называцца літаратурай. А "заваленасць" латкоў абумоўлена не зменамі ў святдомасці, якая быццам не прымае ўжо рэалістычнага, але прынцыпамі скроенасці сучаснай фэнтэзінай і фантастычнай кнігі. Такім чынам, справа не ў псіхіцы, а ў прадукце: масавы твор працуе, як гадзіннік, і адпавядае сваім канонам: галоўнае, каб адбылася знешняя афектацыя.

У нашых беларускіх шыроках ёсць і свая школа фантастыкі, вядомая чытачам-адэптам". Хіба толькі ў апошнія гады яна была амаль цалкам падмененая рускім кніжным мэйнстрымам; зрэшты, паўнапраўнымі ўдзельнікамі апошняга сталі і аўтары-беларусы. Многія з іх пішуць на

рускай мове, не шукаючы цяжкага хлеба. Тым большы гонар фантастам беларускамоўным, хоць і малалікім, але, паводле законаў існавання замкнёнай нацыянальнай літаратуры, арыентаваным хутчэй на мастацкасць, чым на рынкі "фармат-нефармат".

І адразу патрапляюць у поле зроку даследчыкаў. М. Аммон у шэрагу артыкулаў паказала вартасці менавіта "сур'эзнай" фантастыкі, далучыўшы да аналізу новыя канцэпцыі разгляду фантастычных твораў, выяўленыя функцыі гэтага жанру і прымяненне іх на практыцы сучаснага future-пісьменства.

Цяпер добра было б пачуць і думку саміх "віноўнікаў" і аб'ектаў даследавання — пісьменнікаў-фантастаў. Іх разуменне і самаўсведамленне фантастычнага жанру дапоўніла б карціну, абмалюваную літаратуразнаўцай М. Аммон у цыкле лімаўскіх публікацый.

Ціхан ЧАРНЯКЕВІЧ

Абрысы курсівам

Код травы

Пісаць і разважаць, а тым больш аналізаваць паэтычную творчасць аднаго са сталпоў сучаснай нацыянальнай літаратуры Алеся Разанава, справа няпростая і нязручная. Не боязь памыліцца альбо завысіць ці занізіць ацэнку яго мастацкага плёну з'яўляецца перасцярогай для рэцэнзента, а якраз небяспека быць максімальна аб'ектыўным, вывераным і дакладным у сваіх высновах, гэта значыць, упадобіцца акадэмічнаму літаратурназнаўцу — вось што павінна стрымліваць таго, хто мае сказаць сваё слова паводле ягоных слоў...

Маё добрае знаёмства з мэтрам, якое, час ад часу, перарастае ў таварышоўства, не дае мне большага права на тэма ці іншыя ацэнкі, чым само аўтарскае права — на ўласныя літаратурныя прэтензіі згаданаму паэту.

Разанаў скурулёзна прачытаны мной ад першага яго вершаванага зборнічка "Аграджэнне" (1970), які, па словах аўтара, меўся быць "Аграчэннем", да вась гэтага, апошняга па часе, — "Воплескі даланёю адною" (2010). Што маю сказаць. Паэт, не зважаючы на рознапланавасць, рэфарменнасць і аб'ёмны напрацаваны плён усё ж агледны, ахопны і цэльны для чытача ва ўсёй сваёй мастацкай і творчай сутнасці. У гэтым плане — **помнай поўнасці** — паспернічаць з Разанавым мог бы толькі позні Куляшоў. Чытача не павінна збіваць з тэмы захопленасць А. Разанава форматворчасцю, паколькі яе змест пераліваецца і перацякае ад адной да другой з абраных ім формаў (квантэм, пункціраў, вершакізаў, зномаў) не губляючы агульнай "связваючай нити". Нават

верш "Лес" (1969) з гэютнай кніжачкі, дзе "як сафізмы — ваўчакі, //баравікі — як парадоксы", развіваўся ў філасофскім кантэксце пазнейшых яго выданняў, і яго мастацкую трансфармацыю пры жаданні можна знайсці і ў гэтым зборніку апошніх пункціраў, назва якога таксама блізкая да сафістыкі (**немагчымае** — як немагчымыя воплескі адной далонню, за выключэннем хіба кляновага ліста). Такой, дарэчы, была і адна з першапачатковых творчых задач паэта, перафразуючы яго радок: **змагчы немагчымае**. Ясней і не скажаш пра высокую, плумачачы тое ледзь не на пальцах:

Мае сябе — спявае ручай,
а сумёт нямы.

Мне гумаецца, што Разанаў ад пачатку абраў шлях — ад складанага (ірэальнага) да простага (рэальнага)... туды, дзе і павінна была б месціцца квінтэсэнцыя паэтычнага красамоўства. Памятаеце казачны сюжэт пра качку, яйка ды іголку, у якой і месцілася, калі не разгадка, дык засноўвалася ўся фабула казкі. Сам Разанаў вырашыў ісці ад адваротнага — ад іголки (ад ключавой тонкасці). У сваіх творах ён шпоруз набліжаецца да той прастаты, за якой можа паўстаць **новае адкрыццё** (аграджэнне) ужо вядомых нам рэчаў.

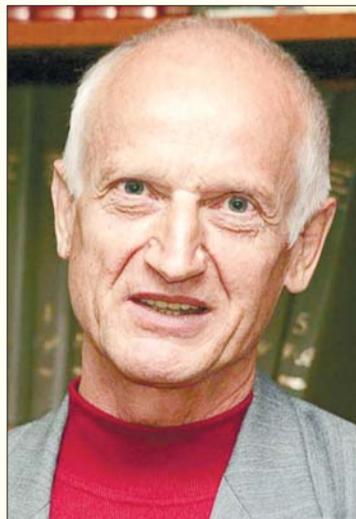
Мо што, а мо дзвесце —
Выйшлі на вуліцу постаці,
каб увесці некага ў весніцы:
плот.

Паэт паглядзеў на цяперашнюю рэчаіснасць пад такім вуглом і паказаў відавочнае так, як мы да гэтай пары не зголелі яго ўбачыць. Звычайныя рэчы ён адкрывае знутры, ва ўсёй іх шматмернасці і складанасці, але ў той жа час знаёмымі словамі і паняццямі, хоць і рознымі спосабамі. Я заўжды дзівіўся бясконцым размовам пра "кодаваасць і зашыфраванасць" паэзіі Разанава. Але хіба мы, прачытаўшы і вась гэты пункцір, не згзівімся, што самі не заўважалі бачнага:

Да самага воблака ўзняўся
грудок,
а траве ахвота
яшчэ вышэй.

І ўжо не так важна, ці ўдасца паэту прайсці абраны шлях да завяршэння, важней тое, што аснова гэтага шляху, паабал якога ён паставіў умоўныя вехі, а ўсё навакольнае назваў сваімі ёмкімі імёнамі, ім пракладзена. Галоўнае (і для паэзіі таксама) не колькі ты прайшоў, а тое, што ўбачыў — не даўжыня, а шырыня і глыбіня погляду.

Апошнім часам шмат гаворыцца ледзь не пра штучна-мусовыя ўводзіны нашай літаратуры ў еўрапейскі кантэкст. Аднак, мне гумаецца, што ўводзіны самой сучаснай еўрапейскай літаратуры ў кантэкст нашага нацыянальнага пісьменства задача больш важная і актуальная, бо, найперш, нам — не хапае, а не — нас. Разанаў, дарэчы, усё вартае з прышлага стараўся засвой-



ваць (абеларушваць) і быў, па меры магчымасці, талмачом і прапагандыстам беларускага за яго межамі. Па вялікім рахунку яму згаданая праблема не замінае, паколькі ён ні пры якіх выпадках ні з аднаго кантэксту не выпадае.

Калі напрыканцы намагчыся рабіць нейкія высновы з гэтага адвольна напісанага тэксту, то сама па сабе напрашваецца параўнальная асацыяцыя з "гульнёй у класікі". Скажам, сёння для мяне ў айчынай літаратуры бяспрэчныя такія знакавыя, выбітна-пазнавальныя постаці беларускай паэзіі як яе пачынальнік Францішак Багушэвіч, класік нацыянальнай традыцыі Янка Купала, класік чыстай красы Максім Багдановіч і, насмелюся сказаць, сучасны класік-інтэлектуал, які намогчы-такі праверыць "гармонію алгебрай", Аляксей Разанаў. Яго неабвержныя словы кажуць больш, чым мае:

Эліта:
Лістота
ляціць — застаецца
налета лес.

ЛеГАЛ

Удзячна дню, пражытаму нямарна

Заўсёды пры сустрэчы з творамі Галіны Каржанеўскай адкрываю для сябе ўсё новыя краявіды і абсягі яе творчай дзейнасці. Талент яе яркі і неардынарны. Яна з'яўляецца аўтаркай некалькіх зборнікаў паэзіі ("На мове шчасця", "Мой сад" і інш.), кніг вершаў для дзяцей ("На што падобна аблачынка", "Сінічка на балконе") і п'ес для аматараў тэатра і школьных драматычных гурткоў. Таксама Галіна Каржанеўская выступае як празаік і выдатны літаратурны і тэатральны крытык.

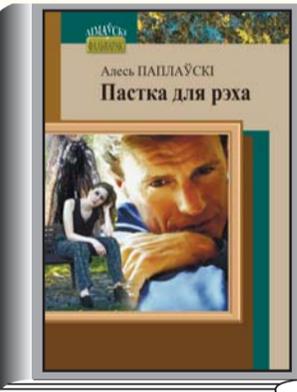
Калі я адкрыла першую старонку зборніка міні-п'ес "Не можа быць", мяне аматараў захапілі лёгкасць і лаканічнасць яе стылю. Звярнула ўвагу на сціплага афармленне кнігі і аб'ём. Усяго 77 старонак. Яшчэ раз пераконваешся ў тым, што маленькая кніжыца бывае куды больш важкая, чым пенталогія альбо шматтомная манаграфія. Зборнік умоўна падзелены на 2 часткі — п'есы для дарослых і п'есы для дзяцей. Першыя — насычаныя сцэнічнымі гумарэскамі, жартамі і вершаванымі фарсамі. У ролі дзеючых асоб выступаюць лугавыя кветкі, лясныя жыхары, птушкі. Гэта надае п'есам асаблівы шарм і незвычайнасць. Дзіўна бачыць лісу, апранутую па апошнім модзе: "Плакаць — ведай, дружа наш, — не дае мне макіяж", альбо мядзведзя, які ездзіць на "Нісане". Вельмі ўдала надзіліла характарамі аўтарка і кветкі. Да прыкладу: рамонак — памяркоўны і спакойны, трошчак летуценны, звачока — своеасаблівае радыё, бегае і распавядае пра ўсе лугавыя навіны. Аса і Пчала паўстаюць у ролі сучасных жанчын, толькі Аса — легкадумная модніца, а Пчала — сумленная працаўніца. Характары жывёл трапіна адпавядаюць іх уладальнікам. Гэта яшчэ раз можа пацвердзіць тое, што Галіна Каржанеўская адчувае чалавечую душу, спалучаючы яе з вобразам жывёл. Апошнія, як і людзі, маюць свае адмоўныя і станоўчыя якасці: ганарлівасць, лайдацтва, хабарніцтва і г.д. Калі я прачытала некалькі першых п'ес, я ўжо бачыла не лес з ягонымі жыхарамі, а сучасных людзей; не луг, а цяперашняе грамадства. У п'есе "Тота, Лята і Панура" паказваюцца адносіны сучасных хлопцаў і дзяўчат на прыкладзе ваўка Тоты і авечкі Пануры. Яркі выяўлены ўсе адмоўныя якасці маладога чалавека, цнатлівасць і сарамлівае дзяўчыны. Апошняя "дарослая" п'еса — абразок паводле "Казак жыцця" Якуба Коласа.

Другая частка зборніка Галіны Каржанеўскай — гэта п'есы для дзяцей. Пачынаецца яна сцэнічным абразком для батлейкі паводле "Казак жыцця" Якуба Коласа з лаканічнай назвай "Збан". Дзеянне разгортваецца вакол сірочай долі вясковага хлапчука Юрка, які страціў маці, і адзіны, хто разумее яго, — цётка Тэрэса. Яна дапамагае хлопцу не згубіцца ў шэрацы і адзіноце, дорыць яму сваю пяшчоту і любоў. Фінал які і з'яўляецца мараллю п'есы, — сон Юрка. Казка "Як птушкі дуб ратавалі" вучыць рабіць добрыя справы, не забываючыся на пачуццё меры. Гумар і фантазія робяць п'есы зразумелымі і лёгкімі для ўспрымання дзецьмі. Яшчэ адна адметная рыса — яны адразу бачацца на сцэне, а пры ўдалым падборы касцюмаў і рэквізіту можна было б нават выклікаць аншлаг у тэатральных залах.

Кацярына ДЗЕМЯНЧУК

Нястрымная прага ачышчэння

Нататкі пра аповесць Алеся Паплаўскага «Бонза»



Творы берасцейскага літаратара Алеся Паплаўскага насычаны болем з нагоды маральнай недасканаласці сучаснага чалавецтва. Удыхаючы сэрцам кнігі гэтага пісьменніка, мы, чытачы, вымушаны рашуча накіроўвацца ў палёт да цэнтру свайго індывідуальнага ўсявету душы. Палёт небяспечны, бо ў цэнтры гэтым, як вядома, знаходзяцца не толькі нябёсы маёй (тваёй, яго, яе) чысціні, але і апраметная майго (твайго, яго, яе) бруду.

Боль, пра які мы вядзем размову, наўрад ці можна трактаваць толькі як праяву свядомых ініцыятыў паважанага празаіка. Перш за ўсё, у яго творах самадастаткова, субстанцыйна, па-за воляй аўтара, выказвае сябе пакута надчалавечая, надсацыяльная, якая пачала працягчы сябе задоўга да паўстання віда homo sapiens на зямлі і працягнуцца ў несканчонасці пасля таго, як і слядоў нашай цывілізацыі ў сутэце не застанецца. У спавядальнай шчырасці персанажаў А. Паплаўскага б'ецца Божы заклік "Палюбі блізкага свайго, як самога сябе". Б'ецца, паўтараем, самадастаткова: каб любілі мы адно аднаго, дык і не доўжыў бы Усявышні свой заклік. Але вось чамусьці не любім...

Аповесць "Бонза" толькі па знешніх атрыбутах дзеяння можа быць суаднесена з рэаліямі сучаснасці. Насамрэч прадметам расповеда аказваецца адвечная супярэчлівасць чалавечай прыроды як такой. Можа, менавіта таму А. Паплаўскі не робіць таямніцы з другаснасці свайго сюжэта: адкрыта развівае распаўсюджаны ў сусветнай літаратуры матыў супрацьстаяння двух персанажаў, калі адзін з іх выступае своеасаблівым "цэнем" другога. У аповесці нават пададзены "адрас" паўтарэння: "Хто з нас не памятае, што здарылася з Петэрам Шлемілем, героем вядомай казкі Адэльберта Шамісо, пасля таго, як ён прадаў свой цень Д'яблу". "Цень", і гэта натуральна для такога матыву, бярэ на сябе функцыі лідэра, становіцца "бонзай" у дачыненні да таго, хто не здолеў утрымаць "цень" пры сабе. Галоўнае для "цeni-бонзы" — сцвярджаць сябе коштам паніжэння кожнага сустрэчнага, ды і чалавецтва ўвогуле:

"— Ніколі і нікому, чуеш мяне, нікому не буду мыць ногі! Зразумеў? Няхай яны мне іх цяпер мыюць".

Выказванне Бонзы (пад такою мянушкаю праходзіць "цень" у аповесці) адразу прыводзіць на памяць вядомы фрагмент з Евангелля, дзе Ісус Хрыстос падчас тайнай вчэрэры мые ногі сваім вучням.

Чым выкліканы настолькі відавочныя сюжэтныя паралелі? Ці не таму, што няма нічога новага пад месціям і новае — гэта добра забытае старое? Колькі мне (і вам, калега чытач) гадоў: паводле пашпартных дадзеных ці адвечнасць? Згаданая паралель можна растлумачыць, на наш погляд, толькі прыняўшы за аксіём факт, што творчы працэс не дваадзіны (пісьменнік — чытач), а трыадзіны (Бог — пісьменнік — чытач). Усе ўдзельнікі гэтага трыадзінаства знаходзяцца паміж сабою ў стане суперажывання, гэта значыць — ахоплены адным і тым жа пачуццём, якое ў аповесці вызначана так: "прага да ачышчэння".

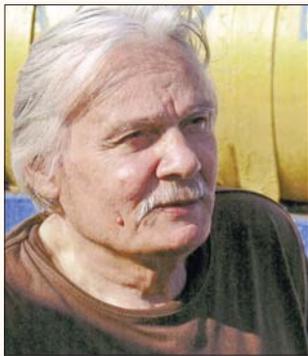
Прага да ачышчэння (чытай: той самы адвечны боль, пра які размова вялася вышэй) — гэта "ключ" да аповесці "Бонза", да творчасці А. Паплаўскага, да ўсяе гісторыі чалавечай, да Божай задумы напоўніцы. Вось чаму паўстаюць у аповесці сюжэтныя паралелі. Паўстаюць самастойна як адзіна мажлівая форма адчування сучаснасці праз адвечнасць. Бонза, які адмаўляецца "мыць каму-небудзь ногі", але прыхільна прымае пакланенне іншых, — увасабленне тых сапсаваных, як на сёння, "дзвярэй" у будучыню, да якіх "ключ" прагі да ачышчэння не падыходзіць... Усе мы, сённяшнія, — "Петэры Шлемелі", якія засталіся без ценю, без адпаведнага "ключа" да складанасці свету.

Усе... Ах, як хацелася б быць упэўненым, што — не ўсе, а толькі некаторыя! Прынамсі са мною, такім дасканалым, усё ў парадку? Ну і з тымі, хто мне дарагі і блізка... Але стваральнікі аповесці (Бог і пісьменнік) такой упэўненасці мне, шматлікаму і адначасова індывідуальна непаўторнаму чытачу, не даюць. Нездарма напрыканцы твора чытаем: "Спадзяюся, што вы зразумелі, пра каго я вам раскажыў. Пра каго яшчэ, як не пра сябе, можна раскажаць з такой шчырасцю і падрабязнасцю. Бонза — гэта я. А я — гэта Бонза". "Мне хацелася жыць, а не выжываць". Хацелася... Дык каму б не хацелася? Але ж цяжка і балюча — жыць (у найшляхетнейшым сэнсе гэтага слова): "У краіне сляпых відущчыя павінны заўсёды быць ізгоямі. Цень — гэта наша душа. А цені, як вядома, прагнуць прысутнасці святла, а не яго адсутнасці. (...) Чалавека ў чалавеку захоўвае адзінота".

Можа, і не трэба нам згаджацца з такімі дэфініцыямі ўстрыжанага духу?

Ці насамрэч чалавека ў чалавеку захоўвае адзінота? Самотным жа ніхто не бывае, паколькі Бог усюдзісны, а гэта значыць, што Ён заўсёды з чалавекам. Але вось адчуваць роднасць (па ўзроўні пакуты) сваёй прагі да ачышчэння з такой жа прагаю Бога ў персанажы — трэба.

Юрый ПАТАЛКОЎ

Юрый
ФАТНЕЎ

Чорная кашуля

Я чорную кашулю зашываю —
Не трэба мне, не трэба мне грута...

Яе адзену — ўсё пачну спачатку,
Няхай сабе саромеюцца латкі.

Сарочка, гэта чорная сарочка, —
Чарней, чым цемра самай чорнай ночы.

Я мыў кашулю кожны панядзелак,
Але жыццё ніколі не святлела.

Сарочка, гэта чорная сарочка, —
Чарней, чым цемра самай чорнай ночы.

І хоць было мне часта ўсё няміла,
Навекі ў ёй запомніўся я мілай.

Чакала, што прыйду ў кашулі белай,
Але на мне лепш чорная сядзела.

Цяпер няма з кім бавіць час вячэрні —
Адна кашуля засталася вернай.

Сарочка, гэта чорная сарочка, —
Чарней, чым цемра самай чорнай ночы.

Я чорную кашулю зашываю —
Не трэба мне, не трэба мне грута...

Пераклад з рускай
Міхася Башлакова

* * *

Белым кветам акацыя
Правяляе наскрозь.
Не магу дачакацца я,
Ды чакаю чагось.

Можа, ранняя вечара,
Мо каханню праз край,
Можа, славы нявечнае,
Што чакай не чакай?..

Мне ўсё лепшае мроіцца
У жыццёвай сяўбе.
Так, паверце, і хочацца
Услых прызнацца сабе:

Ўсё, чаго дачакацца я
Так хачу зноў і зноў, —
Гэта толькі акацыя
Ў белай квецені сноў.

* * *

Гэта песня ціхая, светлая, харошая.
Кружыць галаву маю нейкі дзіўны хмель.
Быццам ад шампанскага...

Толькі дзе ўзяў грошы я?
Мне, безганарнаму, дзе знайсці рубель?

Гэта песня ранняя, чыстая, бялюткая,
Быццам з лесу цёмнага выйшаў на лугі
І ў святле рамонкавым маладзю мінуткі я..
Толькі дзе ж рамонкі ўзяў?..
Навакол — снягі.

Гэта песня лёгкая, простая, шчыmlівая
Сагравае сэрца мне, бы ў салодкім сне..
Толькі што ж я радасны,
што ж такі шчаслівы я,
Калі сцэле любяя ложка, ды не мне?!

Напаўголоса

Намалую хатку я, хатку з аканіцамі
Паг бярозай белаю, паг вярбою ніцаю,

Што ў жыцці не стрэліся
ў дні мае прыветныя —

Ты каму спяваеш, жаўранак,
— прызнайся.
Людзям? Кветкам?

Хвалам? Сонечнаму дню?
Можа, твая песня пчолам на папасе
Дорыць асалоду, ласку, цеплыню?

Мне сказаць не хочаш,
жаўранак нястомны.
Не кажы — не трэба.

Ты для ўсіх спявай!
Хай гучыць бяskonца
шчыры спеў нязломны —
Над прасторам родным.
І на ўвесь наш край.

* * *

Мне ў лесе грэвы шэпчуць словы
Пра вечны бег свайго жыцця,
І той апогед адмыслы
Знаходзіць негдзе свой працяг.

Мне грэвы шчыра расказалі
Пра свой зямны, звычайны лёс,
Пра спеў жыцця і момант жалю,
Пра ўсё, што дзень з сабой прынёс.

Я навучыўся ў грэвах мудрых
Прымаць нядобрае ў жыцці —

Толькі ў сны з'явіліся светлыя-найсветлыя.

Што са мной ні здарыцца,
не пайду ў бальніцы я —
Пасялюся ў хатцы я,
хатцы з аканіцамі.
Сяду я на лавачцы, пагляджу да вечара,
Як у сіняй далечы
серабрыцца рэчанька.

Быццам бы прывязаны да яе ніцінаю..
О Расія-матушка! Песня немудзімая!..

Намалую хатку я, хатку з аканіцамі
Паг бярозай белаю, паг вярбою ніцаю..

Пераклад з рускай
Міколы Шабовіча

Расквечаны блакіт

Калісь не ведаў стомы,
А сёння — справы грэнь.
Яму ў лясных харомах
Блукаць бы цэлы дзень.

Сярод п'янога бору
На травы ўпасці ніц..
Лісічкі спяць па норах.
Аж чорна ад чарніц.

Калі ж паг світ птушыны
Дзень сьдзе у нябыт,
Ён прынясе адзінай
Расквечаны блакіт.

Яна абдыме кветку
І да яго хутчэй.
І заіскрыцца сведка —
Блакіт яе вачэй.

Згадаюць пра вячэру..
І цішыцца нябыт,
Пакуль жывая вера
Ў расквечаны блакіт.

Пераклад з рускай
Тацяны Выскваркі

Праз цемру зла і холад тунгры
Умець разважліва прайсці.

Мне шчыра грэвы шэпчуць словы
Пра бег дзівоснага жыцця —
Апогед мудры, адмыслы
У вершах знойдзе свой працяг.

* * *

Стомлены, змакрэлы, сумны клён
Прывітаў вандроўніка-паэта.
За зімой імкнецца наўздагон
Поўнае святла і сонца лета.

А паэт шукаў прасветлы свет,
Дзе заўжды ідылія і цнота,
Шчыра свой праносіў заповіт.
Час для паграхункаў — адзінота.

Поўны хараства будзённы дзень:
Кропелька дажджу, сняжынка, вецер.
Сілы неўтаймоўнае агмень.
Добраму заўсёды ўтульна ў свеце.

Вера неагольная ў вачах —
Квеценню ўбіраюцца каменні.
Чысты і шчаслівы лёс і шлях.
Боскія цудоўныя Стварэнні.



Фота Кастуся Дробава

Сяргей
МАЛЯЎСКІ

Легенда пра Валожын

Зямля мая! Ты без канца і краю
Нам аталяеш прагу да жыцця.
Пасля зрўнаеш правых і няправых,
Прымаючы да вечнага быцця..

Шумяць грывучыя пушчанскія аблогі,
Ступае грузна прыпацель конь.
Спускаецца з пагорка у валогі
Перадхнуць і распаліць агонь
Вяяр, паранены ў страшнай сечы
За свой народ, за маці і сяброў,
Каб вораг беларусаў не знявечыў
І больш не піў святую нашу кроў.

Струменіць рэчка
звонам серабрыстым,
Нагой не крануты дыван травы,
Спяваюць птахі у бары вячымі,
Пльвучць высокая ў небе журавы..

Паклаў свой шчыт
на затравелым грудзе,
Кальчугу скінуў з анямелага пляча,
Вагой абмыў знясіленныя грудзі,
Дзе была рана ад крыжацкага мяча.
Павісла ноч на стромкіх вершалінах,
Сава не будзіць крыкамі гушчар.
Спакой баронаць сосны і яліны,
Каб ачуныў паранены вяяр.

На бераг выйшла прыгажуня з лесу
З купальскай дзіўнай кветкай у руцэ..
У цішыні лясной шчарбаты мясяц
Ўсю ноч адзін купаўся ў рацэ.
Дзіўчына воіна да раніцы не будзіць,
А толькі сонца вейкі узняло,
Хлапцу паклала папараць на грудзі —
Крывавай раны быццам не было!

Пасля, па-над валогай, на па-ўзгорку
З дзіўчынай сталі хату будаваць.
Назваў Валожынкай ён
прыгажуню-зорку,
Валожынам той кут
стаў называць..

Сягоння, пэўна, ўжо не зведзець, кім
Быў першы камень

паг вугол паложан,
Але з тае пары, і праз вякі —
Жыве, працуе
слаўны наш Валожын!

Ты быў! Ты ёсць!
Ты будзеш на зямлі!
Адзям мы, народзіцца нам змена,
Каб прадаўжаць, што продкі пачалі,
І прымажаць з калена у калена!

На сядзібе Ясеніна

Гарачыней смяецца лета.
Паветра плавіць цішыня.
Упершыню мясіна гэта
Мяне сустрэла. Зелены,
Што агяваў паэт калісьці,
Стаяць у святаснай журбе.
Зямля Разані, ты калыскай
Яму была. Паклон табе!
Паклон табе,
Што ўздавала,
Ускарміла ад сваіх грудзей,
Што столькі таленту давала,
Любві вучыла у людзей.
Іду, хвалючыся, у сени
Вясковай хаты. Кожны кут
Яе быў сведкам, як Ясенін
Рагі пра Русь выношаў тут.

Не, не былога гэта цені.
Яны і сёння сярод нас,
Такія, як Сяргей Ясенін..
Не робіць іх былымі час!

Віктар
ВАБІШЧЭВІЧ

Любілі людзі прыгажосць

З часоў сівых, дагістарычных
Любілі людзі прыгажосць —
У песнях грозных і лірычных,
У міфах, што прывозіў госць.

Любілі так як мы, крыніцы,
Матывы песняў ручая,
Легенды мудрай чараўніцы,
Начныя трэлі салаўя.

Любілі чыстае каханне,
Малюнак мілы, мудры ўзор,
І кветак дзіўных красаванне,
І ўбору ўласнага гэкор.

Свет аднаўляўся ў прыгажосці:
Прыгожы дзень — прыгожы век.
І па жыцці ў няспынным росце
Ішоў прыгожы чалавек.

І ў век да крыўды прازیчны
Сцвярджае ўпарта маладосць:
З часоў сівых, дагістарычных
Любілі людзі прыгажосць.

Жаўранак у небе

Ты высокая негдзе —
наспрабуў убачыць;
Кропкай абазначыў там цябе анёл
І трымае ў небе, каб збудзіў удачу
І настрой узнёсла абуджаў вакол.

Песня твая льецца
над усім абшарам,
Над шырокім лугам,
нават за ракой.
І няма ўжо месца воблакам і хмарам,
Вецер прытаіўся, і ў кустах спакой.



Іван КАРЭНДА

Згадкі з дзяцінства, пра буслоў і іншае

Іван Карэнда нарадзіўся 17 верасня 1950 года ў вёсцы Крывічы Іўеўскага раёна Гродзенскай вобласці. Па прафесіі — настаўнік і журналіст. Працаваў у школе, рэдакцыі газеты "Чырвоная змена", у Міністэрстве інфармацыі, у Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Аўтар некалькіх паэтычных зборнікаў. На вершы І. Карэнды беларускія кампазітары напісалі больш за 30 песень. Вядомы і як празаік. Аўтар апавесці "Вопаўская госця", шэрага апавяданняў і эсэ. Творы перакладзены на рускую, балгарскую і іншыя мовы.

Лепшае, што прыйшло ў беларускую вёску за апошні час, — тэлефонная сувязь. У большасці сельскіх населеных пунктаў яна была і раней: у канторы, школе, ФАПе, клубе, краме, на ферме. Але ў прыватным парадку тэлефоннымі апаратамі карысталіся лічаныя вясцоўцы. Званкі чуліся толькі ў хатах кіраўнікоў і функцыянераў мясцовай улады — калгасных брыгадзіраў і спецыялістаў, сельсавецкіх служачых, школьнага начальства.

Цяпер "алёкаюць" нават вясковыя пенсіянеры. Што і казаць, тэлефон для састарэлых людзей, асабліва адзіночых, — бяспрэчная выгода. Не выходзячы з хаты, можаш даведацца пра здароўе ў брата ці сястры, якія жывуць у другім канцы вёскі, ці прывезлі ў сельмаг хлеб. Зручна заказваць па тэлефоне газавы балон, запісацца на прыём да ўрача раённай паліклінікі.

Сёння сёй-той з вясцоўцаў носяць у кішэні і мабільнік — модны і вельмі карысны падарунак дзяцей-гараджан. Прывычаліся браць яго з сабою на поле і лут. З ім не бяцца забудзіцца ў лесе, ходзячы па грыбах ці збіраючы ягады.

Ёсць тэлефон і ў маёй роднай хатце. І я ўжо не памятаю, калі пісаў маме ліст. Цяпер няма крыўды і папрокаў: "Рэдка пішаш..."

Аднойчы мама сказала: "Калі б не тэлефон, то я, можа, ужо і не жыла б... Лячэй з ім! Асабліва ў зімовую самоту, калі амаль не выходзіш з хаты. Бывае, што за дзень на вуліцы ніводнай жывой душы не убачыш. І тады рука цягнецца да трубкаў..."

Добра, што вёска атрымала, нарэшце, хоць нешта, вартае яе ролі і заслуг. Шкада толькі — з вялікім спазненнем. І ўсё ж — лепш пазней, чым ніколі.

Вадзіцель масквіч-тамбовец распавядае:

— Ужо дваццаць гадоў мінула, як пакінуў вёску. Я вяхаў з яе, а яна з мяне — не. Вось тут сядзіць, — б'е кулаком сабе ў грудзі і, цяжка ўздыхнуўшы, працявае: — А вяртацца ўжо няма куды: маю вёску знішчылі, зруйнавалі. 30 хат закапалі ў зямлю. А якія яблыкі сабралі! — і сёння помніцца, як пахне сапраўдны апорт...

— Чарнобыльскім цзіем была засыпана? — пытаюся, згадваючы пра горкую долю шматлікіх беларускіх вёсак.

— Ды не! Які там цзіэй!.. Дзякаваць Богу, гэтая чорная бяда да маіх родных мясцін не дайшла. Вёска загнула, калі мы бяздумна пакінулі яе. А пустыя хаты раструсчылі бульдозерам. Цяпер там поле. Быццам зямлі ў нас пад ворыва не хапае. На маёй Тамбоўшчыне тысячы гектараў палеткаў зараслі кустоўем, хоць чарназём — тоўшчай на метр, не меней... Не, гарадскім я не стаў... І дажываць свой век паеду куды-небудзь у вёску. Цягне туды, як магнітам. Водар свежаскопшанай травы ў маскоўскім парку за вярсту казыха мне нос...

І мне казыха...

— Калі я была маленькая, то думала, што лялькі — жывыя, толькі засушаныя, — дзеліцца ўспамінамі мая васьмігадовая ўнучка:
— А што думаеш пра іх цяпер? — цікаўлюся, са спадзяваннем на эвалюцыйна дзіцячага светапогляду.
— Цяпер я ведаю, што яны з пластмасы.

— Але ж і пластмасы размаўляюць, рагочуць, плачуць, — спрабую запярэчыць малой.

— Яны ж на батарэйках, дзядуля! — падсумоўвае нашу размову Аліса.

...Выказванне ўнучкі пра "засушаныя" лялькі чамусьці доўга не выходзіла з маёй галавы. Пазней да мяне дайшоў яго глыбокі філасофскі сэнс: жыццё, у рэшце рэшт, засушвае і нас, жытых людзей.

Сусветна вядомая зорка расійскай опернай сцэны Вольга Гуракова, з выдатным, непаўторным сапрама, у інтэрв'ю на старонках часопіса прызнаецца: "Я нават прабачыла прасіла ў Пятра Ільча Чайкоўскага! Вельмі перажывала, таму што ўсё ў гэтым спектаклі было пастаўлена з ног на галаву". Так яна распавядае пра свой узел ў пастаноўцы "Яўгенія Анегіна" ў Баварскай оперы, дзе рэжысёр Кшышпаф Варлікоўскі дадуцца ўручыць ёй (Таціяна Ларынай) дыктафон, апрагнуць геранію XIX стагоддзя ў джынсы. Ліст яна пісала не на паперы, а нагаворвала на дыктафон. Пры гэтым сцягвала з сябе джынсы, распшпільвала блузку...

Во разгул фантазіі! Такую Таціяну Ларыну чуць і бачыць і я не хацеў бы.

І ўвогуле — інтэрпрэтацыя класічных твораў не ведае ніякіх межаў. Рэжысёры-эксперыментатары прыдумваюць часам такое, што ад творчай задумкі аўтара-класіка застаюцца "рожкі ды ножкі".

Крытыкі глядзяць на гэты здзек скрозь пальцы, а то яшчэ і падахвочваюць нікчэмную рэжысуру, называючы яе "сучасным поглядам на класічны твор", а па сутнасці патураючы элементарнаму ашуканству нас, слухачоў і глядачоў, бо мы ідзем у тэатр менавіта на класіку.

Класічнае таму і класічнае, што заўсёды — сучаснае. Няўжо няўцям гэтая простая ісціна?

Яшчэ адна згадка пра "нашых" буслоў.

Мы з мамай з трывогай чакалі пачатак вясны 2009-га: палярэдня была нешчаслівай для нашых буслоў. Яны, рупліўцы, прыляцелі тады першымі з усёй буслінай чародкі, якая аблюбавала крывіцкія прасторы, — на тыдні два раней. Іх звонкі клёкат на таполі сведчыў пра змену пары года.

Аднак — ці вясна нясмелая, марудная была, ці зіма, з норавам злой сваяроўкі, не спыталася ісці на прымірэнне з прыродай — неспадзявана вярнулася зімовая сцюжа. Гняздо засыпала снегам, і бедным птушкам прыйшлося ў такую слоту цяжка. Яны, мабыць, замерзлі так, што па гэтай прычыне дзетак у тое лета не мелі.

Сумным было развітанне з імі перад адлетам у вырай.

Нас непакоіла пытанне: ці прыляццяць зноў?

Прыляцелі!
А калі мы ўбачылі, што з гнязда падымаюць галоўкі-дзюбкі двое няўрымслівых буслян, наша радасць была бязмежнай...

Даўнейшае, з пары дзяцінства і маладосці, успамінаецца часцей. Мабыць, таму, што на пачатку жыцця ўражанні ад убачанага і пачутага глыбей пранікаюць у душу, а памяць — больш цікаўная да ўсяго, што адбываецца навакол, і больш учпістая.

...Вось перад вачыма праплывае малонак першага "купання".

Нёман у гады майго маленства напрудвесні разліваўся так, што вада падступала да крайніх вясковых хат, а аднойчы, у 1958-м, нават павыганяла з іх людзей. У час паводкі, на тры-чатыры тыдні, заставалася адзіная сувязь са светам — дабірацца на "чайцы" (так у нас называюць аднавесельную лодку) да суседняга Морына, напраткі болей як два кіламетры, па небяспечнай воднай прасторы.

Памятаю, я яшчэ не хадзіў у школу, — маме па нейкай пільнай патрэбе неабходна было наведацца ў райцэнтр, гарадскі пасёлак Іўе (статус горада ён набыў пазней). І яна паплыла на "чайцы" з нашымі вясковымі людзьмі да Морына. Маршрутных аўтобусаў тады яшчэ не было, і адгуль у Іўе звычайна дабіраліся пешкі або на падводах.

Я ведаў, што без гасцінцаў з вандровак мама дамоў ніколі не вярталася. І самымі жаданымі былі цукеркі-падушчкі.

...Перада мною — мора вады. Я з надзеяй пазіраю ўдалычы, на высокі морынскі бераг. А мамы ўсё няма...

І я пабрэў насустрач... Далёка ад берага, відаць, не забрыў. Спалохаўшыся, пачаў крычаць...

Мой крык пачулі вясковыя падлеткі і кінуліся на дапамогу, выцягнулі з вады, занеслі ў хату.

Помніцца, як мяне, скарчанелага, трэсла і падкідала ледзь не пад стол ад холоду і дрыжыкаў, як націралі мяне першаком, абкладвалі падушкамі і накрывалі коўдрай...

Бог уратаваў тады неразумнае дзіця, якому вельмі-вельмі хацелася цукерак-падушчак.

А пра цукеркі-падушчкі ўспамінаю з асалодай не адзін я — усё маё пакаленне памятае гэтае смакочце.

Прысніўся сон пра школу. Дакладней, пра маё вяртанне на школьную працу. У тую самую Ракавіцкую сярэдняю школу Шчучынскага раёна, дзе я калісьці, амаль чатыры дзесяці гадоў таму, выкладаў родную мову і літаратуру.

Прыгожы сон: вялікая, поўная дзяцей, школа; класы-кабінеты з сучаснымі метадычнымі дапаможнікамі і найноўшымі тэхнічнымі сродкамі; разумны, талковы дырэктар у асобе маладой абаяльнай жанчыны; нарэшце, — я ў добрым настроі, энергічны, з вялікім жаданнем перадаваць вучням свае веды...

Прачнуўшыся, успамінаю, што менавіта з такім настроем і з такім жаданнем я прыхаў у Ракавічы ў жніўні 1971-га. Пасля заканчэння педінстытута ніякіх іншых планаў, акрамя настаўніцкай працы, у мяне не было. Дзеля гэтага марыў сабраць, мець уласную бібліятэку, каб заўсёды пад рукой была патрэбная кніга. І яшчэ — вельмі хацелася, каб хутчэй прыхахла да мяне ў школу маладая настаўніца матэматыкі, якая тады была яшчэ студэнткай...

Як мяняе, перайначвае жыццё нашы планы! Хоць, зрэшты, мне наракаць на долю грэх — мары той пары спраўдзіліся: і сямейная бібліятэка ёсць, і з той самай настаўніцай матэматыкі ідзем па жыццё разам...

Вось толькі ў школе мне папрацаваць давялося нядоўга. Лёс павёў па іншых сцежках-пуцявінах...

Сон не толькі абудзіў успаміны, а і нарадзіў жаданне ажыццявіць даўно задуманае: наведаць Ракавіцкую школу.

Якая яна сёння? Ці захавала статус сярэдняй агульнаадукацыйнай установы? Ці існуе ўвогуле?..

Мой прыгожы сон неўзабаве атрымаў жаданы працяг у рэальным жыцці: праз два тыдні — сонечным суботнім днём 1 жніўня 2009-га — я прыхаў у Ракавічы з маім даўнім сябрам Анатолям Чапчэвікам, кіраўніком адной з гаспадарак раёна, які, дарчы, не адзін год працаваў і дырэктарам школы ў Шчучыне.

Другая пабыўка не выпадала. Ды і лета — не лепшы час для наведвання школы. Але мне хацелася хоць пабачыць яе, прайсціся па вёсцы.

...З хваляваннем выходжу з машыны. Перад школьным будынкам — зырккія клумбы-дываныя кветка. І, які ні дзіўна, — дзверы школы расчынены. А шыльда над імі пацвярджае, што фармальных змен не адбылося: і сёння — гэта сярэдняя школа. Нясмела пераступаю парог...

Злева, на першым паверсе, як і ў гады майго настаўнічання, кабінет дырэктара. Чыста-знаёмлюся: Пазыня Іван Віталевіч.

Паварочваю галаву направа — каля лесвіцы кідаецца ў вочы мітусня і чуюцца розгалас: ідзе рамоніт школы, працуюць жанчыны. Прашу ў іх дазволу падняцца на другі паверх, дзе калісьці была настаўніцкая.

Бачу — праз увесь калідор — адчыненыя ў кожны клас дзверы. Адчуваецца моцны пах фарбы — памяшканні праветрываюцца пасля малярскіх работ. Тут, здаецца, ужо ўсё гатова да новага навучальнага года. Заходжу ў адзін з класаў, кідаю позірк на класную дошку, яна большых памераў і іншай формы, чым раней. Здыўляе і настаўніцкі стол, такіх у наш час не было, цяпер ён — як прафесарская кафедра, на ўзвышшы. Для настаўніка, безумоўна, зручна, бо яму трэба бачыць адначасова ўвесь клас, кожнага вучня.

Ад школьнай працы на ўсё жыццё засталася ў мяне звычайка выступаць стоячы, каб бачыць усіх прысутных, і таму на пасаджэннях розных "крутых сталаў" мне прамаўляць, нават каратка, заўсёды цяжкавата. Аднак на гэты раз я прысеў, акінуў позіркам пусты, прасторны клас. Перад вачыма паўсталі выявы-твары маіх колішніх вучняў... Я заплюшчыў вочы, але прыгадаць, узнавіць у памяці зможу нямногіх: класаў у тую пару было шмат, з чацвёртага па дзятаты — па два паралельныя, усе поўнакамплетныя. Цеснавата было ў школе...

Спускаюся на першы паверх, а тут ужо чакае дырэктар: ці то перадаў яму пра няпрошанага госця, ці, можа, дзесяці быў непадалёк і сам заўважыў.

Знаёмімся. Распытваю пра сённяшняю школу. Аказваецца, дырэктар — яе выпускнік. Толькі вучыўся ў ёй крыху пазней — гады на чатыры пасля таго, як тут працаваў я. Самае прыемнае, што пачуў ад яго, — новы навучальны год у школе пачнуць 137 вучняў...

Выходзім на вуліцу. Насупраць школы бачу футбольнае поле, дзе я калісьці ганяў мяч са сваімі вучнямі...

А сама вёска пакінула сумнае ўражанне. Нягледзячы на новыя сацыяльныя аб'екты, што з'явіліся пасля майго ад'езду, той дынамікі

вясковага жыцця, якая была тут на пачатку 1970-х, ужо няма. Сірацілыя хаты, падворкі і сядзібы...

І яшчэ адно назіранне: у асяродку жыцця ў Ракавічах, акрамя школы, засталася царква. Куды ні вучні, ні настаўнікі у той час не заходзілі — нават паглядзець на пудадзейную Ракавіцкую ікону Божай Маці, якая знаходзіцца ў гэтым храме.

Духоўнае — з глыбокімі, моцнымі каранямі — сілкуе жыццё лепш, чым хуткаплыннае матэрыяльнае.

У школы і царквы — розны духоўны статус, розныя абавязкі перад грамадствам. Але ідуць яны адной дарогай — у будучыню.

Перачытаў "Один день Ивана Денисовича" А. Салжаніцына.

Падштурхнула да гэтага навіна: расійскія асветнікі вырашылі ўключыць у школьную праграму вывучэнне яшчэ аднаго твора пісьменніка — "Архіпелаг ГУЛАГ". Думаю, ні настаўнікам, ні школьнікам такое рашэнне радасці не прынесе: шматтомнае выданне, кніга-даследаванне палітычнай гісторыі таталітарнай сістэмы, нават з мастацкай афарбоўкай, — не для ўрокаў літаратуры.

А вось аповесць пра адзін дзень лагернага жыцця Івана Шухава ў школьнай праграме пакінуў бы: твор дае невычэрпны матэрыял для асэнсавання ўсёй жорсткасці бальшавіцкай дыктатуры, і, галоўнае, ён вельмі карысны як падручнік для выжывання чалавека ў невыносна цяжкіх умовах, выхавання годнасці асобы, загартоўкі яе маральных якасцей.

Дзівакоў сярод нас, здаецца, становіцца больш. Маскоўскі скульптар Г. Патоцкі стварыў Міжнародную акадэмію дабрыйні. А сімвалам дабрыйні лічыць дзёмухавец. Яго помнікі дзёмухаўцу ўжо ўстаноўлены ў многіх краінах свету.

Ды мне чамусьці здаецца, што Міжнародная акадэмія дабрыйні створана Богам...

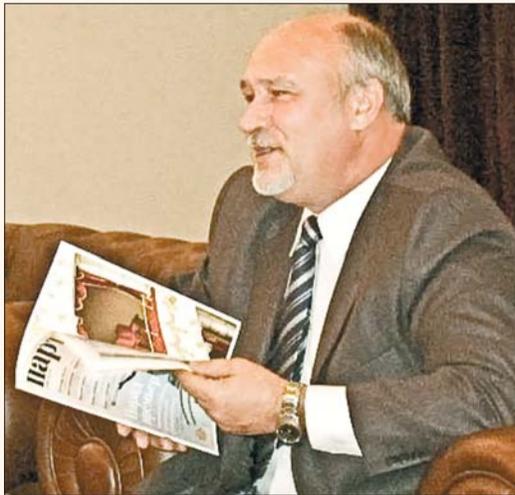
А на Беларусі, калі выбіраць сімвал дабрыйні з кветак, то гэта, пэўна ж, быў бы васілёк. Васілёк, валожкі ў нас — на якое поле ні пайдзі...

Колькі чалавеку патрэбна грошай? Недарэчнае, на першы погляд, пытанне. Бо адказ на яго падаецца простым: як мага болей. Але ж багаты і шчаслівы чалавек — паніяці, якія супадаюць рэдка. Грошы, як аднойчы слушна заўважыў Валянцін Распутцін, павінны рабіць добрыя справы, "працаваць" так, каб ад іх карысць чалавеку была. А калі яны проста выкідваюцца дзеля таго, каб хтосьці пачуваўся багацею, падкрэсліваю сваю перавагу перад іншымі людзьмі, то які ад гэтага толк?

Не было і не будзе закона, колькі мець чалавеку грошай. Адсоль — адвечны канфлікт паміж матэрыяльным і духоўным, які вельмі часта вядзе да разладу ў душы. Нішто так не абіяжарвае, не выводзіць яе з раўнавагі, як грашовая праблема, — і нястача грошай, і залатыя горы багачы.

Фінансавыя дэфолты і сацыяльна-эканамічныя крызісы адбываюцца тады, калі грашовая раўнавага ў грамадстве парушаецца, калі адны не ведаюць, куды падзець сваё багачце, а другія — як звесці канцы з канцамі, выжыць у сваім безграшоўі.

Першым спектаклем новага сезона ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі стала прэм'ера сёлетняга года — «Набука». Оперны шэдэўр Джузэпе Вердзі прываблівае нашых сучаснікаў бляскам новага ўвасаблення (як вядома, адной з прынцыповых задач рэжысёра-пастаноўшчыка Міхаіла Панджавідзэ быў максімальны паказ выразных тэхнічных магчымасцей сцэнічнага комплексу рэканструяванага тэатра ў спалучэнні з асноватворнымі традыцыямі жанру). А ўражае — узрушальным тэмпераментам, закладзеным у гэтай неўміручай партытуры, глыбокімі музычна-псіхалагічнымі характарыстыкамі галоўных герояў, напалам пачуццяў, выказаных у партыі аркестра, магутным «жывапісам» харавых сцэн... Аднак не спектакль «Набука», пра які гледачы і крытыкі загаварылі яшчэ пры канцы мінулага сезона, трапіў у цэнтр увагі музычна-тэатральнай публікі на пачатку «аксамітнага» верасня. Аб'ект асаблівай цікавасці з'явіўся нечакана, стаўшыся сапраўдным сюрпрызам для беларускіх сяброў оперы і балета: глянцавы часопіс! У Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра цяпер ёсць сваё перыядычнае выданне...



Радуюмся разам

Шыкоўная імпрэза пад назвай «Белы канцэрт», да якой спрычыніліся многія сотні прысутных у Вялікай зале Палаца Рэспублікі, а таксама на Кастрычніцкай плошчы, і тысячы тэлегледачоў, сталася для меламанаў сапраўдным падарункам на Дзень горада Мінска. Зоркі сусветнай велічыні Анжэла Геаргу ды Марыус Манеа спявалі ў суправаджэнні Лонданскага філарманічнага аркестра. Гучалі сольныя нумары і дуэты, папулярная аркестравая класіка: Вердзі, Штраўс, Легар, Пучыні... Музыканты ўразілі публіку і выкананнем Дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь.

Фестываль ізраільскага кіно, зладкаваны Пасольствам Дзяржавы Ізраіль у Беларусі ды мінскім кінатэатрам «Цэнтральны», прайшоў у нашай сталіцы. Кампактная і ёмістая праграма дала гледачу магчымасць за тры дні пазнаёміцца з лепшымі кінадрамамі 2006 — 2009 гадоў, адкрыць для сябе імёны такіх выдатных акцёраў, як Бар Бельфер, Двір Бандак, Міхаэль Машонаў, убачыць дзясяткі ізраільскіх кінадакументалістаў.

Сённяшні вечар у Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры збярэ сяброў, прыхільнікаў і калег заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Анатоля Лапунова. Анатоль Максімавіч у розны час працаваў за дыржорскім пультам і гэтага тэатра, і НАВТ оперы і балета Беларусі, супрацоўнічаў практычна з усімі музычнымі калектывамі Беларусі, а таксама кіраваў сімфанічным аркестрам Белтэлерадзкіх падрыхтаваў і запісаў у фонд нямыла цікавых твораў. Мастэра, якому 15 верасня споўнілася 70, адзначае свой юбілей вялікай і разнастайнай канцэртнай праграмай з удзелам салістаў БДАМТА.

Тэма горада блізкая Ігару Сухарукаву таму, што ў горадзе ён нарадзіўся і вырас. Вучыўся ў мінскай школе-ліцэі № 26 пры БДАМ, у самой акадэміі атрымаў прафесію



дызайнера і скончыў аспірантуру. У 2004-м І. Сухарукаў перамог на Усерасійскім он-лайн конкурсе акварэлі, зладжаным зноймай Школай Сяргея Андрэякі. «Праз прыгажосць архітэктурных формаў і матываў, рытміку вуліц і адлюстраванне асаблівага эмацыйна-псіхалагічнага настрою, спалучыўшы ў жывапісных прыёмах элементы рэалізму і сучаснага мастацтва з уласцівай для акварэлі лёгкасцю і свабодай, я хачу данесці да гледача ўсю эстэтыку гэтай улюбенай для мяне тэмы», — шчырасць такога прызнання мастака адчулі наведвальнікі яго нядаўняй выстаўкі «Акварэль. Гарадскі пейзаж» у сталічным Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

Чэмпіён свету па сучасным інструментальным выканальніцтве — такое званне заваяваў наш баяніст Павел Неўмяржыцкі на Міжнародным чэмпіянаце выканальніцкіх мастацтваў у Лос-Анджэлес (ЗША). Гэты вядомы ўжо малады артыст Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя І. Жыновіча вярнуўся з прэстыжнага музычнага слаборніцтва з залатым і дзвяма срэбнымі медалямі.

Бронзавы медаль VI Адкрытых маладзёжных Дэльфійскіх гульніў дзяржаў-удзельніц СНД, якія прайшлі ў Ерэване, атрымаў студэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Павел Бацян (скрыпка) — удзельнік конкурснай праграмы гульніў.

Лана ІВАНОВА

На здымку: акварэль І. Сухарукава.

Хто ў «Партэры»?

Глянцавы пачатак аксамітнага сезона

гэта мы пастараемся распавесці, скарыстаўшы магчымасці сучаснага фотамастацтва. Ёсць таксама намер змяшчаць у часопісе лібрэта спектакляў бягучага рэпертуару. Вялікі тэатр Беларусі вельмі малады ў параўнанні са старэйшымі тэатрамі свету. Але дзякуючы беларускім артыстам, якія зьялі і зьяюць на сусветных сценах, дзякуючы ўнікальным пастаноўкам, наш тэатр арганічна ўпісваецца ў еўрапейскую і сусветную культуру. Таму на старонках часопіса мы, безумоўна, будзем наўравацца па ўсім свеце — чытачы змогуць віртуальна наведаць знакамітыя тэатры, пазнаёміцца з вялікімі постацамі ў гісторыі оперы і балета, даведацца пра самыя свежыя падзеі і новыя імёны ў музычна-тэатральным асяроддзі.

Шчодрата ілюстраваньня, прыгожа зьярстаньня 64 старонкі плюс глянцавая вокладка, на якой амануюцца асноўныя матэрыялы («Жалезная мадам. Каралева Брытанскага балета»; «Два дзесяцігоддзі «Царскага палывання». Са скарбніц беларускай музычнай гісторыі»; «Кіеўскі мадэрн. Харэаграф Радук Пакалітару»; «Вечныя сімвалы. «Набука» на беларускай сцэне»; «Жыццё ў мастацтве. Юрыі Траян пра музыку цела»; «Парад прэм'ер. Сусветныя сцэны адкрываюць новы сезон!» — так выглядае першы нумар «Партэра». У разгары праца над наступнымі двума выпускамі. Паводле слоў Мікалая Дзмітрыева, дырэктара закрэглага акцыянернага таварыства «СПН-медиа», якое з'яўляецца выдаўцом, і галоўнага рэдактара Яўгена Каменкі, рабіць такі часопіс нялёгка, вялікая адказнасць і за яго далейшы лёс. У

планах — зрабіць «Партэр» разы ў чатыры таўсцейшым, больш цікавым, багацейшым на інфармацыю, а тыраж узяць да 10 тысячч. Наконт сённяшняй структуры часопіса Яўген Каменка сказаў так: — Першы блок матэрыялаў прысвечаны розным тэмам з гісторыі опернага і балетнага мастацтваў, у тым ліку беларускай. Другі — падзеям, што адбываюцца на сусветных падмостках. У трэцім блоку распавядаецца пра тое, што ў бліжэйшы час прапануе публіцы наш НАВТ оперы і балета. Змешчаны таксама рэпертуарны календар на наступны месяц. Тэксты не толькі рускамоўныя, ёсць і на беларускай мове. А мова англійская скарыстаная з тым, каб часопіс можна было распаўсюджваць па дыпламатычных каналах, сярод інішаземных турыстаў; магчыма, ім зацікавіцца ў оперна-балетным асяроддзі замежжа. У адрозненне ад іншых музычна-тэатральных выданняў, якія існуюць на рынку прэсы СНД, і ад часопіса «Мастацтва», вядомага ў творчым асяроддзі Беларусі, «Партэр» не разлічаны на вузкіх спецыялістаў ці дасведчаных, аджуканых аматараў. Гэта выданне для самых звычайных людзей, якія хацелі б атрымаць інфармацыю са сферы музычнага тэатра, ці патэнцыйных гледачоў, якія, скажам, ніколі не наведалі оперны спектакль, а пагартаўшы наш часопіс, зацікавіліся б і вырашылі ўпершыню схапіць у Вялікі тэатр. Таму мы стварылі «аўтарскі сімбіёз»: матэрыялы пішуць як супрацоўнікі тэатра, найперш яго рэкламна-інфармацыйнага аддзела, так і журналі-

сты-рэпарціёры. Грунтоўных акадэмічных, навуковых тэкстаў тут не знойдзеце. Вядома, самы першы нумар усё-ткі — «пробнік», які нельга лічыць вызначальным для далейшага аблічча выдання, аднак яго пачынальнікі пачулі некалькі прынцыповых заўваг ад калег-журналістаў. Напрыклад, наконт нявызначанасці ў прыярытэтах: маўляў, калі часопіс «пра нас», чаму акцэнт зроблены на падзеях замежжа, пра якія айтчынны чыгач можа даведацца з Інтэрнэту, а замежны — са сваіх «першакрыніц»? Або наконт стыль-ва-сэнсавай неахайнасці: усё-ткі нельга, нават у якасці прынады для гледача-неафіта, прадстаўляць «Хаваншчыну» як «рускі оперны блокбастэр»... Стваральнікі новага часопіса ўпэўненыя, што ў хуткім часе ён будзе рэалізоўвацца не толькі ў самім тэатры перад паказам спектакляў, але і праз кіёскі «Саюздруку»; што яго выдавочны (і, аказваецца, наўмысны) «глянцавы» ўхл, які выклікаў заўвагі і нават нараканні музычных журналістаў, прысутных на прэзентацыі, прывабіць грашавітых рэкламадаўцаў. А значыць, «Партэр» вызначыцца не як іміджавы, а як самаакупны і нават паспяховы, прыбытковы камерцыйны праект.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымку: генеральны дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Уладзімір Грыдзюшка прадстаўляе часопіс «Партэр».

Фота аўтара

Усе ўзросты падуладныя

Перайначыўшы пазычны афарызм класіка, можна сказаць, што тэатру, як і каханню, падуладныя ўсе ўзросты. Тым больш, калі глядач з маленства ўлюбёны ў свой тэатр, а тэатр з любоўю працуе для гледачоў розных пакаленняў. Але які ж тэатр не стараецца гэтага рабіць! На самых славурых акадэмічных сценах акцёры разам з рэжысёрамі ды мастакамі хоць зрэчас, але ў ахвотку, працуюць над спектаклямі для дзяцей. Ну, а для артыстаў-лялечнікаў мастацтва, адрасаванае дзятве, — аснова творчага жыцця. Праўда, гэта не замянае ім стварачы адмысловы рэпертуар і для дарослай публікі. Беларускі дзяржаўны тэатр лялек, той самы ўніверсал, якому ўсе ўзросты падуладныя, распачынае свой 72-і сезон адразу дзвюма прэм'ерамі. Сёння, 17 верасня, будзе паказаны новы спектакль для дарослага гледача «Драй швестэрн» рэжысёра Аляксея Ляляўскага, які разам з мастаком-пастаноўшчыкам Таццянай Нерсісян арыгінальна інтэрпрэтуе матывы п'есы Антона Чэхава «Тры сястры». А 19 верасня — прэм'ера для маленькіх: казка Артура Вольскага ды Пятруся Макаля «Марынка-Крапіўніца» ў рэжысуры Аляксандра Янушкевіча, у афармленні мастака Валерыя Рачкоўскага, з музыкой у выкананні гурта «Стары Ольса»...

сталічны калектыву, Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача, які сустрэнецца са сваімі прыхільнікамі праз тыдзень. Свой 55-ы сезон артысты ТЮГа, як вядома, распачынаюць «у прымах»: з 2007 года родны будынак — на рэканструкцыі, для паказу спектакляў выкарыстоўваюцца розныя пляцоўкі, у тым ліку — Дом літаратара. Менавіта на яго сцэне адбудзецца першы спектакль сезона — «Тарас на Парнасе» паводле п'есы Сяргея Кавалёва. На думку драматурга, паэму «Тарас на Парнасе» можна лічыць візітоўкай беларускай паэзіі XIX стагоддзя, а самога Тараса — параўнаць з Цілем Уленшпігелем Шарля дэ Кастэра і Кала Брун'ёнам Рамэна Ралана, «бо ён з'яўляецца яскравым увасабленнем нацыянальнага характару, тыпу беларуса». А вост «Тарас на Парнасе», зусім адмыслова перачытаны аўтарам п'есы і затым увасоблены ў сцэнічнае відовішча рэжысёра-пастаноўшчыкам Наталіяй Башавай, мастаком Ларысай Рулёвай, балетмайстрамі Віктарам Бескаравайным ды Аленай Іваньковай, з натхнёнай ітрой акцёраў, з каларытнай музыкой у выкананні вядомых гуртоў «Стары Ольса» і «Лішчыны», — гэты «Тарас на Парнасе» зрабіўся візітоўкай сённяшняга ТЮГа. Тэатралы памятаюць: з сярэдзіны 1990-х, падчас мастацкага кіраўніцтва незабыўнага рэжысёра Андрэя Андрасіка, калектыву пачаў



працаваць пад дэвізам «Тэатр юнага гледача — наш сямейны тэатр». Мэтаю было абуджаць увагу дзяцей і падлеткаў да выбітных твораў айтчыннай і сусветнай літаратуры, драматургіі, падтрымліваць цікавасць да ТЮГа ў старэйшых пакаленняў сямейнікаў нароўні з дзецьмі... Сёлета ў тэатр прыйшоў новы мастак кіраўнік — Уладзімір Савіцкі, вядомы сваімі пастаноўкамі на розных драматычных сценах краіны. Пад якім дэвізам будзе ажыццяўляць ён творчую палітыку ў тэатры? Пра гэта чытачы «ЛіМ» даведаюцца з нашых наступных публікацый.

Лана ІВАНОВА

На здымку: сцэна са спектакля Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача «Тарас на Парнасе».

Фота з інтэрнэт-сайта тэатра



Як многа гавэрана песні:
І сонца ўсход напярэвесні,
Жывыя трылогі планеты
І зорная мудрасць сусвету.
Крані яе струны жывыя,
Паслухай біццё майго сэрца,
І, можа, ўсё тое, чым жыў я,
У сэрцы тваім агукунецца...



Гэтыя цудоўныя радкі напісаў некалі наш зямляк — паэт Іван Лашутка. Менавіта з яго паззіі распачаўся новы напрамак у культурным жыцці Вілейшчыны — літаратурная аўтарская песня, нарадзіўся і выйшаў на шырокую сцэну народны калектыў аўтарскай песні "Элегія" Вілейскага палаца культуры.

Элегія... Настальгічны музычна-паэтычны жанр. Але ў наш век інвацыійных тэхналогій электронная музыка, фанэграмы ўсё актыўней выпяняюць жывое мастацтва, пераважаюць, на жаль, новыя тэрміны: "фармаг", "нефармаг"... І ўсё ж аўтарская песня крапае душы людзей, бо ў ёй закладзены самыя высокія памкненні чалавечай душы. Яна не гіпатэзуе змятлюдныя аўдыторыі лёгкім забаўляльным шоу, наборам гукавых і светлавых эфектаў, не ўжывае фанэграму. Яна разлічана на непасрэдны кантакт з людзьмі. Імправізацыя тут заўсёды магчыма. Можна задумацца, захапіцца — і па-новаму загучаць радок і музыка. Таму і невыпадкова ўся творчая дзейнасць калектыву аўтарскай песні "Элегія" накіраваная на папулярызаванне беларускай паззіі, абуджэнне ўвагі да беларускага слова, класічнай спадчыны аўтарскай песні, творчасці самадзейных кампазітараў і паэтаў.

Калектыў аўтарскай песні "Элегія" створаны ў 1999 годзе. Удзельнікі — творчыя, апантананыя людзі. У яго асноўным складзе аўтары-выканаўцы Уладзімір Лапцік, Людміла Шагава, Уладзімір Цанунін, Сяргей Верамееў, Наталля Піваварэвіч, Аляксей Сяліцкі ды аўтар гэтых радкоў; паэты — Таццяна Цвяткова, Клаўдзія Дубовік, Аляксандра Лапацкая, Сяргей Паўлоўскі, Віктар Кажура. Іх песні і вершы неаднаразова гучалі на Беларускім радыё і тэлебачанні, друкаваліся ў ранейшых, абласных і рэспубліканскіх перыядычных выданнях ("АіМ", "Першацвет", "Бярозка", "Вожык" ды інш.), у нотных і паэтычных зборніках Мінскага абласнога народнага клуба самадзейных кампазітараў і паэтаў "Жывіца". Удзельнікі калектыву — лаўрэаты і дыпламанты абласных, рэспубліканскіх, міжнародных фестываляў, конкурсаў, турслётаў: "Ліццейства старога горада", "Вітэбскі лістопад", "Пітербургскі аккорд-2004", "Бардаўская восень", "Напеў зямлі маёй!", "Ра-туйце людзі, усё жывое!". Паэты "Элегія" маюць свае паэтычныя зборнікі.

А дэбют адбыўся на Беларускім тэлебачанні ў праграме, прысвечанай творчасці паэта-земляка Івана Лашуткі. Потым быў віцебскі фестываль аўтарскай песні "Ліццейства старога горада", дзе калектыў і яго ўдзельнікі атрымалі дыпломы лаўрэатаў ва ўсіх намінацыях, а дзве песні аўтараў-выканаўцаў увайшлі ў фестывальны дыск "Майстар-клас". У 2003-м калектыў "Элегія" нададзена званне "народны", якое пацверджана і сёлага.

"Элегія" — актыўны ўдзельнік Мінскага абласнога народнага клуба самадзейных кампазітараў і паэтаў "Жывіца" (кіраўнік Ірына Карнаухава), супрацоўнічае з вядомымі паэтамі, бардамі, кампазітарамі. У рэпертуары — песні не толькі на ўласныя тэксты, але і на вершы вядомых літаратараў Навума Гальшчыка, Васіля Жуковіча, Аліны Легастаевай, Людмілы Рублеўскай ды самадзейных паэтаў. Запісаны чатыры дыскі. Апошні з іх — "Іду са словам да людзей" (музычна-паэтычная кампазіцыя "Свята дваіх"), — прысвечаны 75-годдзю з дня нараджэння Івана Лашуткі. Гэты дыск — частка праекта "Незабытыя імяны Вілейшчыны", ініцыятары якога, акцёр і рэжысёр Беларускага радыё Алег Вінярскі ды аўтар гэтых радкоў, распачалі ў 2009 годзе канцэртна-прэзентацыйны дыск. У канцэрте разам з "Элегіяй" удзельнічалі выканаўца вершаў паэта Алег Вінярскі, гітарыст Уладзімір Ткачэнка, мясцовыя выканаўцы і аматары паззіі. Праект прадагульняе выхад серыі дыскаў, прысвечаных творчасці славутых землякоў, правадзіць шэраг мерапрыемстваў па ўшанаванні іх памяці. Дарэчы з гэтай мэтай у хуткім часе будзе добраўпарадкаваны сквер, які пасадзіў Іван Лашутка разам з вучнямі і жыхарамі горада Вілейкі ды створаны літаратурны клас-музей у школе, дзе працаваў апошні 20 гадоў паэт.

Ініцыятар правядзення рэгіянальнага фестываля аўтарскай песні і паззіі "Вілейская хваля" — таксама "Элегія". Асноўная мэта праекта — выяўленне новых талентаў, далучэнне моладзі да аўтарскай песні, беларускай паззіі. Калектыў шмат гастрольнае, удзельнічае ў абласных, рэспубліканскіх, міжнародных мерапрыемствах, супрацоўнічае з вядомымі аўтарамі-выканаўцамі. А за актыўны ўдзел у эфірным працэсе і падтрымку радыё "Сталіца" на XIII Міжнароднай выстаўцы "СМІ ў Беларусі" наша "Элегія" ўзнагароджана дыпламам Беларускага радыё.

Летась удзельніцаў калектыву запрасіў да сябе, да супольнай працы Беларускі саюз музычных дзеячаў, а гэта значыць, пашыраюцца творчыя сувязі "Элегія" з іншымі рэгіёнамі нашай краіны. А наперадзе — шмат цікавых праектаў.

Таццяна ЗАХАРЫЧ,
дырэктар цэнтра эстэтычнага выхавання пры адзеле культуры Вілейскага райвыканкама, кіраўнік народнага калектыву "Элегія", член БСМД

Надзея на... рэанімацыю

Складаны шлях развіцця быў накіраваны створанай у 1989 годзе Асацыяцыі беларускіх майстроў музычных інструментаў (АБММІ). Яна стала структурным падраздзяленнем музычнага таварыства БССР (з 1991 г. — Беларускі саюз музычных дзеячаў) і да 1993 года адыгрывала прыкметную арганізатарскую ролю ў адпаведнай галіне. У 1990 і 1991 гг. упершыню ў краіне адбыліся рэспубліканскія выстаўкі-аўкцыёны работ майстроў музычных інструментаў, якія надалі значны імпульс далейшаму развіццю гэтага кірунку творчасці.

Аднак перабудова ў грамадстве адсунула на другі план сферу музычных інструментаў. І асацыяцыя змоўкла, майстры кожны паасобку спрабавалі вырашаць свае прафесійныя праблемы. Але ж, у асноўным, без асаблівых поспехаў. Вось чаму ў 2006 годзе намаганнямі БСМД гэтае фарміраванне было рэанімаванае і пры садзейнічанні Міністэрства культуры Беларусі ўдалося падрыхтаваць і правесці ў Нацыянальным гістарычным музеі III Рэспубліканскую выстаўку музычных інструментаў, у якой узялі ўдзел 18 майстроў з усіх рэгіёнаў краіны. У экспазіцыі, якая працягвалася амаль месяц, былі прадстаўлены інструменты па шасці намінацыях: струнныя смывковыя, струнныя шчыпковыя, этнаграфічныя фальклорныя, гармонікі, копіі гістарычных інструментаў і ўдарна-шумавыя. Свой інструмент тут маглі знайсці як прафесійныя музыканты, так і студэнты спецыяльных вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў, навучэнцы музычных школ, фальклорныя калектывы. Майстры, што з'ехаліся на выстаўку, правялі канферэнцыю, абралі новы склад кіраўніцтва асацыяцыі, распрацавалі перспектыву дзейнасці, аднавілі інфармацыйны сувязі паміж членамі АБММІ. І справа пайшла. У 2007 годзе, дзякуючы падтрымцы Міністэрства культуры, наша асацыяцыя арганізавала выстаўку работ у межах мерапрыемстваў XVI Міжнароднага фестываля мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", а праз год тамсама — ужо на міжнародным узроўні з удзелам майстроў з Расіі.

Але ж парадны бок справы заканчваецца, а праца павінна працягвацца. І па выніках тых выставак на адрас Міністэрства культуры быў накіраваны ліст — ад прэзідыума праўлення БСМД і АБММІ, у якім, у прыватнасці, гаварылася: "Грамадскасць рэспублікі занепакоена станам, які склаўся ў цяперашні час у сферы вытворчасці, рамонтна і абслугоўвання музычных інструментаў. Практычна спынілася пакупленне на рынак айчынных баянаў, гармонікаў, піяніна, цымбалаў. Распад вытворчасці прыводзіць да значнага падаражэння рамонтных і аднаўленчых работ, з прычыны неабходнасці паставак запчастак з-за мяжы. Сёння парк музычных інструментаў усёй краіны, асабліва музычных навучальных устаноў у сельскай мясцовасці, знаходзіцца ў сумным стане. Асаблівую трывогу выклікае

стан спраў з вырабам беларускіх народных інструментаў — сімвалаў нацыянальнай культуры. Востра стаіць пытанне наконт распацоўкі прыкладнага даследавання "Музыка беларускага двара". Група беларускіх навукоўцаў даследавала цэлы гістарычны пласт культуры XVII — XIX стагоддзяў. Але ў мастацкім жыцці гэтыя матэрыялы прадстаўлены не на належным узроўні, паколькі аднаўленне карціны музычнага жыцця мінулага немагчыма без аднаўлення інструментарыя..."

Былі і канкрэтныя прапановы для выпраўлення становішча.

Прайшло ўжо два гады. Але сітуацыя не палепшылася, нават працягвае абстраацца. Нагадаю "этапы дэградацыі" галіны.

Зачыніліся ўсе дзяржаўныя праграмы па вытворчасці музычных інструментаў. Майстры, якія працавалі там, пакідаюць прафесію.

Цымбаль, з іх выдатнай школай і развітай мастацкай практыкай, выкінуты з вытворчасці.

Навукова-творчая лабараторыя беларускіх народных інструментаў БДУ культуры і мастацтваў перапрафілявана з прыкладных даследаванняў на музыказнаўчыя. Там сабралі спецыялістаў па народнай інструментальнай музыцы — і быццам закрылі пытанне. Але ж не закрылі, а затапталі. Лабараторыя — як падроздзяленне, скіраванае на развіццё менавіта самога інструмента — памерла.

Майстры па вырабе, рамонце і рэстаўрацыі музычных інструментаў не маюць у краіне ніякай базы для адукацыі. Усё адбываецца самаўстава. Некаторыя з іх на аснове самаадукацыі, праз неверагодныя намаганні, дасягнулі такіх поспехаў. Але ж і гэтыя дасягненні няма магчымасці ацаніць на заслугах — няма трыфікацыйнай камісіі. У выніку — такія майстры на дзяржаўнай службе атрымліваюць мізэрную зарплату.

Па рэспубліканскай праграме "Культура" прайшлі тэмы "Беларускія народныя духавыя інструменты" і праект В. Калацэя, звязаны з выкарыстаннем традыцыйных музычных інструментаў у дзіцячым выхаванні. Які ж выхад у культурную рэаліі? Так, метадыка выкарыстання інструментаў ёсць. Але ж вытворчасць традыцыйных музычных інструментаў менавіта для дзяцей — тэхналагічных, таных, даступных, — хутчэй за ўсё, не прадачыцца. Тэма вымагае працягу. Нельга такія распацоўкі класікі на пыльную паліцу.

Надаўна з вялікім здзіўленнем, даведаўся, што ў Беларускім нацыянальным тэхнічным універсітэце на кафедры дрэвапрацоўкі ёсць зацверджаная спецыялізацыя... па падрыхтоўцы майстроў музычных інструментаў! Але яна ніколі не дзейнічала. Чаму ж няма прыёму на гэтую дэфіцытную спецыялізацыю? Чаму не дзейнічае цудоўная база працы па праблемах інструментарыя? Прычын, мяркую, дзве. Першая — аб'ектыўная: разважаюць па-старому, няма дзяржаўнай вытвор-

часці — няма куды і размяркоўваць выпускнікоў. Другая — суб'ектыўная: нядаўна пахавалі выкладчыка кафедры, адзінага музыканта ў гэтым педагагічным калектыве.

Пайшоў я зноў у Міністэрства культуры з лістом, які напісаў крыт-вёю сэрца, — з прапановамі наконт дапамогі. Племя ж наша рэдкае, вымірае, а паслядоўнікаў гэтай няўдзячнай сёння прафесіі — няма. Вось і нядаўна пакінуў зямны свет апошні прадстаўнік славетнага роду майстроў музычных інструментаў — Жукоўскіх...

Разумела, сёння няма такой вытворчасці ў ранейшым, сацыялістычным разуменні гэтага слова. Але ж калі б дзяржаўныя структуры навучыліся ўспрымаць індывідуальнае прадырства і Асацыяцыю беларускіх майстроў музычных інструментаў сур'ёзна, калі б сур'ёзна пачалі займацца навуковай, адукацыйнай, фінансавай, адміністрацыйна-арганізацыйнай падтрымкай майстроў, — мяркую, усе праблемы ў хуткім часе вырашыліся б.

Гадоў 30 або 40 я назіраю нарады, пасяджэнні, сходы, на якіх музыканты і функцыянеры ад культуры ўзнямаюць і спрабуюць вырашыць праблемы з вырабам музычных інструментаў. Браткі, але ж нічога не мяняецца. Напэўна, ужо час усвядоміць, што гуманітарны, незалежна ад іх спецыялізацыі і прафілізацыі, не могуць зразумець артыста са стаяр-нымі схільнасцямі. Менавіта тут, на мой погляд, і ёсць галоўная складанасць справы. У нашай прафесіі трэба спалучыць музычную і тэхналагічную адукацыю. А яшчэ — нашы праблемы простыя і натуральныя, як і ў кожнага рамесніка. Неабходна вызначыць парадак выдзялення членам АБММІ памяшканняў для размяшчэння вытворчых майстэрняў і распаўсюдзіць на іх, паводле прыкладу беларускіх саюзаў мастакоў і архітэктараў, уздзеянне паніжальнага каэфіцыента да базавых ставак аплаты за арэнду і камунальныя паслугі. Неабходна дазволіць штогод увозіць у краіну без мытных збораў і падатку на дадатковую вартасць ліміту драўніны каштоўных парод у аб'ёме 20 кубаметраў для членаў Асацыяцыі беларускіх майстроў музычных інструментаў. А яшчэ было б добра выдзеліць для АБММІ грант на арганізацыйна-пастаянна аднаўляльнага складу каштоўнай драўніны. Гэта дазволіць забяспечыць майстроў неабходнай сыравінай па даступным кошце, мінаючы пасрэднага.

Пытанню назбіралася шмат, і наспела неабходнасць правесці канферэнцыю асацыяцыі. Абмеркаваць, як жыць далей. На канферэнцыі і адказ з Міністэрства культуры на маё пісьмо пачнем. Балазе, у міністэрстве сёння новыя людзі — можа, што і зрушыцца?

З паклонам да ўсіх майстроў

Віктар КУЛЬПН,
старшыня Асацыяцыі беларускіх майстроў музычных інструментаў БСМД

Нашы юбіляры



САКАЛОВА Алена Канстанцінаўна — галоўны дырыжор камернага хору Гомельскай абласной філармоніі.



АСНОВІЧ Таццяна Самуілаўна — загадчык цыклавай камісіі Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.



ЛАПУНОЎ Анатоль Максімавіч — галоўны дырыжор БДАМТА, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, намеснік старшыні Асацыяцыі оперна-сімфанічных дырыжораў БСМД.



КАЗАНЦАВА Ірына Мікалаеўна — загадчык цыклавай камісіі Мінскага дзяржаўнага музычнага вучылішча імя М. І. Глінкі.



ВАЛАСЮК Лілія Казіміраўна — дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.



АЎРАМЕНКА Ніна Васільеўна — дацэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, мастацкі кіраўнік ансамбля флейтыстаў "Сірынкс".



КУЛЯШОЎ Леў Міхайлавіч — загадчык цыклавай камісіі Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.



ЯНПОЛЬСКІ Анры Барысавіч — прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, член праўлення Беларускага саюза музычных дзеячаў.

Сябры! На вашы пытанні, якія датычаць падрыхтоўкі матэрыялаў для гэтай старонкі, адкажа першы намеснік старшыні праўлення Беларускага саюза музычных дзеячаў Наталля Васільеўна ВІТЧАНКА. Тэлефоны: (017) 222-37-33 — працоўны; (029) 507-55-05 — МТС; (029) 699-32-00 — Velcom.



Слова краязнаўцы



Леанід Гаравы з Гарадоччыны разважае пра значэнне краязнаўства ў стварэнні пазітыўнага іміджу краю:

— Наша Гарадоччына знаходзіцца на поўначы краіны і мае адну з самых вялікіх плошчаў сярод раёнаў Беларусі. Займаючыся краязнаўствам з сярэдзіны 1990-х, з самага пачатку ўвагу надаваў таму, як можа выдзеліць нашу мясцовасць сярод іншых мясцін краіны. Такой адметнасцю з'яўляецца нараджэнне на Гарадоччыне самага верагоднага аўтара паэмы "Тарас на Парнасе" Канстанціна Вераніцына. Правядзенне літаратурна-краязнаўчых чытанняў "Паэма "Тарас на Парнасе": здабыткі і праблемы" дазволіла далучыць да краязнаўчай дзейнасці настаўнікаў і вучняў Гарадоччыны, папулярны заваць тэрасазнаўства ў грамадстве, стварыць мемарыяльныя знакі аб Канстанціне Вераніцыне і славаўтай паэме ля краязнаўчага музея і ў вёсцы Астраўляне, дзе нарадзіўся Вераніцын. Краязнаўчая дзейнасць дазволіла стварыць брэнд: Гарадоччына — радзіма аўтара паэмы "Тарас на Парнасе". Але яго існаванне патрабуе пастаяннай працы па стварэнні "брэндавай" прадукцыі, правядзенні краязнаўчых пошукаў. І, безумоўна, садзейнічае фарміраванню пазітыўнага іміджу Гарадоччыны.

Між тым не даследаваных, не ўведзеных у масавае карыстанне славуцасцей Гарадоччыны вельмі многа. І гэта не столькі недапрацоўкі краязнаўцаў, колькі агульны падыход да спадчыны краю. Гарадоччына славіцца курганнымі могілнікамі (Георгій Штыхаў нават называў наш раён самым багатым у краіне на могілкі). Але да гэтага часу яны не ўведзены ў турыстычныя маршруты, не створана адпаведная сувенірная прадукцыя. А сярод іх ёсць унікальныя могілнікі вёскі Дарахі, дзе знаходзілі каменныя скульптуры асобных частак чалавечага цела, і менавіта гэтыя экспанаты могуць патэнцыйна прыцягнуць увагу турыстаў.

Наогул, адметных прыродных і гістарычных мясцін на тэрыторыі Гарадоччыны шмат. Краязнаўцы, патрыёты краю, робяць пэўныя крокі па вывучэнні і папулярнызацыі славуцасцей нашага раёна. Але гэта толькі пачатак агромністай працы па стварэнні пазітыўнага іміджу краю не толькі ў сучасным грамадстве, але і сярод нашчадкаў. І накіраванне краязнаўцаў у тым, каб садзейнічаць гэтаму працэсу.

Сустрэча другая, чаканая

Другі раз прадставіла свае іканічныя работы ў Ашмянскім краязнаўчым музеі імя Францішка Багушэвіча мастачка з Маладзечна Ядвіга Сянько. Выпускніца аддзялення станковага жывапісу і графікі Маскоўскага ўніверсітэта мастацтваў ужо трынаццаць гадоў цесна супрацоўнічае з ЗАТ "Хрысціянская ініцыятыва".

Па бласлаўленні Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі Філарэта мастачка піша спіскі з усіх вядомых у праваслаўным свеце ікон. У ліку яе работ ёсць і каталіцкія абразы. Усяго яна стварыла больш як 1200 ікон і карцін на хрысціянскую тэматыку. Некаторыя з іх можна ўбачыць у храмах Маладзечна і Маладзечанскага раёна, у многіх цэрквах і касцёлах Беларусі. У Ашмянках таксама ёсць ікона, напісаная гэтай мастачкай.

Раіса МАРЧУК

Музейны ўнікат

Скарбы гісторыі

У краязнаўчых музеях краіны захоўваецца шмат прадметаў даўніны. Некаторыя з іх можна лічыць звычайнымі, не ўнікальнымі па сваёй сутнасці. Але сярод многіх адносна шараговых часам трапляюцца і сапраўдныя рарытэты, нават для музеяў. Рарытэтам такі прадмет робіць як яго адзінкаваць, так і сувязь з адметнай гісторыяй краю, падзеяй, якая адбылася ў пэўнай мясціне Беларусі. На старонках "Зямлі пад белымі крыламі" мы распачынаем новы праект, мэта якога — расказаць пра самыя рэдкія і загадкавыя, адметныя і ўнікальныя экспанаты, што захоўваюцца ў нашых краязнаўчых музеях. Бо часам здараецца так, што сапраўдныя скарбы гісторыі, нявывучаныя рэчы, археалагічныя знаходкі застаюцца незаўважанымі краязнаўцамі, гісторыкамі-аматарамі і нават прафесіяналамі. Не таму, што іх зусім мала, а таму, што пра іх існаванне і месцазнаходжанне ведаюць адзінкі. Калі ў вашым музеі ёсць прадметы, якімі варта ганарыцца, але пра якія мала хто ведае, рэчы загадкавыя і нешараговыя, пішыце нам. Да ўдзелу запрашаем усе краязнаўчыя музеі Беларусі.

Рэдактар рубрыкі "Зямля пад белымі крыламі" Марына ВЕСЯЛУХА
Электронны адрас: himarina@tut.by



«Ушэбці» — у Браслаўскім музеі

Браслаўскі гісторыка-краязнаўчы музей быў створаны больш як чвэрць стагоддзя таму. Падмурак першай экспазіцыі склалі звыш 700 экспанатаў, якія дазволілі адлюстраваць найважнейшыя старонкі гісторыі горада і краю. Трэба адзначыць, што музей стварыўся на грамадскіх пачатках. Яму першпачаткова былі перададзены матэрыялы невялікага, але змястоўнага музея сярэдняй школы № 1 Браслава, створанага пад кіраўніцтвам настаўніка і краязнаўцы Аляксандра Гарэліка. Вялікую дапамогу ў камплектаванні фондаў таксама аказалі і аказваюць археолагі, даследчыкі, гісторыкі і краязнаўцы. Сённяшні фонд музея складае больш як 10 тысяч экспанатаў.

— Наогул музейнай экспазіцыі з'яўляецца старажытная егіпецкая статуэтка "Ушэбці", што ў перакладзе азначае "ад-

казчык", — расказвае навуковы супрацоўнік Браслаўскага гісторыка-краязнаўчага музея Ганна Базарэвіч. — Калісьці ў Егіпце лічылася, што калі чалавек памірае, то бог Асірыс кліча ісіці да яго на працу. Замест нябожчыка "працавала" статуэтка. Чым багацейшы быў чалавек, тым больш у яго знаходзілі такіх статуэтак. Дакладна невядома, як прадмет трапіў на Браслаўшчыну, але яго прысутнасць тут сведчыць пра тое, што ў старажытныя часы былі добра развіты гандлёвыя сувязі з іншымі дзяржавамі. Што датычыцца мясцовай археалогіі, то з унікальных экспанатаў тут знаходзіцца камплект жаночых упрыгожанняў, якія былі знойдзены ў кургане каля возера Укля. Ён рэдкі па сваёй уяўнасці і ўключае галоўнае спіралеподобнае ўпрыгожанне, шыйную грыўню, пад-

веску з бразготкамі, дзве пары бронзалетаў, шклянныя пацеркі. Самае ўнікальнае з іх — поляя падвеска-конік — сімвал жыцця і ўрадлівасці, характэрная для Наўтародскай зямлі. Ёсць у нашым музеі і кавалкі костак жывёл з надрапаўнямі на іх ручнічымі (скандынаўскімі) надпісамі, малюнкамі. Такія рэчы нідзе больш не знойдзены на тэрыторыі Беларусі. Дзякуючы прыгажосці блакітных азёр і рэк, не абмінуў Браслаўшчыну ў часы Сярэднявечча і водны гандлёвы шлях "з вараг у грэк". Гэта прывяло да сімбіёзу шматлікіх культур, таму і па сённяшні дзень археалагі знаходзяць адмысловыя рэчы.

Уладзімір ПАДАЛЯК

На здымку: старажытная егіпецкая статуэтка "Ушэбці".

Анёл-ахоўнік Беларусі

Маленькая вёсачка Варацэвічы, што ў Іванаўскім раёне, з насельніцтвам крыху больш як чатырыста чалавек, на першы погляд, не мае ніякай асаблівай знанасці. Але менавіта тут нарадзіўся, жыві і тварыць знакаміты графік і кампазітар Напалеон Орда. Менавіта тут знаходзіцца адзіная ў Еўропе карцінная галерэя нашага земляка.

Берасцейцам Напалеона Орду адкрыў мясцовы краязнаўца Віталь Клімчук, сам выхадзец з Іванаўскага раёна. Першую прысвечаную Орду выставу — вельмі сціпла — Клімчук арганізаваў у Брэсцкім краязнаўчым музеі. З тых часоў прайшло 20 год. Мясцовымі ўладамі Іванаўскага раёна была праведзена значная праца, і ў 2006 годзе ў Варацэвічах з'явілася карцінная галерэя Напалеона Орды.

Канчатковае адкрыццё галерэі адбылося ў лютым 2007 года і было прымеркавана да двухсотгоддзя з дня нараджэння мастака і кампазітара. Першым наведвальнікам былі прадстаўлены акварэлі і літаграфіі знакамітага беларуса, а таксама карціны сучасных мастакоў. З цягам часу фонд папаўняўся. У 2009 годзе ў падарунак галерэі былі перададзены 40 копіяў літаграфій з фонду Нацыянальнага музея ў Варшаве. На іх — выявы помнікаў архітэктуры, гістарычных мясцін Беларусі, Польшчы, Украіны і Літвы. Работы былі створаны майстрам ў 60 — 70 гадах XIX стагоддзя. Перададзеныя літаграфіі, хоць і з'яўляюцца копіямі, створаны максімальна блізка да арыгіналаў, нават з выкарыстаннем паперы XIX стагоддзя.

Галерэя складаецца з пяці залаў, кожная з якіх мае сваю тэматыку. Першая зала — мемарыяльная. Яна асвятляе жыццё Напалеона Орды і людзей, якія былі з ім звязаны. Тут прадстаўлены партрэты і фотаздымкі родных і сяброў мастака. Пасярэдзіне залы, нібы згадка пра музычныя захапленні Орды — піяніна той эпохі. Галоўнымі экспанатамі з'яўляюцца вялікі куфар і завеса з сядзібы мастака — адзінае, што захавалася пасля шматлікіх пажараў. Пры жыцці Напалеон Орда стварыў сем альбомаў з акварэлі і літаграфіямі. Менавіта ў другой зале галерэі можна пабачыць як копіі альбомаў, так і асобныя працы мастака. У трэцяй зале прадстаўлены сорак работ мастака, перададзеныя Нацыянальным музеям у Варшаве. Далейшае падарожжа па галерэі раскрывае наведвальнікам сучасную творчасць брэсцкіх мастакоў. Чацвёрты пакой — зала для экспазіцый.



На тэрыторыі карціннай галерэі праходзяць і пленэры. На чатырох з іх збіраліся мастакі з усёй Беларусі. Менавіта іх работы напоўнілі пятую залу. Апошні пленэр сабраў у Варацэвічах ужо не мастакоў, а скульптараў. Іх працу заўважаеш адразу, толькі пад'язджаючы да галерэі. Высокія скульптуры з дрэва увасобілі вобразы, звязаныя з жыццём і творчасцю Напалеона Орды. У хуткім часе на тэрыторыі вёскі Варацэвічы плануецца адкрыць мастацкую школу для адораных дзяцей і гасцінны комплекс. Гэтыя новыя пабудовы змогуць прывабіць яшчэ больш наведвальнікаў у Варацэвічы, падштурхнуць і на знаёмства са спадчынай Напалеона Орды.

Юлія БЯЛКО

На здымку: граўляны скульптурны партрэт Напалеона Орды.

Фота аўтара

Культура слова

Драпянка

З гэтым словам атрымалася проста дэ-тэктыўная гісторыя.

Пазваніў мне Анатоль Клышка: ці ведаю я, што такое драпянка? Тая, што ў вядомай прымаўцы, якую выкарыстаў Якуб Колас у паэме для дзяцей "Савось-распуснік":

Ну, такі каток харошы,
Як драпянка за тры грошы!

Неўзабаве напаткаўся ў бібліятэцы Алесь Каўрус, вядомы мовазнаўца, і таксама пытае пра драпянку. На поўны яшчэ нехта. Я толькі паціскаў плячымі: прымаўку ведаў, а от што гэта за драпянка — панятку не меў. І чамусьці ніколі не задумваўся. Цяпер слова мяне проста заінтрыгавала, край захацелася даведацца, што яно азначае. Шукаючы яго зніклы сэнс, мы ці не палову Мінска паднялі на дыбы. Пытаў і ў аднаго, і ў другога, і ў трэцяга, у адной, і ў другой і ў трэцяй — поўнае няведанне. Згубілі слова! "Шляпы!" — сказаў бы Уладзімір Карапкевіч. Пэўна ж, трэба пытацца ў старых людзей.

З надыходам летняга сезона падаўся ў сваю Зялёную Дуброву. На вуліцы пытаюся пра драпянку ў сваёй суседкі Віці. Задумалася. "Можа, гэта кошкі, якая драпаецца?" Бачу — не ведае. Стаім, гадаем. Падышлі яшчэ жанчыны — і пажылыя, як Віці, і маладзейшыя. Падключыліся да нашай гутаркі. Пачалі выказваць свае здагадкі, спрачацца. Словам, завялі ў Мінску мяне, завёў і я сваіх зялёнадуброўцаў. Нічога не праясніўшы, іду да самай пажылой жанчыны — Ядвісі Цвіркі (з роду Купалавых Луцэвічаў), якой ішоў ужо 87 год. Яна не задумвалася пра драпянку: гэта, кажа, тканіна. Не шчыльная, разрэджаная. Вытканая ў канцы ткання ўроскідку. І падрабязна расказала, як яе ткалі з рэштак нітак. Згадзілася з Ядвіссяй і я равесніца Броня Дубовіч. Пацвердзілі гэта і нашы былыя вясцоўцы — васьмідзесяцігадовыя Аля і Ваця Жыдовічы, якія прыязджалі з Мінска на Радаўніцу.

Я толькі хацеў дазнацца, для чаго ткалі такую разрэджаную тканіну. "На ўсё ўсякае", — адказвалі мне. Але на што канкрэтна, чамусьці не прыгадвалі. Толькі Ядвіся сказала: "І на спадніцы ішла". "Гэта, каб ножкі прасвечваліся, як у мінскіх модніц?" — пажартаваў я. "Ну але, — адказала мне ў тон Ядвіся. — Да свіней хадзіць у хлеў".

Тыдні праз два, чакаючы "аўталаўку", што прыходзіць у Зялёную Дуброву тры разы на тыдзень, гаманю я — пра ўсё, што набяжыць — з жанчынамі нашага канца вёскі. Да мяне падсоўваецца Броня, крапае за плячо і, як бы працягваючы ранейшую размову, кажа: "Драпянка вот на што ішла. Яе нашывалі спадыспаду на каўнер верхняй шарсцяной адзежыны — каб стаяў, каб быў пруткі". Так, так... Яшчэ ў адным кірунку завярціліся ў мяне думкі: ці не звязана наша драпянка з драпам — "тоўстай шарсцяной ці паўшарсцяной тканінай, з якой шпюць верхняе адзенне", як падаюць слоўнікі? А можа, з драпіроўкай — ад дзеяслова драпіраваць (абіваць, аздабляць якой-небудзь тканінай)?

Новы віток распукаў ізноў пераносіцца ў Мінск. Сягаю ў вучоныя сферы. Іду ў Інстытут мовазнаўства Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, сустракаю там Валянціну Лемцігову, былую аднакурсніцу, а цяпер званую навукоўцу, аўтара многіх кніг па мовазнаўстве і тапаніміцы. Не, пра драпянку дакладна нічога не можа сказаць. Выказвае меркаванне, што слова гэтае — ад дзялектнага *гранкі* (махры, канцы). Скупенькая інфармацыя — у родны Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору, да былой калегжанкі Ганны Курыловіч, аўтара кнігі "Беларускае народнае ткацтва". Кнігу яе вывучаў раней, але нічога пра драпянку там не знайшоў. Мо ўсё ж сустракала дзе гэтае слова, збіраючы матэрыял для кнігі? Не, не сустракала.

Пошукі мае завяршыліся спатканнем з сынам Якуба Коласа — Міхасём Міцкевічам, героем бацькавай паэмы "Міхасёвы прыгоды". На пытанне пра драпянку Міхась Канстанцінавіч адказаў адразу: гэта — сурвэтка.

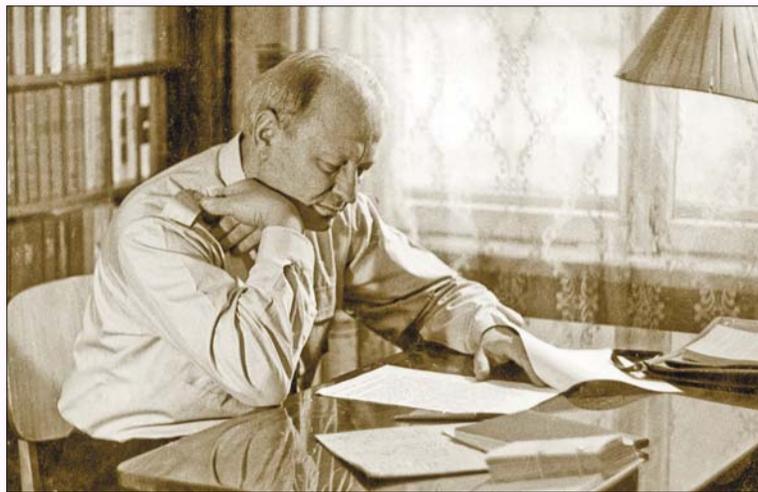
Здаецца, усё сходзіцца, усё цяпер становіцца на месца. Драпянка — гэта вытканая ўроскідку (дрэчы, яшчэ адзін не пазначаны ў слоўніках тэрмін) зрэбнае палатно, што драпаецца (беларускі *гран!*), і выраблены з яго гатунак таннай сурвэткі. Словам, драпянка за тры грошы!

Кастусь ЦВІРКА



У свой час у Навукова-асветным цэнтры імя Францыска Скарыны быў падрыхтаваны "Біяграфічны слоўнік беларускіх краязнаўцаў" (цяпер захоўваецца ў Беларускаму дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва). Варыянт слоўніка — у выглядзе кароткіх біяграфічных даведак — друкаваўся ў "Краязнаўчай газеце". Прапануем увазе чытачоў адну з самых цікавых аўтабіяграфій, дасланых у цэнтр, — аўтабіяграфію Алеся Махнача, поўны тэкст якой публікуецца ўпершыню.

Віталь Скалабан



Летапіс краязнаўчай працы

Аўтар гэтых радкоў нарадзіўся ля вытокаў Нёмана. Там правёў дзіцячыя гады. Вядома, пра сваю родную раку, пра яе лёс, сённяшняе праблема не мог не напісаць. У часопісе "Беларусь": "Цячэ рэчка" (№ 5, 1982 г.), "Бацька-Нёман просіць вады" (№ 2, 1995 г.), "Ля родных крыніц". У часопісе "Беларуская думка" (№ 4, 1997 г.) "Пазарасталі рэчкі, азёры...". У штогодніку "ЛіМ": "Нёману выдалі пашпарт" (20.10.1995 г.), "Яшчэ раз пра Нёман" (24.07.1998 г.) і інш.

Некаторыя з гэтых публікацый убачылі свет у перакладах на рускую і літоўскую мовы. У свой час абмяркоўваліся на Калегіі Дзяржаўнага кампрыворы БССР — усё гэта садзейнічала будаўніцтву на верхнеманскіх прыгоках Уздзеншчыны вадасховішчаў "Літавецкае" і "Уздзенскае".

На старонках часопіса "Беларусь" (№ 3, 1982 г.) надрукаваў нарыс "Мой Нёман", дзе ўдакладніў сапраўднае месца нараджэння ракі і яе прытока Лоша, якія бяруць свой выток з аднае крыніцы. Гэта ля пасёлка Верх-Нёман. Да публікацыі нарыса ў энцыклапедычных выданнях, дзедніках і ў навуковай літаратуры — усюды сцвярджалася, што "русла Нёмана бярэ свой пачатак непаладзёк ад вёска Забалоцце і Боркі" — рака скарчалася на добры дзясяткі кіламетраў. Сёння я сапраўднай маці-крынічкі адкрылі памятны знак — камень-валун з металічнай таблічкаю: "З гэтых мясцін, пад назвай Нёманец, бярэ свой пачатак слаўная рака Нёман".

У першыя пасляваенныя гады я запісаў і літаратурна апрацаваў легенду "Нёман і Лоша". Легенда стала творам вуснай народнай творчасці, увайшла ў школьныя чытанкі і фальклорныя зборнікі.

Калі працаваў загадчыкам Прысынкаўскай сельскай бібліятэкі

(1947 — 1953 гг.), запісаў у роднай вёсцы і навакольных каля трох тысяч прыказак і прымавак. Звыш 350 з іх увайшло ў акадэмічны двухтомнік "Прыказкі і прымаўкі", а таксама ў зборнік "Выслоўі".

Доўгі час, калі пераехаў у Мінск, працаваў у рэдакцыі газеты "ЛіМ": 1953 — 1961 гг. і 1963 — 1966 гг. Творчая праца ў газеце давала магчымасць быць у многіх раёнах рэспублікі, у выніку на старонках "ЛіМа" былі надрукаваны карэспандэнцыі па краязнаўстве. Сярод іх "Летапіс расказа..." (17.03.1964 г.), "Клічучь непрагатаваныя сцэжкі" (13.07.1965 г.), "Слова летапісу" (18.10.1963 г.), "Расказам унукам і праўнукам нашым" (30.06.1961 г.), "Біяграфія саўтаснай вёскі", "Першы актывіст праўлення калгаса" (28.07.1964 г.), "Жыццё падказвае" (13.10.1956 г.), "Дарогамі Прыбужжа" (3.06.1966 г.), "Неацэннае багацце народа" (4.10.1966 г.), "41-ы — 61-ы" (2.06.1961 г.), "Добрае чуваць далёка" (4.05.1966 г.), "Гаспадары свайго шчасця" (з запіснай кніжкі пісьменніка) (15.08.1961 г.) і інш.

У нумары "ЛіМа" ад 6.10.1956 г. надрукаваў артыкул "Аб гэтым маўчаць нельга" — пра лёс сядзібы паэта Ф. Багушэвіча ў Кушлянах. Расказаў і пра тое, як праўленне мясцовага калгаса адабрала ў старога чалавека (дарэчы, сваяка Ф. Багушэвіча) яго ўласны дом, а гаспадару выкінула разам з рэчамі паэта-дэмакрата ў курацінкі. На гэтую публікацыю "адгукулася" радыёстанцыя "Бі-бі-сі", перадала артыкул са сваімі каментарыямі. "Рэагавалі" самыя высокія партыйныя службы і органы...

Надрукаваў нарыс пра сваіх землякоў: у часопісе "Маладосць" (№ 12, 1992 г.) "Кароўка", "Куряняткі" і "Песня пра Сталіна",

а таксама ў раённай уздзенскай газеце "Чырвоная зорка" (№ 45, 46, 47, 48, 49, 50 за 1998 г.) "Самаходны талент" — пра самадзейнага кампазітара Паўла Шыдлоўскага, які загадваў Прысынкаўскай хатай-чыгальняй. П. Шыдлоўскі пісаў тэксты песень і музыку да іх, але выдаваў свае творы за народныя, бо яшчэ да вайны адзін з вялікіх начальнікаў кінуў яму страшны папрок: "Адсябідну нясець? Гэта можа скончыцца вельмі кепска". Тое самае П. Шыдлоўскі пачуў і ў 1949 годзе, калі са сваімі песнямі трапіў на абласны агляд мастацкай самадзейнасці. Творы самадзейнага кампазітара перакрэдзілі і не пусцілі на агляд. Пра гэта я расказаў на Рэспубліканскай нарадзе культурна-асветных работнікаў, якая праходзіла ў лістападзе таго ж года. Гэта пачуў Генадзь Цітовіч, кіраўнік хору сяла Вялікае Падлесце Ляхавіцкага раёна. Ён прыехаў да Шыдлоўскага, запісаў яго песні, зрабіў радыёперадачу для Масквы "Песні самадзейнага кампазітара з вёскі Прысынак". Пасля гэтага песні П. Шыдлоўскага надрукавалі ў Маскве ў перакладзе на рускую мову. Выйшлі яны асобнай кніжкай і ў Мінску. У маскоўскім выдавецтве "Советский композитор" выйшла манаграфія пра Шыдлоўскага Г. Загародняга. Гэтае выданне выходзіла і ў мінскім выдавецтве на беларускай мове. У 1955 годзе праходзіла 2-я Літатура Беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве. Напярэдадні ў Беларусі быў аб'яўлены конкурс на лепшую прывітальную песню Маскве. Дзясяткі вядомых кампазітараў і паэтаў прынялі ўдзел у конкурсе. Перамогу атрымала песня "Прывітальная Маскве", словы і музыку якой напісаў загадчык Прысынкаўскай хаты-

чыгальні Павел Шыдлоўскі. Яго хор і хата-чыгальня славіліся ў рэспубліцы сваёй культурна-асветніцкай работай, а загадчык быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, удастоены ганаровага звання "Заслужаны дзеяч культуры БССР".

Пра паэта-маладнякоўца, Віктара Казлоўскага, які родам з вёскі Мрочкі Уздзенскага р-на, надрукаваў нарыс у штогодніку "ЛіМ" (26.06.1994 г.) пад назвай "Расстраляных дум закізаных коні". З 1935 года да 1950 года паэт, загнаны страхам сталінскіх рэпрэсій, жыў у зямлянцы, зімою на свінаферме, дзе варылі свінням бульбу. Там дабываў сабе харчы, ды было цяплей. Што-небудзь давалі людзі. У снежні 1949 года мне па лініі работы з маладымі аўтарамі Літфонд Саюза пісьменнікаў прыслаў пучэўку ў Дом творчасці "Каралішчавічы". У той час там былі А. Куляшоў, І. Шамякін, А. Макаёнак, В. Вітка, М. Аўрамчык і іншыя пісьменнікі. Хтосьці з іх успомніў пра таленавітага паэта Віктара Казлоўскага.

— Гэта той, які ў 1933 годзе выдаў тры кнігі паэзіі? Я з ім днямі сустракаўся, — удакладняючы, сказаў я.

Усе на мяне глянулі са здзіўленнем. "Яго ж, казалі, недзе ў 1937 годзе..." — пачуў я.

Назаўтра А. Куляшоў і я званілі ва Уздзенскі РК КПБ.

— Няма ў нас такога паэта, — адказалі нам.

Патэлефанавалі ў сельскі савет. А дгудь пачулі:

— Ёсць такі дзядок. Але, што ён паэт быў, мы нічога не ведаем.

Ад Саюза пісьменнікаў у вёску Мрочкі да Віктара Казлоўскага паехалі пісьменнік Алесь Якімовіч, з якім паэт калісьці вучыўся ў Белпедтэхнікуме, і ад Літфонду Марыя Хайноўская.

Паэту купілі касцюм, з праўленнем мясцовага калгаса дамовіліся, што Саюз пісьменнікаў перавядзе на рахунак калгаса грошы, каб пабудаваць В. Казлоўскаму хату. Хата такая была пабудавана.

Пра абаронцаў Брэсцкай крэпасці напісаў дакументальныя аповесці "Дзеці крэпасці" і "Камандзір Усходняга форта", якія выпусціла асобнымі выданнямі выдавецтва "Юнацтва" (1988 г. і 1991 г.), а таксама нарыс пра С. Смірнова ў яго дакументальнай кнізе "Брэсцкая крэпасць", якая была перакладзена на беларускую мову і выходзіла ў выдавецтве "Мастацкая літаратура". У зборніку "Людзі граніцы" (Мн., "Мастацкая літаратура", 1988 г.), складальнікам якога з'яўляюся, надрукаваў нарыс "Начальнік дзявятай" — пра Героя Савецкага Саюза А. Кіжаватава.

У 1999 годзе ў "ЛіМе" надрукаваў нарыс: "Забалацкі дзед Янкі Купалы" (20.08.1999 г.), "Наш радавод і малая Радзіма" (10.11.1999 г.), а таксама ў раённай газеце — "Інвентар маёнтка расказвае..." ("Чырвоная зорка").

У 1998 г. выдавецтва "Пейто" выпусціла кнігу "Нізок". Дакументальная кніга "Забалацце" выходзіць на пачатку 2001 г. Творчае аб'яднанне "Тэлефільм" выпусціла дакументальны фільм "Нёман" па маім сцэнарыі.

У выдавецтве "Мастацкая літаратура" ляжыць рукапіс дакументальнай кнігі "Запіскі былога сельскага бібліятэкара".

2000 год

Публікацыя
Максіма КЛІМОВІЧА

На здымках: А. Махнач і ка-манант П. Клімук; пісьменнік за рабочым сталом.



Сплачваць даўгі роднаму...

У Брэсце, на Берасцейшчыне добра ведаюць краязнаўцу, вучонага, выкладчыка Брэсцкага тэхнічнага ўніверсітэта Анатоля Гладышчука. Ён даўно і апантана займаецца даследаваннем гісторыі сваёй роднай старонкі. Плённым вынікам яго пошукаў сталася кніга "Нямцэвічы: сапраўдныя гісторыі", выдадзеная летась РВУ "Літаратура і Мастацтва" пры падтрымцы Брэсцкага аблвыканкама. Сёння Анатоль Гладышчук адказвае на пытанні газеты "Літаратура і мастацтва".

— Анатоль Антонавіч, ваша захапленне краязнаўствам, якое магчыма, вы і самі яшчэ нядаўна разглядалі як хобі, перарасло ў сур'ёзны занятак. Ці складана спалучаць працу ў галіне дакладных навук з гістарычнымі, краязнаўчымі пошукамі?

— Я быў вельмі здзіўлены, калі праз некаторы час пасля пачатку краязнаўчых даследаванняў высветліў для сябе, што менавіта дакладныя навукі вызначылі годную метадалогію правільных і дакладных гістарычных пошукаў. Скажу так: калі метады насамрэч навуковыя, яны прынышова не адрозніваюцца ў розных галінах.

— Шырокі рэзананс, станоўчыя рэцэнзіі ў друку атрымала ваша кніга "Нямцэвічы: сапраўдныя гісторыі". Ці доўга вы над ёй працавалі? Што стала штуршком для яе напісання?

— Захапленне тэмай Нямцэвічаў з самага пачатку не вызначала, што справа закончыцца напісаннем кнігі. Усё неяк ішло само па сабе. А калі заўважыў, што без кнігі не абыйсціся, спыняцца было ўжо позна — трэба было справу давесці

да фінішу. Гэтаму ў многім пасадзейнічалі самі Нямцэвічы і выдавецтва. Генератарам у пэўнай ступені была і Брэсцкая абласная бібліятэка імя Максіма Горкага, з якой я даўно сябрую, дзе перш-наперш чэрпаю ведаў. Але калі быць болей фактаграфічным, выразным штуршком была сустрэча з жывымі прадстаўнікамі роду Нямцэвічаў, якая адбылася ў маі 2002 года ў Брэсце. А кніга "Нямцэвічы: сапраўдныя гісторыі" выйшла ў 2009 годзе.

— На вашу думку, краязнаўства мае выключную ролю ў гістарычным, асветніцкім выхаванні грамадства?

— Асабліва для краязнаўства з'яўляецца тое, што кожны чалавек, неабябываючы да сваёй гістарычнай спадчыны, на гэтай ніве можа нешта сказаць і зрабіць — гэта вельмі дэмакратычна і выключна.

— Ведаю, што на ваінным рабочым сталом — новая кніга: "Замак Берасцейскі"...

— Яшчэ рана пра новую кнігу гаварыць, але яна зноў зусім не планавалася. Я распрацаваў працу аб падарожжы, якое мы з

Паўлам Шпілеўскім здзейснілі разам на веласіпедах. А тут кола майго веласіпеда нечакана "апынулася ў глыбокай гістарычнай калдобіне", якая завецца — Берасцейскі замак. Так усё і пачалося. Не ведаю, калі скончу працу над гэтай кнігай, бо справа аказалася такой заблытанай і нявызначанай, што лішу літаральна па радку, але кожны дзень.

— Звычайна краязнаўцы пачынаюцца з цікаўнасці да сваёй малой радзімы. Ці выйдзе калі-небудзь ваша кніга пра родны раён Берасцейшчыны, вёску, адкуль вы пайшлі ў свет?

— Родам я з зусім невялікай вёскі Чарнякаў (Чарнякуў), што размешчана за 30 кіламетраў ад Бярозы. Да першай сусветнай вайны яна вызначалася як адміністрацыйна-культурны мясцовы цэнтр з царквой, народным вучылішчам, валасным цэнтрам. Напрыклад, у 1905 годзе ў Чарнякаве жылі і працавалі 5 маладых настаўнікаў. Сялян там заўсёды жыло няшмат. Сёння ў вёсцы засталіся толькі адноўленая царква і два жыхары. Таму кніга — мой вялікі доўг роднаму Чарнякаву з такім няпростым, а ў нечым і тыповым лёсам.

— Ці знаходзіцца ў вас час аглядаць зробленае іншымі краязнаўцамі Брэста, вобласці?

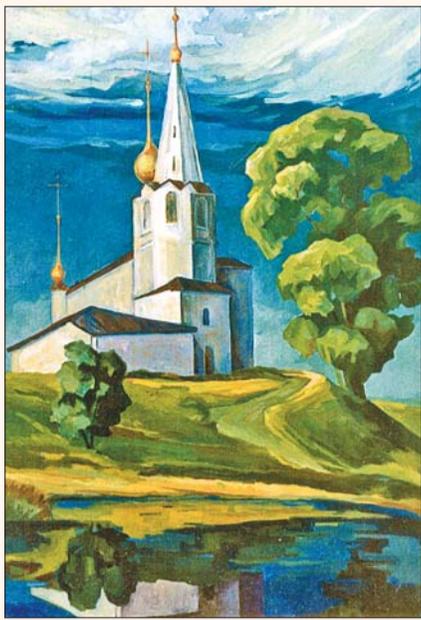
— Кожная краязнаўчая кніга для мяне — свята, бо і кожны краязнавец — чалавек унікальны, і так, як ён, ніхто больш не напіша. Вельмі радуе, што такіх прац з'яўляецца ўсё больш.

— І ўсё ж краязнаўства для вас — жывая праца, якая выдзе да пэўных змен у мемарыялізацыі мясцін, ці толькі напамін пра былое?

— Жывая праца, якая захоплівае так, што нявызначаны час жывеш толькі ёй.

Гутарыў
Кастусь ЛАДУЦЬКА

Адзін з мудрых людзей старажытнасці Піфагор Самоскі так выказаўся адносна чалавечай асобы: "Няма ў цябе, чалавек, нічога, апроч душы." І гэта пацвярджае само жыццё. "Задужэўны спеў", "душа-чалавек", "задужэўная размова" і да таго падобныя ацэнкі падзей і людзей мы чуем штодзённа. Задужэўным, так бы мовіць, суразмоўцам з'яўляецца і добры мастак: ён выказваецца сваімі карцінамі. Чалавек, пра якога хачу расказаць — Алег Кірушкін — мае свае карані на Гомельшчыне, у вёсцы Бесядзь, што стаіць на беразе аднайменнай рэчкі. Герой майго аповеда лічыць, што вада там самая чыстая ў Беларусі, бо рэчка прабягае па таямнічай лясной глухмені, набіраецца чароўнай сілы, выплывае на сонечны прасцяг палёў і лугоў і спяшаецца парадніцца з Сожам.



Рух душы

На карцінах — успаміны дзяцінства, якое дазволіла душы мастака ўвабраць у сябе і чароўную прыгажосць родных краявідаў, і цэлыню сэрцаў чужоўных продкаў, і сумны налёт на душы ад Чарнобыля. Назвы палотнаў гавораць самі за сябе: "Шлях з мінулага", "Пад белымі крыламі", "Вялікдзень", "Старасць".

Спеы птушак, ласкавыя пляжы, ціхі шэпт зялёных крон, пах суніц, дзівосныя назвы роднай Бесядзі і навакольных вёсак: Вясёлка, Чамаданы, Пакалюбічы абуджалі душу да творчасці. Але больш за ўсё станюча паўдзельнічалі на будучага мастака Алега Кірушкіна яго самыя блізкія людзі. Таму так цёпла піша ён у вершы "Дадому":

*На роўну старонку
Імчыць цяпкі мяне ўначы.
Зноў матуліну гамонку
Буду слухаць для душы.
Прамяністым святлом асвятляе
Радзіма шлях мастака:
Як квітнее сад на Беларусі —
Гэта можна бачыць адуоль.*

Так можна пісаць чалавек, сапраўды напоўнены святлом роднай зямлі. І не дзіва: дзед мастака Іван Трафімавіч, бабуля Настасся Гаўрылаўна і бацька Уладзімір Іванавіч родам з чароўнай Бесядзі, ляс якога звеў



з Вольгай Іванаўнай, будучай маці мастака, народжанай у Навасёлках, што выкуоць на беразе Сожа. І гэта сімвалічна: чыстая Бесядзь злілася з паўнаводным Сожам.

Цікава, што прапрадзед Алега па лініі бацькі ездзіў некалі ў Амерыку, але толькі дзеля заробкаў, а дом будаваць вярнуўся на радзіму. А прапрадзед па лініі маці доўга працаваў на пана, збіраў капейчыну да капейчыны, а потым выкупіў дзесяціну зямлі і пасадзіў сады! На гэтай зямлі і зараз стаіць бацькоўскі дом мастака. Як бачна, яшчэ ў душы продка жыла мара прысвяціць цяжкую працу дзеля ўзвышанай прыгажосці квітнеючых садоў. Таму Алегавы палотны "Над родным прасторам", "На возеры", "Дарога" ды іншыя акумулююць усе стыхі прыроды разам з жывымі насельнікамі зямлі, духоўна звязваючы іх.

Грымнуў Чарнобыль і сарваў сям'ю з радзіннага котлішча, як ураган выдзірае з караннем дрэвы. Алег Карушкін змушаны быў шукаць новае месца жыхарства для сваёй сям'і

ў Краснадарскім краі, ва Украіне, у Малдове, але покліч роднай зямлі аказаўся мацнейшым за ўсё: трэба жыць у Беларусі. Выбар спыніўся на Віцебшчыне. Тут, на беразе Лучосы, намаганнямі бацькоў і братоў Алега дый яго ўласнымі сіламі пабудавалі новы дом. Побач пасадзілі сад. Але мастак марыць, каб уздоўж усёй рэчкі Лучосы раслі сады...

Алег мае вельмі чулую душу, з дзіцячых год марыў добра маяваць і пісаць вершы. А пачынаў з таго, што капіраваў работы знакамітых майстроў: І. Левітана, І. Рэпіна, В. Сярова ды іншых. Праз нейкі час малады мастак заўважыў, што ён самастойна можа "выказаць" на палотнах тонкае ўспрыманне адзінства чалавека і прыроды, суперажыванне за ўсё, што ахоплівае адкрытая душа. Так нарадзіліся творы "Спадчына", "Вечарэ", "Ралля", "Квітнеючы хутар".

Фарміраванню ўласнага творчага почырку А. Кірушкіна садзейнічала вучоба ў Бабруйскім мастацкім вучылішчы № 15, на завочным аддзяленні станковага жывапісу і графікі Маскоўскага ўніверсітэта імя Н. К. Крупскай, на мастацка-графічным факультэце Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П. М. Машэрава. І цяпер мастака можна на-

зваць майстрам лірычнага пейзажу. На палотнах нібыта напісаны думкі, пейзажы быццам "мысляць". Пры ўважлівым прачытанні карцін заўважаеш, як дрэвы набываюць рысы загадкавых жывых істот і вядуць таемную гаворку з наваколлем, адчуваеш, як сумуе сланечнік, а бярозкі нагадваюць дзівосных птушак на доўгіх ножках, сумнавокі храм прымае з нябёсаў залатыя кроплі купалоў.

Ужо нямала гледачоў пабачыла карціны Алега Уладзіміравіча на рэспубліканскіх, абласных і гарадскіх выстаўках, у тым ліку ў Смаленску. Асабліва значымі для мастака былі яго справаздачныя выстаўкі на Веткаўшчыне і ў Віцебску.

Схільны да сумнага роздуму, мастак стварыў і адпаведныя палотны: "Асенні дзень, які знікае", "На дачы", "Жнівень". Але трэба сказаць, што творчая вясна А. Кірушкіна працягваецца.

Барыс БЕЛЕЖЭНКА
На здымках: карціны Алега Кірушкіна "Вышыня" і "Асенні дзень, які знікае".

Стасункі з прыродай і сябрамі

У Хойніках прайшоў Славянскі пленэр па жывапісе

Прафесіяналы перакананыя, што майстэрства жывапісца немагчыма дасягнуць без мастацкага ўспрымання таямніц прыроды. Таму жанр пейзажу заўсёды ў цэнтры іх увагі, а пленэр — ці не лепшая форма творчых пошукаў. Некалькі дзён судакранання з новым ландшафтам, з іншым асяроддзем даюць сучаснаму мастаку велізарны псіхалагічны зарад, зачын (у выглядзе эцюдаў) для далейшай працы. Пленэр наталяе жывапісца паветрам, станам прыроды і архітэктуры. А гэта ўносіць у яго творчасць новыя матывы, кампазіцыйныя і колеравыя вырашэнні.



Сёлета месцам правядзення Славянскага пленэру на Гомельшчыне абралі горад Хойнікі — сталіцу XVII Дня беларускага пісьменства. Праз два тыдні працы ўдзельнікі наладзілі справаздачную выстаўку. 13 майстроў пэндзля з Беларусі, Расіі, Украіны стварылі панараму, якая пад назвай "Хойнікшчына сучасная" разгарнулася ў новай выставачнай зале раённага цэнтра акурат у дзень правядзення нацыянальнага свята.

Фінансаванне пленэру забяспечылі ўпраўленне культуры Гомельскага аблвыканкама і Хойніцкі райвыканкам.

Удзельнікамі праекта ад Беларусі былі Віктар Нямцоў (Мінск), ды жывапісцы Гомельшчыны: старшыня абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў Роберт Ландарскі (кіраўнік пленэру), Віктар Ландарскі, Сяргей Ігнаценка, Аляксандр Касцючэнка, Пётр Фей, Пётр Захараў (Мазыр), Валерый Сідоркін (Мазыр), Мікалай Кухарэнка (Светлагорск), Юрый Фісюк (Нароўля). Мастакоў Расіі прадстаўлялі Уладзімір Алдошын (Бранск), Аляксандр Сердзюкоў (Белград). У пленэры ўдзельнічаў і мастак з Украіны Аляксей Кала (Чарнігаў).

Удзельнікаў Славянскага пленэру мастакоў трох братэрскіх дзяржаў гасцінна прыняў старшыня раённага выканаўчага камітэта Аляксандр Бічан і ў гутарцы з імі распавёў, у прыватнасці, пра горад Хойнікі, які ў 2012-м будзе адзначаць сваё пяцісотгоддзе.

Хойнікі вядомыя з 1512 г. як вёска Брагінскага графства Вялікага Княства Літоўскага. Належала яна княжаму роду Вішнявецкіх. У першай палове XVII ст. князі Вішнявецкія пабудавалі тут замак, да цяперашняга часу, на жаль, не захаваны. Аднак урочышча Замак у Хойніках вядомае і цяпер. У назве горада адлюстравалася адна з прыродных асаблівасцей рэгіёна — багацце хвойных лясоў, што, дарэчы, дазволіла стварыць у 2001 г. нават новы афіцыйны геральдычны знак Хойнікаў, які складаецца са срэбнага і зялёнага профіляў хвойнага дрэва і замка залатога колеру — напаміну пра далёкае мінулае.

Яшчэ нядаўна Хойнікі нагадвалі вялікую будоўлю. Горад змяніўся, здзейснілася і доўгачаканая мара яго жыхароў: у

абноўленым будынку сядзібнага комплексу XIX—XX стст. размясціліся гісторыка-краязнаўчы музей і мастацкая галерэя, дзе і адбыўся першы вернісаж — справаздача Славянскага пленэру.

А перад яго пачаткам мастакі даведаліся імёны сённяшніх герояў працы, вартых уважання ў партрэтах. Загадчык аддзела культуры Хойніцкага райвыканкама Валерыя Баранаў пазнаёміў гасцей з мяляўнічымі краявідамі. Першым такім кутком, аб'ектам па-

друтой паловы XIX — пачатку XX стагоддзяў — была сядзіба памешчыка Ястржэбскага. Увагу ўсіх адразу прыцягнула эфектная, высокая — каля 20 метраў — квадратная цагляная вежа з круглымі вежачкамі па кутах. (Пра сядзібу ў вёсцы Барысаўшчына і яе архітэктурную адметнасць "LiM" пісаў у нумары за 3.09.2010 г. — Рэд.). Сядзіба чакае, як складзецца яе далейшы лёс, бо ўжо падлічаны прыкладны кошт яе рэканструкцыі... А пакуль побач з захаванымі дрэвамі, якім з выгляду сто і больш гадоў, сядзіба паўстае як захавальніца Часу і Памяці...

На пытанне пра тое, што даў яму пленэр, малады жывапісец Сяргей Ігнаценка, які нядаўна стаў сябрам Беларускага саюза мастакоў, адказаў: "Тут набіраеш прафесійных уменняў. Зносіны з прыродай даюць прыток жыццёвай энергіі". Мікалай Кухарэнка са Светлагорска заўважыў, што — гэта, першым чынам, "раскоша чалавечых зносін".

"Пейзажыст на пленэры спыняе адно з імгненняў жыцця, толькі адно. А якое — мастак выбірае сам", — мяркуе Віктар Ландарскі. Яго расійскі калега Аляксандр Сердзюкоў упэўнены: "На адзін і той жа краявід можна глядзець бясконца. Ён увесь час жыве і змяняецца". А Юрый Фісюк з Нароўлі выказаўся паэтэчна: "Хойнікшчына — быццам знаёмая з дзяцінства мясціна, дзе ты адчуваеш сябе сваяком...". Мазыранін Пётр Захараў лічыць, што кожны пейзаж — у нейкай меры аўтапартрэт мастака.



вышанай цікавасці мастакоў стала, вядома, знакамітая вёска Глінішчы — малая радзіма Івана Мележа... Немагчыма не думаць пра тое, што значная частка тэрыторыі Хойніцкага раёна пасля чарнобыльскай аварыі трапіла ў зону адсялення і стала запаведнікам... Але ж усе ўдзельнікі пленэру аднадушна вырашылі, што створаны ім карціны прыроды сёння павінны апавядаць не пра трагедыю. Частка пейзажаў назаўсёды застанецца ў Хойніках — у першую чаргу іх будуць бачыць тыя, хто жыве ў гэтых краях. Таму новыя жывапісныя творы і зместам, і колеравай гамай перадаюць аптымізм, святло заўтрашняга дня. А выразнымі акцэнтамі ў "мяляўнічых аповедах" рабіліся і сюжэты рэальнага жыцця, і сённяшні выгляд вуліц Хойнікаў, і захаваныя аб'екты даўніны...

Для ўдзельнікаў пленэру арганізавалі і паездку ў вёску Барысаўшчына, на ўскраіне якой часткова захаваны дзівосны помнік архітэктуры

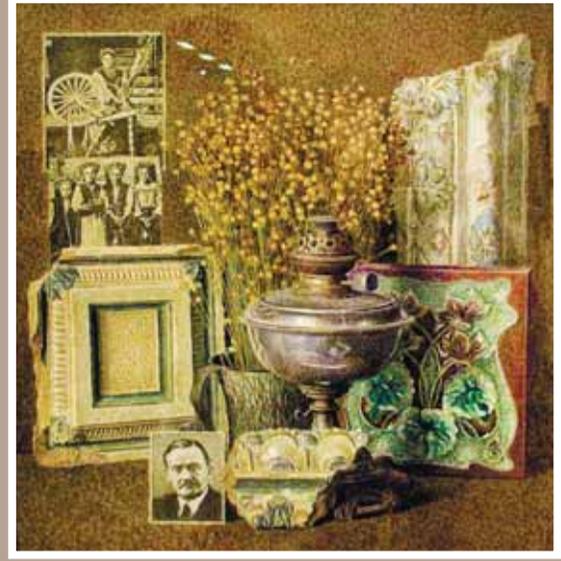
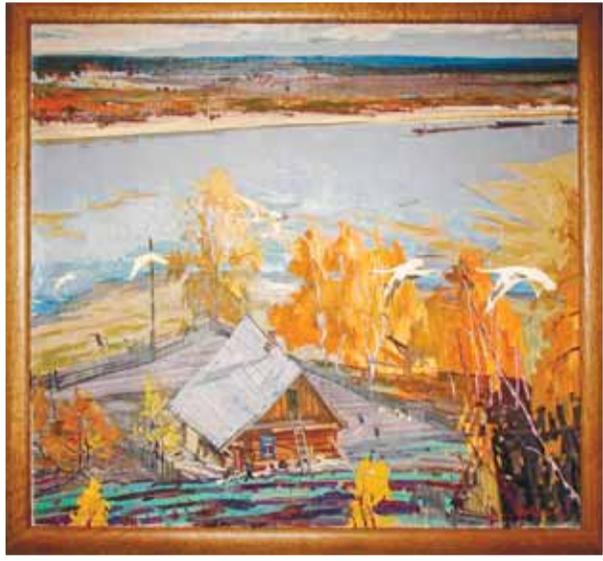
Віктар Нямцоў з Мінска, які задуменна прамовіў: "Пейзаж — разважанне пра лёс...", падчас пленэру стварыў выразны партрэт Івана Мележа. Класік беларускай літаратуры паўстае на палатне ў поўны рост і нібы вядзе размову са сваімі нашчадкамі... На выстаўцы ў Хойніках гэты твор заняў цэнтральнае месца.

Роберт Ландарскі, нібыта падагульняючы разважанні мастакоў, сказаў лаканічна і ёміста: "Пленэр — гэта святая жывапісу".

Алег АНАННЕЎ,
адказны сакратар Гомельскай абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў, мастацтвазнаўца, член Саюза пісьменнікаў Беларусі

На здымках: сённяшні выгляд сядзібы Ястржэбскага; удзельнікі пленэру і загадчык аддзела культуры Хойніцкага райвыканкама В. Баранаў у былой сядзібе Ястржэбскага.

Фота аўтара

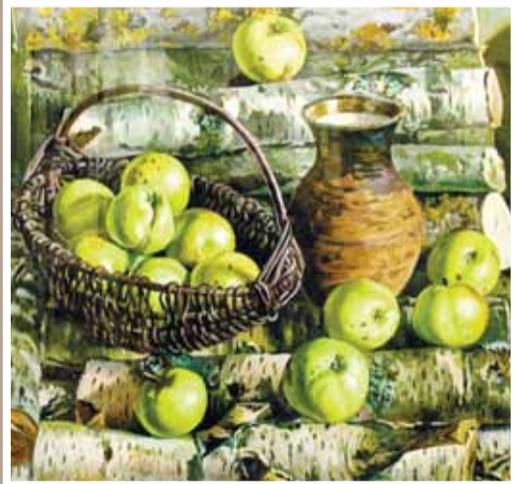


Пад родным крылом

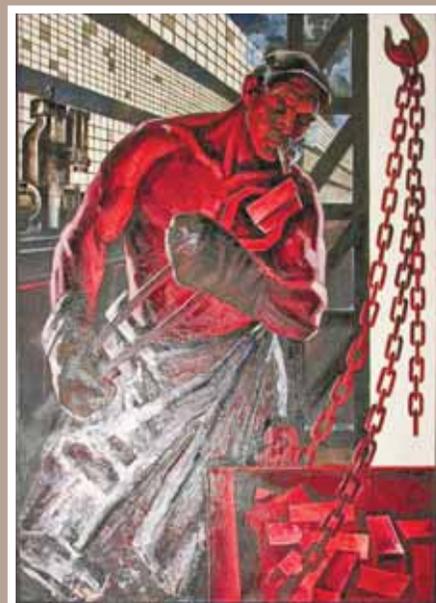
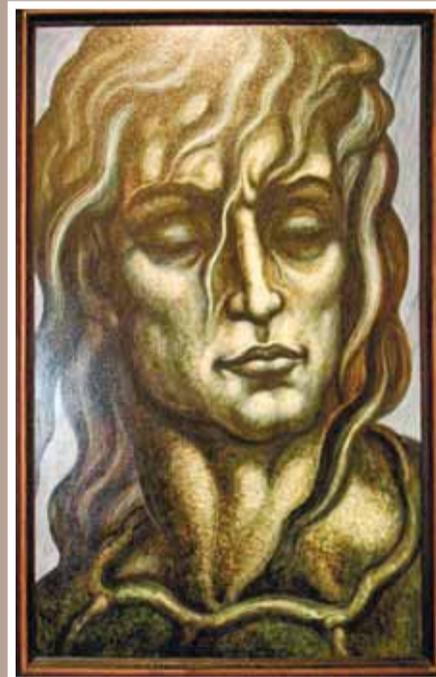
Рэспубліканская выстаўка "Зямля пад белымі крыламі", што на пачатку верасня адкрылася ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі і будзе працаваць тут яшчэ амаль тры тыдні, вылучылася на айчынным арт-абсягу не столькі тэматычнай, жанравай, стылёвай разнастайнасцю (калектыўнымі праектамі, у якіх па-фестывальнаму талерантна і арганічна суіснуюць нават антаганістычныя плыні выяўленчай творчасці, мінскую публіку не здзівіш), колькі ўражлівым размахам. У фае, залах першага паверха і на галерэі размясціліся 243 творы (жывапіс, графіка, скульптура, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва) 148 аўтараў — такія лічбы назваў падчас вернісажа дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў. Сярод аўтараў прадстаўленых работ — народныя мастакі, заслужаныя дзеячы мастацтваў, лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі Беларусі, стыпендыяты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.



Афарыстычная вобразнасць карціны Міхаіла Савіцкага "Сейбіты" (1973 год) з'явілася своеасаблівым эпіграфам да неабдымнай экспазіцыі набыткаў нашага сучаснага выяўленчага мастацтва. Хрэстаматыйнае палатно — як напамін пра знакавыя для суверэннай Беларусі постаці пачаў-прарокаў. Янка Купала, які "зваў з путаў на свабоду, зваў з цемры да святла" трымае разгорнутую кнігу са звернутымі да нас крылатымі радкамі: "Я адплаціў народу...". Аркуш з вядомай пэтычнай цытатай: "Ляжыць шырокая дарога..." — у руках Якуба Коласа, які пранёс па сваёй жыццёвай дарозе "пачуццёў многа і светлых думак чараду"...



Дык вось, ля гэтага жывапіснага твора, змешчанага ў цэнтры фае, і адбывалася ўрачыстая цырымонія адкрыцця экспазіцыі "Зямля пад белымі крыламі", якую арганізавалі Міністэрства культуры краіны, Мінскі гарадскі выканаўчы камітэт і Нацыянальны мастацкі музей Беларусі. З прамовамі выступілі міністр культуры Павел Латушка, народны мастак Беларусі Леанід Шчамялёў, першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца, дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў. Між прывітальных слоў гучалі згадкі пра восень 1925 года, калі адбылася Першая ўсебеларуская мастацкая выстаўка з удзелам такіх выдатных жывапісцаў, як Міхась Філіповіч, Юдаль Пэн, Міхась Станюта, Уладзімір Кудрэвіч. Ухвалялася імкненне адраджаць колішнія добрыя традыцыі, выводзіць мастацтва на пачэснае і годнае месца ў грамадстве, бо менавіта мастацтва дапамагае нам усведамляць сваю чалавечую і нацыянальную годнасць, пачуваць сябе народам старажытнай і прыгожай зямлі. Акрэслівалася перспектыва гэтага па сутнасці фестывальнага праекта, што ахопіць усю краіну, бо ў яго межах плануецца шэраг разнастайных выставак, у тым ліку і перасоўных абменных, якія на працягу некалькіх месяцаў будуць вандраваць па карцінных галерэях і выставачных залах Бе-



ларусі, радаваць аматараў мастацтва, а спецыялістам ды крытыкам даваць спажыву для абагульнення і роздуму...

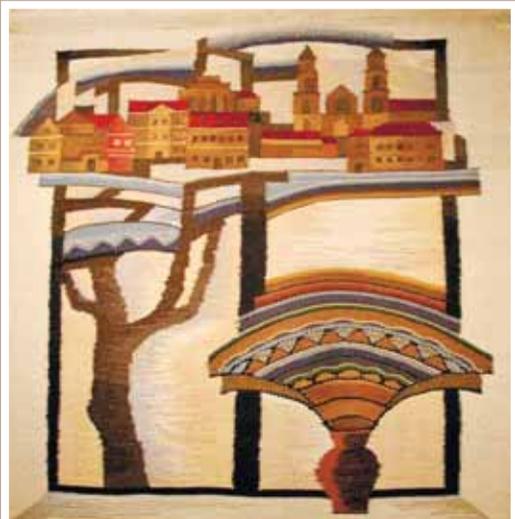
Святочным беларускім каларытам атмасферу вернісажа аздобілі музыкі ды вакалісты Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага ансамбля "Харошкі". І ў гэтай узнёслай атмасферы пачыналася знаёмства з экспазіцыяй, сфарміраванай, у асноўным, з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея і з тых работ, якія знаходзяцца ва ўласнасці іх аўтараў — што, дарэчы, заўсёды выклікае асаблівую цікавасць у сур'ёзных аматараў і знаўцаў творчасці айчынных скульптараў, графікаў, майстроў жывапісу.

Такім чынам, да 4 кастрычніка выстаўка будзе працаваць у Мінску, затым экспазіцыя набыткаў беларускага выяўленчага мастацтва ХХ — ХХІ стагоддзя пачне вандраваць па іншых гарадах краіны, прыцягваючы ўвагу, мабыць, не толькі заўсёдных наведвальнікаў вернісажаў. А наша размова пра маштабны праект "Зямля пад белымі крыламі", які стаўся значным складнікам агульнанацыянальнай грамадска-культурнай акцыі "Беларусь — гэта мы!", працягнецца ў наступных выпусках "Прасторы ўяўлення".

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: Віталь Цвірка "Прыпяць" (палатно, алей); палатно Віктара Грамыкі "Польмя лістапада" (алей); акварэль Генадзя Шутова "Лён" (частка трыпціха "Размова з часам. Янку Купалу і Якубу Коласу прысвячаецца"); Уладзімір Слабодчыкаў "Валенціў Ваньковіч" (бронза); Ларыса Журавовіч "Зялёныя яблыкі" (папера, змяшаная тэхніка); Валянціна Бартлава "Асеннія рытмы" (шэрсць, лён, ткацтва); жывапіснае палатно Васіля Касцючэнка "Дастань мне Месяц..." і "Вялікая галава каня" (бронза, мармур) Сяргея Бандарэнкі; Уладзімір Крываблоцкі "Дождж" (аргаліт, тэмпера, воск); Май Данцыг "Рабочы" (палатно, алей); Андрэй Вараб'ёў "Пясочны гадзіннік. Кароль і Каралева" (бронза).

Фота аўтара





Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета
ўзнагароджана ордэнам
Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

ГА "Саюз пісьменнікаў
Беларусі"

РВУ "Літаратура
і Мастацтва"

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Алесь **КАРЛЮКЕВІЧ**

Рэдакцыйная калегія:

- Анатоль Акушэвіч
- Лілія Ананіч
- Алесь Бадак
- Дзясніс Барскоў
- Святлана Берасцень
- Віктар Гардзей
- Уладзімір Гніламедаў
- Вольга Дадзіёмава
- Уладзімір Дуктаў
- Анатоль Казлоў
- Алесь Карлюкевіч
- Анатоль Крайдзіч
- Віктар Кураш
- Алесь Марціновіч
- Мікола Станкевіч
(намеснік галоўнага
рэдактара)
- Юрый Цвяткоў
- Мікалай Чаргінец
- Іван Чарота
- Іван Штэйнер

Калі мастак адзначае сваю адметную жыццёвую дату, ён імкнецца вынесці на суд гледачоў найбольш поўную рэтраспектыву сваёй творчасці, каб паказаць, як змяняўся яго ўнутраны свет, як расло і дужэла прафесійнае майстэрства. 50 лепшых палотнаў 1985 — 2010 гадоў (наюрморт, пейзаж, партрэт) прапанавала ўвазе публікі барысаўская мастачка Таццяна Каландырэц. У мастацкай галерэі "З'ява" Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І. Каладзева адкрылася яе чарговая, сёмая па ліку персанальная выстаўка "Неразгаданая таямніца", прымеркаваная да юбілею аўтаркі карцін.



Прыгожая таямніца Таццяны Каландырэц



"За творчасцю Таццяны назіраю шмат гадоў — з таго часу, як у горадзе адкрыўся мастацкі салон і ў ім пачалі з'яўляцца яе палотны — вельмі тонкія работы з выдатнай каларыстыкай. Больш за ўсё мяне захапляе яе невынішчальная рамантыка. Радуе, што на яе палотнах шмат кветак. Іх маляваць няпроста, таму што кожная кветка — божае стварэнне. І каб увасобіць на палатне гэтыя маленькія твор мастацтва, трэба быць вялікім майстрам".

Людміла Гудзіліна,
актрыса і мастак-касцюмер
тэатра "Відарыс"

"Для мяне застаецца таямніцай і загадкай, якім чынам Таццяна можа ў кожнае палатно змясціць часцінку сваёй душы, якая пасля будзе цешыць уладальніка карціны. У мяне ёсць яе работа — чырвоныя макі. Раніцай, калі я бачу гэтую карціну, незалежна ад таго, якое надвор'е за акном, у мяне адразу ўздываецца настрой. Думаю, кожны чалавек, прыйшоўшы на выстаўку, знойдзе для сябе штосьці асаблівае".

Галіна Глебава,
мастацтвазнаўца

"Да нас дакранулася наша таямніца, каралева маляўнічага цэху, чалавек, які фарміруе і стварае вакол сябе дзівосную прастору прыгажосці. Па-першае, таму што яна сама — чароўная жанчына з незвычайным пачуццём густу. Па-другое, за кожнай карцінай Таццяны схаваная маленькая таямніца, якую мы спрабуем разгадаць. Мне пашанцавала з тых сямі персанальных выставак, што праходзілі ў сценах нашай бібліятэкі, спрычыніцца да падрыхтоўкі чатырох. Таццяна — вялікі сябар, аднадушца, наша пуцяводная зорка, якую мы ў нейкім сэнсе адкрылі. І — наша таямніца".

Таццяна Кірылава,
мастацтвазнаўца

Таццяна Каландырэц жыве і працуе ў Барысаве, скончыла тут Барысаўскую студыю выяўленчага мастацтва, а таксама Маскоўскі ўніверсітэт мастацтваў. Яе творы ўпрыгожваюць шматлікія прыватныя калекцыі, як у нас у краіне, так і за мяжой. Таццяна Лявонаўна — прадстаўнік рэалістычнага мастацтва з адмысловым, пажаночы тонкім поглядам на рэчаіснасць. У яе творчым шляху вылучаюцца 1980 — 1990-я гады — пачатак асэнсавання сябе як мастака, час вучобы, спасціжэння сусветнага класічнага мастацтва і сучаснікаў у творчасці, пошук уласнага шляху. Менавіта тады фарміравалася і яе мастацкае крэда.

Цяпер Таццяна Каландырэц — вядомы майстар, яе мастацкі

пачырк мае шмат прыхільнікаў сярод аматараў выяўленчага мастацтва на Барысаўшчыне. Мастачка надае вялікую ўвагу ценю і паўценню, гульні колераў і святла, аб'ёму прадметаў. Яна любуецца святлом, яго прамямі, чаргаваннем тонкіх каларыстычных адценняў кветак і прадметаў у наюрмортах. Для кожнай выявы Таццяна Лявонаўна знаходзіць адпаведную танальнасць, што робіць карціну запамінальнай. Свет мастачкі паўстае перад гледачом такім, якім бачыцца ў шчаслівых снах ці юных рамантычных марах, і гэтым светам яна шчодро дзеліцца з гледачамі.

На вернісажы з вітальнымі словамі да мастачкі і наведвальнікаў выстаўкі звярнуліся мастацтвазнаўцы Таццяна Кіры-

лава і Галіна Глебава, актрыса мясцовага самадзейнага тэатра "Відарыс" Людміла Гудзіліна. Яны адзначылі, што гэтая выстаўка для Таццяны юбілейная і таму вельмі важная. У кожнае палатно ўкладзена часцінка душы. Спагадлівасць і шчырасць праходзяць чырвонай ніткай праз усю творчасць мастачкі.

Мастацтвазнаўцы галерэі "З'ява" паабяцалі стварыць інфармацыйнае партфоліа Таццяны Каландырэц, у якім будзе сабраныя публікацыі пра таленавітую зямлячку і яе выстаўкі.

"Мастацтва можа супрацьпаставіць злу, гвалту, эгаізму жывую прыгажосць, і мастак можа і павінен гэта рабіць", — выказала сваё творчае крэда расчуленая геранія падзеі. А ў кнізе водгукаў гледачы пакідаюць прызнанні ў захапленні рэдкім майстэрствам перадачы настрою прыроды, шчодрай, багатай душой Таццяны Каландырэц.

Анатоль МАЗГОЎ
г. Барысаў

На здымках: Таццяна Каландырэц — каралева кветак; карціны, прадстаўленыя ў экспазіцыі.

Фота аўтара



Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск,
вул. Захарова, 19

Тэлефоны:
галоўны рэдактар —
284-84-61
намеснік галоўнага
рэдактара — 284-66-73

Абслугоўванне:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі
і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-82-04,
284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба
спасылалца на "ЛіМ".
Рукпісы рэдакцыя
не вяртае і не рэцензуе.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведмляюць сваё
прозвішча, поўнае імя і
імя па бацьку, пашпартныя
звесткі, асноўнае месца
працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі
можа не супадаць
з меркаваннямі
і думкамі аўтараў
публікацый.
Набор і вёрстка
камп'ютэрнага цэнтра
РВУ "Літаратура і Мастацтва".

Выходзіць раз на тыдзень
па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая
ўстанова
"Літаратура і Мастацтва".
Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку"
г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856
Наклад 3046
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк
16.09.2010 у 11.00

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 7
Заказ — 4455

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12



У наступным нумары

З першага верасня ўступіў у дзеянне прыняты два гады таму Закон "Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі". Законам зацверджана новая рэдакцыя беларускага правапісу, якая ўяўляе сабой найбольш поўны звод сучасных арфаграфічных і пунктуацыйных нормаў. Чаму на пачатку XXI ст. спатрэбіўся гэты закон і навошта трэба было ўносіць карэктывы ў дзеючы правапіс? На пытанні карэспандэнта "ЛіМа" адказвае дарадца міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Віктар Іўчанкаў.

3 глыбінкі Каралеўскія забавы

У праграме міжнароднага фальклорнага фесту "Ягелонскі кірмаш" (Польшча) нашу краіну годна прадставілі ўдзельнікі аўтэнтычнага гурта народнага аматарскага аб'яднання "Світанак" Дзятлавіцкага ЦСДК.

У Любліне самадзейныя артысты выступалі на адных пляцоўках з аматарамі традыцыйнай народнай культуры Польшчы, Украіны, Літвы, Латвіі, Балгарыі, Германіі, Венгрыі, Румыніі, Партугаліі. Калі аб'явілі: "Беларусь, Дзятлавічы!", кажучы, мароз па скуры пабег ад асэнсавання адказнасці прадстаўляць сваю краіну.

Аб годным узроўні канцэртаў сведчыць той факт, што ў афіцыйнай праграме былі запланаваны тры абавязковыя выступленні. Калі прадэманстравалі цыкл абрадавых вясельных песень — ад віцця вяноў да падзякі сватам, так уразілі арганізатараў і гледачоў, што нашых вяскоўцаў запрасілі выступіць дадаткова. За чатыры дні яны далі 7 канцэртаў з рэпертуарам рознай тэматыкі. Дырэктар Дзятлавіцкага ЦСДК Алена Яскевіч падкрэсліла:

— Старажытныя спевы захавалі амаль 80-гадовыя жанчыны: Кацярына, Харыціна і Надзея Кірылаўна Кацубы, Яўгенія Гопа. Падчас выступленняў на гармоніку Павел Касач. Бубнам акцэнтаваў меладычны рытм Мікалай Яскевіч, які ўразіў прысутных індывідуальнай манерай вакалу.

Акрамя рэпартажных тэледымак, прыемным сюрпрызам стаў эксклюзіўны запіс. У тэлестудыю "Світанак" запрасілі па рэкамендацыі прафесара мастацтвазнаўства Польскай акадэміі Анджэя Бянькоўскага, стваральніка праграмы "1000 кіламетраў музыкі". Як адзначыў мэтр, незабыўнае ўражанне на яго аказала песня "Маладзіца жыта жала"...

Моўны бар'ер знікаў, як толькі выходзілі на сцэну. Спевы, што ідуць ад душы, не патрабуюць перакладу! Зразумелае хваляванне перашкодзіла запомніць усе кампліменты, якія гучалі з вуснаў асабліва захопленых гледачоў.

Самадзейныя артысты ведалі: галоўная ацэнка творчасці — запрашэнне на наступны фест. Беларусь яго атрымала!

Таццяна КАНАПАЦКАЯ



Беларусь з'яўлялася ганаровым госцем прадстаўнічага кніжнага форуму. Гэтая акалічнасць наклала, відавочна, асаблівую пячатку і на падрыхтоўку да выстаўкі ўсімі айчыннымі выдаўцамі, і на тое, з яким настроем працавалі беларускія кніжнікі ў Маскве. З 1 па 6 верасня беларускія стэнды у 75 павільёне ў зале Усерасійскага выставачнага цэнтра не маглі не прыцягваць увагу літаральна тысяч і тысяч цікавых да кнігі наведвальнікаў. Можна сказаць і іначай: прыцягвала ўвагу сама краіна Беларусь.

Значнай падзеяй для айчыннага кнігавыдання стала XXIII Маскоўская міжнародная кніжная выстаўка-ярмарка

У Маскву прадставіць сваю прадукцыю, прэзентаваць навінкі прыехалі кіраўнікі, супрацоўнікі амаль сарака беларускіх выдавецтваў рознай формы ўласнасці. Дэлегацыю ўзначаліла першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч.

Усе дні работы на выстаўцы паказалі, што фармат знаёмства з новымі выданнямі не быў бы такім дастойным, калі б не намаганні галоўных арганізатараў і выканаўцаў многіх ініцыятыў па падрыхтоўцы знаёмства з кніжнай Беларуссю — ААТ «Белкніга» і выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі». Менавіта іх арганізацыйныя, вытворчыя высілкі спрыялі нармальнай рабоце на выстаўцы іншых калег. Да ўсяго астатняга «БелЭн» дастаткова актыўна знаёміла маскоўскіх кніжнікаў, гасцей сталіцы Расійскай Федэрацыі са сваімі выданнямі апошняга часу.

А ўвогуле праграма XXIII ММКВЯ дазволіла розным выдавецтвам шматтаблична расказаць пра кнігі, прадставіць будучыя планы. Спрыяла гэтаму і выключная арганізацыя, высокі ўзровень папярэдняй падрыхтоўкі. 1 верасня быў прысвечаны Дню ведаў. Увагу наведвальнікаў прыцягнула мультымедыяная прэзентацыя кнігі «Беларусь — наша Радзіма. Падарунак Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнкі першакласніку», знаёмства з «Энцыклапедыяй для школьнікаў і студэнтаў» (прэзентаваўся першы том «Інфармацыйнае грамадства. XXI стагоддзе»).

А тым часам прадстаўнічыя дэлегацыі Саюза пісьменнікаў Беларусі, РВУ «Літаратура і Мастацтва» на чале са старшынёй СПБ Мікалаем Чаргінцом удзельнічалі ў «круглых сталах», арганізаваных у рэдакцыях часопіса «Наш сучасны» і «Літаратурнай газет» Беларусі і рускую літаратуру, літаратурна-мастацкую перыёдыку дзвюх краін яднаюць не толькі даўнія творчыя стасункі, але і многія сённяшнія супольныя праекты. Пра гэта і ішла размова ў рэдакцыях вядомых расійскіх выданняў, на чале калектываў якіх — аўтарытэтных пісьменнікі Станіслаў Куняеў і Юрый Палякоў.

Прастора для будучыні



На другі дзень выстаўкі заўважнай падзеяй стала прэзентацыя факсімільных выданняў духоўна-асветніцкага праекта «Вярнуць каштоўнасці» выдавецтва Беларускага Экзархата. Варта заўважыць, што падрыхтаванае гэтым калектывам «Случае Евангелле» (дарэчы, экзэмпляр яго быў перададзены Расійскай дзяржаўнай бібліятэцы) з'яўляецца падзеяй увогуле для духоўнага жыцця праваслаўнай Беларусі. Сапраўды, руплівыя кніжнікі на чале з Уладзімірам Грозавым вярнулі для грамадства ўнікальную каштоўнасць, святло ад якой будзе спрыяць новым усенародным здзяйсненням і здабыткам. Сярод удзельнікаў XXIII ММКВЯ на беларускім стэндзе вылучаўся калектыв, аб'яднаны праектам выдавецтва «БелЭн імя Петруся Броўкі», — гісторык Аляксандр Каваленя, мастак-каліграф Павел Семчанка, кніжны графік Геннадзь Мацур, загадчык аддзела рэдкіх кніг Расійскай нацыянальнай бібліятэкі Мікола Нікалаеў. Асобы яркія, вядомыя ў культурнай, навуковай прасторы Беларусі, ды і Расіі таксама, яны знаёмілі расіян з выданнямі «БелЭн». Найперш — з энцыклапедыяй «Вялікае Княства Літоўскае» (шкада, што цяпер так мала пішуць пра гэты трохтомнік. Як па ранейшым часе — з яго вы-

даннем адбылася ўнікальная падзея, што застанецца ў гісторыі беларускага кнігавыдання на стагоддзі!), «Гісторыяй беларускай кнігі» (выдадзены пакуль што першы том), іншымі Кнігамі. Так, Кнігамі з вялікай літары. І ўсе яны — грамадскія партнёры энцыклапедычнага выдавецтва, сапраўдныя генератары многіх і многіх ідэй, якія ажыццяўляе выдавецтва «БелЭн».

Дарэчы, другі дзень выстаўкі для беларускай дэлегацыі быў Днём Рэспублікі Беларусь. Выдавецтва «Мастацкая літаратура» прадставіла чытачу кнігу лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Алеся Марціновіча «Герб, Сцяг, і

Гімн беларускай дзяржавы». Дызайн выдання, мастацкае афармленне належыць вядомаму кніжніку Канстанціну Хацяноўскаму.

Заўважным быў удзел у рабоце беларускага стэнда Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь і Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі. Па-першае, усе наведвальнікі маглі пазнаёміцца са старадрукамі са збораў галоўнай бібліятэкі нашай краіны. Можна толькі ўявіць, з якімі складанасцямі была звязана іх дастаўка ў Маскву. А яшчэ ж шырокі розгалас выклікаў факт дарэння лепшых кніг Рэспублікі Беларусь Расійскай дзяржаўнай бібліятэцы. А Нацыянальная кніжная палата Беларусі заключыла дамову аб супрацоўніцтве са сваімі расійскімі калегамі. Усе згаданыя і іншыя крокі партнёрства дастаткова выразна сведчаць пра тое, што без пашырэння стасункаў у культурнай прасторы немагчыма прадставіць развіццё кніжнай справы ў Беларусі. Відавочна, такія кантакты ў сваю чаргу патрэбны і нашым суседзям. Невыпадкава, што адзін з дзён так і называўся — Дзень Садружнасці. У кніжнай справе Беларусі рэалізоўваецца безліч ідэй, якія падтрымлівае Пастаянны камітэт Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі. Невыпадкавым госцем на беларускім стэндзе быў і

дзяржсакратар Павел Барадзін. Прыняў ён удзел і ў прэзентацыі кнігі Маршала Савецкага Саюза Дзмітрыя Язава «Гурцеўцы: Ад Омска да Берліна», якая прысвечана аднаму са знакамітых воінскіх злучэнняў, франтавой біяграфіі слаўтай 120-й Рагачоўскай дывізіі. Зараз гэты воінскі калектыв — у складзе Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.

Заўважнымі на выставе былі многія мерапрыемствы, наладжаныя выдавецтвам «Пачатковая школа». Адметна, што прэзентаваліся не толькі адукацыйныя праекты. Сімпатычнай падзеяй сталася знаёмства з кнігай Навума Гальпяровіча і Наталлі Ванінай «Полацк — Бацька гарадоў беларускіх», якой выдавецтва адкрыла серыю «Гарады і гістарычныя мясціны Беларусі», адрасаваную дзецям малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту. Прывезла ў Маскву «Пачатковая школа» і кнігі доктара філалагічных навук Віктара Іўчанкава «Беларуская арфаграфія: апавяданні і гісторыі» і «Беларускі правапіс у апорных схемах». Дарэчы, з боку многіх наведвальнікаў выстаўкі выяўлялася шчырая зацікаўленасць кнігай на беларускай мове, творами класікаў нацыянальнай літаратуры. І тады ў адказ на запыты гаспадары стэнда дружна адрасавалі ўсіх найперш да паліц кнігамі «Мастацкая літаратура».

Дастаткова прадстаўнічай была на выстаўцы дэлегацыя Саюза пісьменнікаў Беларусі. Разам з Мікалаем Чаргінцом у многіх прэзентацыях, аўтограф-сесіях прынялі ўдзел Наталля Голубева (яе тры гісторыка-мастацкія кнігі завалялі высокую папулярнасць, імі цікавіліся і чытачы, і выдаўцы з іншых краін), Сяргей Трахімёнак, Алесь Марціновіч, Тамара Краснова-Гусачэнка, Валянціна Паліканіна, Раіса Баравікова, Славамір Антановіч, Юрый Сапажкоў, Алег Ждан і іншыя.

...Цікавае выстаўкі, яе значэнне — у шырокіх магчымасцях для знаёмства з кнігай апошняга часу. Дзясяткі расійскіх выдавецтваў прадставілі новыя альбомы, мноства дзіцячых кніг. Насычанай была выстаўка на праваслаўную літаратуру. І літаральна кожная з кніг — урок на будучыню, падстава для пошукаў у афармленні, праектаванні і беларускіх кнігавыдавецкіх ініцыятыў.

Кастусь АДУЦЬКА,
спецыяльны карэспандэнт
г. Масква

На здымках: дзяржсакратар Саюза Расіі і Беларусі Павел Барадзін і Маршал Савецкага Саюза Дзмітрый Язаў; Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі Васіль Даўгалёў зачытвае прывітанне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі; на выстаўцы-ярмарцы Беларусь прадставіла больш як сорок вядучых выдавецтваў і паліграфічных прапрыемстваў.



Новы фармат

Тэхнічны прагрэс дайшоў да літаратуры і мадыфікаваўся ў электронную кнігу і спецыяльнае прыстасаванне для яе чытання — рыдэр. І здавалася б, сумаваць не трэба, наадварот — радавацца. Рыдэры хутка будуць распаўсюджвацца праз гандлёвыя сеткі, што спецыялізуецца на продажы мабільных тэлефонаў, стануць шараговай з'явай. Значыць, кніга таксама будзе існаваць, але

ў новым, так бы мовіць, якасна іншым, і магчыма, лепшым фармаце. Бо па вялікім рахунку, у электроннай кнізе змяняецца толькі спосаб перадачы і захавання інфармацыі (гэта як глядзець кіно з відэакасеты ці з дыска), сама ж інфармацыя застаецца. Кніга стане больш даступнай і таннай (агзін раз набыў і на ўсё жыццё), у кватэрах з'явіцца больш вольнага месца... Ды і сама літара-

тура, на мой погляд, наблізіцца да масавага чытача. І ў той жа час санеты Уільяма Шэкспіра ці аповесці Максіма Гарэцкага ў электронным выглядзе застануцца тымі ж санетами і аповесцямі. Але не ўсё так проста, і наступствы гэтай, здавалася б, нязначнай змены дзякуючы "эфекту матылька" не прымусяць сябе чакаць. Пра гэта і разважае Алесь Туровіч у артыкуле, які мы прапануем чытачам "Кніжнага свету".

Марына ВЕСЯЛУХА

Рэальная фантастыка

З аднаго боку, лічбавыя тэхналогіі паступова выцясняюць класічную кнігу. З іншага боку, з манітора ноўтбука чытаць нязручна, таму папяровая кніга не страчвае папулярнасць. Але са з'яўленнем электроннай кнігі сітуацыя кардынальна мяняецца. Памер яе крыху большы за далонь, таўшчыня — крыху болей за палец. Манітор зроблены такім чынам, што зрок успрымае тэкст гэтаксама, як і напісаны на паперы. А аб'ём памяці дазваляе насіць з сабой цэлую бібліятэку! Да таго ж яшчэ мноства

прыемнасцей. Так, кніга аўтаматычна "ўспамінае" старонку, на якой вы спыніліся. Можна рабіць электронныя закладкі і зацемкі, не псуваючы сам тэкст кнігі. Ёсць дадатковыя функцыі, што дазваляюць хутка знайсці любы тэкст. Прысутнічае вельмі важная акалічнасць і для людзей са слабым зрокам — можна мяняць памер літар. За такім непрыкметным пералікам функцый, здаецца, хаваецца рэвалюцыя, падзея, адпаведная вынаходніцтву кнігадрукавання.

Так, пры знікненні неабходнасці папяровых носьбітаў, відаць, рэзка скароціцца выраб паперы. У прамысловых маштабах каласальна знізіцца вырубка лясоў, што мне як экалогу і прыхільніку ідэй "зялёных" вельмі імпануе. Але тое абсалютна жахліва для тых, хто працуе ў гэтай сферы — мноства людзей згубяць працу і свой кавалак хлеба. Гэта будзе ўдар па саміх літаратарах і ўсіх, хто звязаны з літпрацэсам і зарабляе на духоўным і вечным.

Купляць кнігі стануць менш, ганарары не будзе з чаго плаціць, адпаведна згубіцца сэнс пісання новых тэкстаў. Зды-

мецца сацыяльная неабходнасць перадрукоўваць старое. Такім чынам, высакародная, быццам, ідэя зрабіць кнігу даступнай усім фактычна тую ж кнігу ці літаратуру цалкам знішчае!

Я ўспамінаю фантастычнае апавяданне з дзяцінства-юнацтва. Герою ў рукі трапляе ад нейкай іншай цывілізацыі дзіўная кніга. У ёй нічога не было напісана. Папера — не рвалася, не мокла, не гарэла, не псавалася кіслотай, не рэзалася і г.д. Але варта было толькі дакрануцца да старонкі і падумаць пра нешта, як узнікаў тэкст. Усяго год дваццаць-трыццаць таму гэта здавалася сапраўднай

фантастыкай. А цяпер тая ж рэчаіснасць!

Таму сітуацыя з электроннай кнігай неадназначная. На сёння яна каштуе нешта каля сярэдняга заробку, але вядома, што падзенне коштаў на любую электроніку — пытанне хіба часу. Вядома, што першапачаткова і радыё многія ўспрымалі, як нешта вельмі дрэннае і бесаўсёе, і да гэтага часу многія вернікі лічаць, што слухаць яго грэх (не кажучы ўжо пра тэлевізар і, крыў Божа, Інтэрнэт). Таксама былі пратэсты супраць чыгункі, фактычна кожнае вынаходніцтва цывілізацыі заўсёды ўспрымалася неадназначна.

Мы жывём па нейкім непрадказальным і загадкавым сцэнарый і, трымаючы ў руках фактычна будынак сусветнай мудрасці, пачуваеш сябе некай страшнавата. Такі эмбрыён Вавілонскай вежы. Быццам трымаеш на далоні чыёсьці сэрца, эліксір бессмяротнасці... што там яшчэ? Таму варта знайсці сярэдзіну паміж Сцэлай і Харабдай.

Працягую меркаванне прыхільніка электроннай кнігі расійскага журналіста Алекса Экслера: "Я цалкам упэўнены ў тым, што электронныя кнігі ўрэшце выцясняць папяровыя. Калі раней яшчэ былі якія аргументы на карысць таго, што папяровыя кнігі чытаць зручней, то са

з'яўленнем электронных чарніл і тэхналогій папяровападобных экрану, стала вразумела, што цяпер няма ніводнага аргумента на карысць састарэлых папяровых кніжак. Хіба што нейкія блазнерскія сантыменты кшталту "мне падабаецца пах паперы", ці "мне падабаецца, як яны стаяць на паліцы".

Прыхільнік электроннай кнігі лічыць, што "галоўны довад на карысць таго, што з паперы чытаць зручней — тое, што экраны маюць выпраменьванне. А нашы вочы чыста фізічна "зроблены" пад тое, каб успрымаць малюнак менавіта ў адлюстраваным святле. Таму чытаць з электронных манітораў сапраўды шкодна. Але ў электроннай паперы такой загані няма".

Усё ж я маю адчуванне, што гутарка ідзе пра сапраўднае адкрыццё, якое патрабуе асабліва ўважлівага вывучэння, пакуль гэта з'ява не стала масавай. Здаецца, яго можна параўнаць з нейкім сапраўды лёсазначным адкрыццём кшталту мадыфікаванага прадукта, новых лекаў, апарата, што можа быць як небяспечнай зброяй, так і панацэяй.

Алесь ТУРОВІЧ

Час чытаць



Бракуе твораў для падлеткаў

Беларусы расказваюць пра свае чытацкія густы і называюць кнігі, што змянілі іх светаўспрыманне.

Генадзь Мацур, мастак

— Выбар кнігі для чытання часта залежыць ад настрою ці ад стану. Неяк, калі хварэў, трапіліся мне ў рукі "Бесы" Фёдара Дастаеўскага. У іншым стане я за гэтую кнігу нават не ўзяўся б. А так, прачытаў з задавальненнем. Для чытання зазвычай адбіраю адмысловы час, не проста ўвечары ці ў вольную хвіліну. Апошнім часам з задавальненнем чытаю вершы Рыгора Барадуліна.

У юнацтве чытаеш з нейкімі пшырмі памкненнямі, што даюць штуршкі і для вучобы, і для чытання іншых кніг. Ніколі не любіў прыгодніцкую літаратуру (хоць і творы Караткевіча можна лічыць прыгодніцкімі, але ў больш сур'ёзным ключы). Прыгодніцкае "стосоканне" мне нават малому не падабалася. Відаць, самы складаны кірунак — літаратура для падлеткаў, таму яе заўжды не хапала, ды і цяпер яе бракуе.

Запісала Марына ВЕСЯЛУХА

Размышление о книге

«Свет минувшего» о мстиславской истории

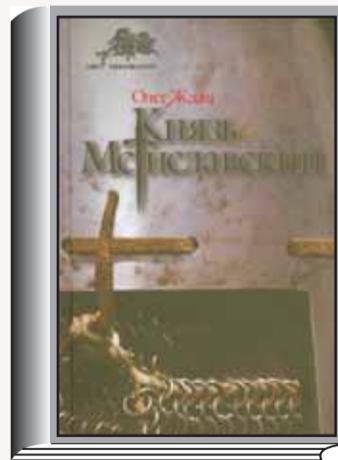
Сложилось так, что появление любого исторического романа воспринимается читателем как событие. Именно такой книгой стал роман Олега Ждана "Князь Мстиславский", который вышел в серии "Свет минувшего", основанной редакционно-издательским учреждением "Литература и Искусство". Роман имел успех: немалый, по современным меркам, тираж — 1600 экз. — уже, спустя два месяца, практически весь разошелся.

Создание писателем исторического романа стало в чем-то неожиданным, а в чем-то логичным явлением. Неожиданным, ведь, как отмечали литературные критики, в своем творчестве автор разрабатывал две темы, далекие от исторической тематики: "жизнь рабочего, горожанина в первом поколении, который работает на большом заводе, и быт людей провинциальных городов Беларуси". Логичным, ведь детство О. Ждана прошло в древнем Мстиславе, где он ходил в школу рядом со зданием иезуитского монастыря, прогуливался рядом с Тупичевским монастырем и кармелитским костелом. Да и образование в свое время получил на историко-географическом факультете Могилевского педуниверситета. Общая атмосфера прошлого, а также желание написать книгу для читателей родного города и привели Олега Ждана к новому для него жанру и к новой тематике.

Жанр произведения можно определить как исторический роман со значительными элементами детектива. Однако необходимо оговориться: в книге, по словам автора предисловия, нет "ни дыма по-

жарищ, ни панорамных битв с участием конных и пеших полков, ни туч стрел и грома ядер, обрушенных на осажденный город, (...) и прочих неизменных атрибутов (...) из той эпохи". То есть того, что составляет основу любого классического исторического романа. Зато есть проблема выбора, стоящая перед нашими предками. Действие "Князя Мстиславского" происходит в начале XVI века, когда Московское государство предъявило территориальные претензии на белорусские земли Великого Княжества Литовского, которое считало своими. Территория Мстислава издревне принадлежала ВКЛ, однако его население было тесно связано с соседями православной верой. Не получив своевременной поддержки из Вильно, главный герой романа, князь Михаил Жеславский, открывает ворота города перед московской армией. Однако теперь он стоит перед выбором: какому государю присягать, кому сохранять верность? Эта проблема и решается автором на страницах романа.

В то же время роман "Князь Мстиславский" можно отнести к детективному жанру:



стремительные, динамичные действия, запутанные сюжетные ходы, легкие, почти эскизные зарисовки внешности героев и окружающей их природы.

Большим достоинством романа стала непосредственная, доверительная интонация автора. Свободно ориентируясь в исторических реалиях того времени, О. Ждан достоверно передает мысли и переживания жителей XVI века. Складывается впечатление, что автор как будто подслушал и говорит от их имени. Встречаются в "Князе Мстиславском" юмористи-

ческие эпизоды. Так, герой романа Ляхинич, потеряв лошадей, сам запрягся в телегу и "помчался вскачь".

И все же в романе можно заметить и недостатки. Первый из них — слишком малая дистанция между княжеской семьей и простолюдинами, идеализацией их отношений. Определенные эпизоды (например, разговор князя Жеславского в кузнице) вызывают, если не решительное несогласие, то возражения: в те времена между разными слоями общества существовала значительная дистанция. Одновременно замечаешь второй недостаток — слишком современная лексика героев. Слова и реплики "князь сдурел", "точно", "нормально", "сколько выпил, тебя не касается" кажутся естественными для современных произведений, но никак не для событий XVI столетия.

Третий недостаток связан с чрезмерным акцентированием внимания на интимной жизни героев. Нет, вовсе не нужно возвращаться к временам пуританства. Однако в романе достаточно часто читателей встречают воспоминания про "то, без чего такая дальняя поездка была бы как бег на месте..."

Тем не менее, указанные немногочисленные недостатки книги вовсе не снижают ее несомненный художественный уровень. Писателю удалось погрузиться в прошлое и открыть для читателей спрятанную в глубине веков Атлантиду — прошлое родного Мстислава и своей страны. Тем же читателям, кто не успел приобрести роман, остается искать его в библиотеках или ожидать переиздания, которого "Князь Мстиславский", безусловно, заслуживает.

Денис МАРТИНОВИЧ

Навінкі кнігавыдання

Айчынная выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатой Беларусі апошнім часам

РЭЛІГІЯ. БАГАСЛОЎЕ Хрысціянства. Хрысціянскія цэрквы і дэнамінацыі

Арцёмій (Кішчанка). Пропаведзі / епіскап Арцёмій (Кішчанка); [пераклад на беларускую мову: іерэй Ігар Данільчык]; Мінская Духовная Акадэмія ім. свяціцеля Кірылы Тураўскага. — Жыровічы, 2010. — 351 с. — 1000 экз.

Віянэй, Я. М. Бог прагне нашага шчасця: думкі святога Яна Віянэя: [пераклад]. — Гродна: Гродзенская дыяцэзія Рымска-каталіцкага Касцёла ў Рэспубліцы Беларусь, 2010. — 153 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6724-78-0.

Міжнародныя Кірыла-Мяфодзіўскія чытанні (15; 2009; Мінск). XV Міжнародныя Кірыла-Мяфодзіўскія чытанні, прысвечаныя Дням славянскага пісьменства і культуры (Мінск, 21–24 мая 2009 г.): матэрыялы чытанняў / [рэдакцыя: Б. У. Святоў (старшыня) і інш.]. — Мінск: БДУ культуры і мастацтваў, 2010. — 123 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-522-002-3.

Горбацкі, А. А. Хрысціянства: курс лекцый: в 3 ч. / А. А. Горбацкі; Брэстскі ўніверсітэт імя А. С. Пушкіна. — Брэст: БрГУ, 2008. — ISBN 978-985-473-365-4.

Ч. 2. — 2010. — 190 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-473-544-3.

Дывен Бог во святых своих: преподобная Евфросиния Полоцкая: житие, современные чудеса: [к 100-летию перенесения мощей преподобной Евфросинии из Киева в Полоцк] / Спасо-Евфросиниевский женский монастырь в г. Полоцке Полоцкой епархии Белорусской Православной Церкви. — Полоцк: Спасо-Евфросиниевский женский монастырь в г. Полоцке Полоцкой епархии Белорусской Православной Церкви, 2010. — 71 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6945-04-8.

Кальвин, Ж. Толкование на Послание к евреям = Commentarius in Epistolam ad Hebraeos / Жан Кальвин; перевод с латинского И. В. Мамсурова. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 245 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-454-533-2 (в пер.).

Кальвин, Ж. Толкование на Послание к евреям = Commentarius in Epistolam ad Hebraeos / Жан Кальвин; перевод с латинского И. В. Мамсурова. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 245 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-454-534-9 (в пер.).

Феофан (Говоров Г. В.). Что есть духовная жизнь и как на нее настроиться? / святитель Феофан Затворник; Белорусский Экзархат Московского Патриархата, Белорусская Православная Церковь. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2010. — 384 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6876-66-3.

Чудаев, М. Ф. Основы Православия в казачьих устоях / Михаил Чудаев; [редакция: священник Виталий Харитонович]. — Изд. 2-е, дополненное, расширенное и переработанное. — Минск: Энциклопедикс, 2010. — 230 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-6958-08-6.

ГРАМАДСКІЯ НАВУКІ. ВАЕННАЯ СПРАВА. САЦЫЯЛЬНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ. АДУКАЦЫЯ Тэорыя, метадалогія і метады грамадскіх навук у цэлым. Сацыяграфія

Женщина. Общество. Образование: материалы 12-й международной научно-практической конференции (18–19 декабря 2009 г.) / [редакция: Л. А. Черепанова и др.]. — Минск: ЭНВИЛА, 2010. — 681 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-6517-59-7.

Тэорыя статыстыкі. Статыстычныя метады

Степаненко, Д. А. Статистика организаций отрасли (услуг): курс лекций для студентов специальности 1-25 01 07 «Экономика и управление на предприятии» специализации 1-25 01 07 20 «Экономика и управление на предприятии услуг» / Д. А. Степаненко; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2010. — 191 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-461-760-2.

Сацыялогія

Карнеги, Д. Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично / Дейл Карнеги; [перевел с английского С. Э. Борич]. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 412 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 1000 экз. — ISBN 978-985-15-1093-7.

Карнеги, Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей / Дейл Карнеги; [перевела с английского Л. А. Кузьмина]. — 2-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 352 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1058-6 (в пер.).

Карнеги, Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей: [5 навыков: тренинг] / Дейл Карнеги; [перевела с английского И. В. Гродель]. — Минск: Попурри, 2010. — 315 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1102-6 (в пер.).

Кийосаки, Р. Т. Квадрант денежного потока / Роберт Т. Кийосаки и Шэрон Л. Лектер; [перевела с английского Л. А. Бабук]. — 8-е изд. — Минск: Попурри, 2010. — 409 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 7000 экз. — ISBN 978-985-15-1092-0 (в пер.).

Мэрфи, Д. Как стать уверенным в себе и поднять самооценку / Джозеф Мэрфи; [перевела с английского Л. А. Бабук]. — Минск: Попурри, 2010. — 318 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 5000 экз. — ISBN 978-985-15-1094-4.

Новейший социологический словарь: понятия и персоналии, направления и школы, тексты и их анализ, методы сбора и анализа данных / [составители: А. А. Грицанов и др.]; редколлегия: А. А. Грицанов (председатель) [и др.]. — Минск: Книжный Дом, 2010. — 1310 с. — 1650 экз. — ISBN 978-985-17-0020-8 (в пер.).

Роббинс, Э. Книга о власти над собой / Энтони Роббинс; [перевел с английского Л. М. Шукин]. — Минск: Попурри, 2010. — 588 с. — Издано при участии ООО «Харвест» (Минск). — 3500 экз. — ISBN 978-985-15-1126-2 (в пер.).

Семья в современном мире: материалы международной конференции, 8 апреля 2010 г., г. Минск / [под научной редакцией А. Н. Данилова]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 184 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-442-798-0.

Системная трансформация общества: исторический опыт, современность и перспективы / Министерство образования Республики Беларусь, Брестский государственный технический университет; под общей редакцией Лапиной С. В. — Брест: БрГТУ, 2010. — 239 с. — Часть текста на английском, белорусском, немецком, польском и украинском языках. — 100 экз.

Соловьев, А. И. Основы информационно-коммуникационной деятельности: пособие для студентов Института журналистики БГУ / А. И. Соловьев. — Минск: БГУ, 2009. — 190 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-518-181-2.

Тапшин, С. Уроки лидерства от топ-менеджеров крупных корпораций / Стив Тапшин и Эндру Кэйв; предисловие Ричарда Брэнсона; [перевод с английского К. В. Юрашкевич]. — Минск: Попурри, 2010. — 367 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-15-0963-4.

Ценностный мир современного человека: Беларусь в проекте «Исследование европейских ценностей» / [Д. Г. Ротман и др.]; под редакцией Д. М. Бульинко, А. Н. Данилова, Д. Г. Ротмана. — Минск: БГУ, 2009. — 228 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 200 экз. — ISBN 978-985-518-268-0 (в пер.).

Шушунова, Т. Н. Самосохранительное поведение студенческой молодежи: социологический анализ: (на примере минских вузов) / Т. Н. Шушунова. — Минск: Право и экономика, 2010. — 182 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-807-9.

Палітыка

Белякович, Н. Н. Политология: учебное пособие: [для студентов вузов] / Н. Н. Белякович. — 4-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: Дикта, 2010. — 434 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-525-5.

Формы палітычнай арганізацыі. Дзяржава як палітычная ўлада

Герменчук, В. В. Пространство власти и управления / В. В. Герменчук. — Минск: Право и экономика, 2010. — 320 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-819-2.

Козляков, В. Е. Основы идеологии белорусского государства: курс лекций для студентов всех специальностей очной и заочной форм обучения / В. Е. Козляков; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БНТУ, 2010. — 118 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-434-969-5.

Знешняя палітыка замежных краін

Казахстанско-белорусские отношения, 1991–2007 гг.: документы и материалы / Посольство Республики Казахстан в Республике Беларусь; [редакционный совет: А. В. Смирнов (председатель), К. Е. Касабулатов, С. Т. Мамаш]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2009. — 305 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-476-779-6.

Эканоміка ў цэлым

Инвестиционный каталог Брестской области = Investment catalogue of Brest area / [УП «Брестское отделение БелТПП», Брестский облисполком; составители: А. А. Клец и др.; перевод на английский язык: Л. Г. Коваль, К. С. Кукло, Т. В. Самарчук; фото: А. М. Суворов]. — Брест: Полиграфика, 2010. — 247 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 500 экз. — ISBN 978-985-90201-8-6.

Придзюны, Д. Экономика и этика согласно учению Никиты Гилярова-Платонова (русского мыслителя XIX века) / Джулио Придзюны, Лука Дзанни; [перевод с итальянского языка: О. А. Данильчик, Л. Н. Гаврилович]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 158 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-476-818-2.

Праца. Навука аб працы. Эканоміка і арганізацыя працы

2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010... справочно-информационный материал / Минское городское объединение организаций профсоюзов; [составители: Гарунович В. В., Щекович А. В., Рынкович С. А.]; под общей редакцией Белановского Н. А.]. — Минск, 2010. — 22 с. — 1000 экз.

Документы. Шаблоны. Формы / [составитель Шепелевич Елена Николаевна]. — Минск: КапиталМедиаГрупп, 2010. — 136 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-90214-3-5.

Дорошко, С. В. Охрана труда: учебно-методическое пособие для студентов факультета безотрывного обучения / С. В. Дорошко, С. Н. Шагило; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Охрана труда». — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Гомель: БГУТ, 2010. — 133 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-468-697-4.

Зеленевский, П. Н. Профсоюзная азбука (в вопросах и ответах) / П. Н. Зеленевский; Минская городская организация Белорусского профсоюза работников здравоохранения. — Минск: Право и экономика, 2010. — 118 с. — 160 экз. — ISBN 978-985-442-826-0.

Обучение и проверка знаний по охране труда в вопросах и ответах: практическое пособие / [составитель В. К. Янковский]. — 2-е изд., дополненное и переработанное. — Минск: Центр охраны труда и промышленной безопасности, 2010. — 207 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6915-22-5.

От съезда к съезду, 2005–2010: информационно-справочный материал / Белорусский профсоюз работников химической, горной и нефтяной отраслей промышленности. — Минск, 2010. — 35 с. — 300 экз.

Почечкина, В. В. Модернизация рынка труда в условиях глобализации мировой экономики / В. В. Почечкина, Р. М. Супрунович; под научной редакцией В. Ф. Медведя; Национальная академия наук Беларуси, Институт экономики. — Минск: Право и экономика, 2010. — 310 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-830-7.

Профессии рабочих и должности служащих = Прафесіі рабочых і пасады служачых: общегосударственный классификатор Республики Беларусь: ОКРБ 006-2009: утверждено Министерством труда и социальной защиты Республики Беларусь 22.10.09: введено 01.01.10: взамен ОКРБ 006-96. — Изд. официальное. — Минск: НИИ труда, 2010. — III, 363 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6793-25-0.

Профессии рабочих и должности служащих = Прафесіі рабочых і пасады служачых: общегосударственный клас-

сификатор Республики Беларусь: ОКРБ 006-2009: утверждено Министерством труда и социальной защиты Республики Беларусь 22.10.09: введено 01.01.10: взамен ОКРБ 006-96. — Изд. официальное. — Минск: НИИ труда, 2010. — III, 363 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6793-26-7.

Система стандартов безопасности труда: сборник стандартов / Государственный комитет по стандартизации Республики Беларусь. — Минск: Госстандарт: Белорусский государственный институт стандартизации и сертификации, 2008 — Ч. 6. — 2010. — 271 с. — 65 экз.

Соглашение между Управлением физической культуры, спорта и туризма Минского городского исполнительного комитета и Минской городской организацией Белорусского профессионального союза работников культуры на 2010–2012 годы. — Минск, 2010. — 15 с. — 130 экз.

Соглашение между Управлением физической культуры, спорта и туризма Минского областного исполнительного комитета и Минской городской организацией Белорусского профессионального союза работников культуры на 2010–2012 годы. — Минск, 2010. — 15 с. — 130 экз.

Тихонова, Л. Е. Рынок труда в Китайской Народной Республике: становление и регулирование / Л. Е. Тихонова, Джен Шинхуа. — Минск: БГУ, 2010. — 159 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-518-283-3.

Формы арганізацый і супрацоўніцтва ў эканоміцы

Business environment in Belarus 2010: survey of small and medium-sized businesses analytical report. — Minsk, 2010. — 80 с. — На англійскай мове. — 300 экз. Дзелавое асяроддзе ў Беларусі 2010

Фінансы. Банкаўская справа

Ковалева, Н. В. Рынок ценных бумаг: курс лекций для студентов специальностей 1-25 01 04 «Финансы и кредит», 1-25 01 08 «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» и слушателей специального факультета по переподготовке кадров ОСП «Институт повышения квалификации и переподготовки кадров Белкоопсоюза» / Н. В. Ковалева; Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации. — Гомель: БТЭУПК, 2010. — 115 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-461-751-0.

Налогообложение: практикум: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальностям «Бухгалтерский учет, анализ и аудит», «Коммерческая деятельность», «Экономика и управление на предприятии» / [И. С. Шунько и др.]; под общей редакцией И. С. Шунько. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: ИВЦ Минфина, 2010. — 325 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6921-73-8.

Эканамічнае становішча.

**Кіраванне і планаванне ў эканоміцы.
Вытворчасць. Паслугі. Цэны**

Лоренс, Г. Дух времени: что осталось за кадром, или Как банки забирали, забирают и будут забирать наши деньги / Грег Лоренс. — Минск: Харвест, 2009. — 287 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-7302-1 (в пер.).

Никитенко, П. Г. Социалистическое накопление и общественное воспроизводство (не усвоенные политико-экономические уроки «краха СССР» и «социализма») / П. Г. Никитенко. — Минск: Право и экономика, 2010. — 229 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-813-0.

Проблемы переходной экономики: сборник научных трудов / [под научной редакцией С. А. Пелиха]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 147 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-802-4.

Эканамічнае становішча Рэспублікі Беларусь

Ивуть, Р. Б. Экономические основы формирования механизма оценки конкурентоспособности автотранспортных услуг: монография / Р. Б. Ивуть, А. Ф. Зубрицкий. — Минск: БНТУ, 2010. — 307 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-142-3.

Ильина, З. М. Региональный продовольственный рынок: теоретические и методологические аспекты / З. М. Ильина, С. А. Кондратенко; Республиканское



научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси». — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2010. — 217 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6925-49-1.

Мониторинг рынков сельскохозяйственных товаров на основе информационных систем: материалы «круглого стола» (Минск, 30–31 марта 2010 г.) / под редакцией З. М. Ильиной. — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2010. — 137 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6925-51-4.

Научные принципы регулирования развития АПК: предложения и механизмы реализации / Республиканское научное унитарное предприятие «Институт системных исследований в АПК Национальной академии наук Беларуси»; [редколлегия: Гусаков В. Г. (главный редактор) и др.]. — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 1996. — ISSN 2077-0995.

2010 / [Гусаков В. Г. и др.]. — 2010. — 304 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 150 экз.

Национальная платформа бизнеса Беларуси-2010. Новый курс бизнеса и власти / Аналитический центр «Стратегия» [и др.]; составитель Карягин В. Н. — Изд. 2-е, дополненное. — Минск: Печенко А. Г., 2010. — 102 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6952-47-3.

Социально-экономическое положение Могилевской области в январе – июне 2010 г. / Национальный статистический комитет Республики Беларусь, Главное статистическое управление Могилевской области. — Могилев, 2010. — 228 с. — 58 экз.

Гандаль. Сусветная гаспадарка. Агульныя пытанні гандлю

Виноградова, С. Н. Коммерческая деятельность: учебник для учащихся специальности «Коммерческая деятельность (товароведение)» учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования / С. Н. Виноградова. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 285 с. — 950 экз. — ISBN 978-985-06-1775-0 (в пер.).

Дурович, А. П. Маркетинг: курс интенсивной подготовки: [учебное пособие для студентов и слушателей вузов] / А. П. Дурович. — Минск: Современная школа, 2010. — 253 с. — 2050 экз. — ISBN 978-985-513-897-7.

Знешні і міжнародны гандаль. Знешнегандлёвая палітыка. Мытныя пошліны

Национальная экономика в условиях глобального кризиса: пути инновационного развития: материалы научно-практической конференции студентов и аспирантов экономического факультета Белорусского государственного университета: секция «Международная торговля», [Минск, 1 марта 2010 г. / под общей редакцией Б. Н. Панышина]. — Минск, 2010. — 170 с. — 120 экз.

Таможенный кодекс таможенного союза: [принят Решением Межгосударственного Совета Евразийского экономического сообщества (высшего органа таможенного союза) на уровне глав государств от 27 ноября 2009 г. № 17]. — Минск: Белтаможсервис, 2010. — 303 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6667-78-0 (в пер.).

Міжнародныя фінансы

Еремеева, И. А. Международные финансы / И. А. Еремеева, С. Д. Колесников. — Минск: Право и экономика, 2010. — 99 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-809-3.

Знешнеэканамічныя сувязі. Знешнеэканамічная палітыка. Міжнародныя эканамічныя адносіны. Сусветная гаспадарка

Ковшар, Е. А. Основы внешнеэкономической деятельности: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Мировая экономика» / Е. А. Ковшар. — Минск: БГУ, 2010. — 397 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-518-273-4 (в пер.).

Юсубов, Ф. И. Развитие экономического сотрудничества между Беларусью и Азербайджаном / Ф. И. Юсубов; под научной редакцией В. Ф. Володько. — Минск: Право и экономика, 2010. — 144 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-818-5.

Права. Юрыдычныя навукі

Бибилло, В. Н. Проблемы юриспруденции: избранные труды / В. Н. Бибилло. — Минск: Право и экономика, 2010. — 468 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-442-829-1.

Правовое обеспечение устойчивого развития Республики Беларусь: материалы международной научно-практической конференции (Гомель, 9–10 апреля 2010 г.) / [редколлегия: С. Л. Емельянов и др.]. — Гомель: ГГУ, 2010. — 270 с. — Часть текста на белорусском языке. — 113 экз. — ISBN 978-985-439-478-7.

Права ў цэлым.

Метады і дапаможныя прававыя навукі

Право в современном белорусском обществе: сборник научных трудов. — Минск, 2006 —

Вып. 5 / Национальный центр законодательства и правовых исследований Республики Беларусь, Институт правовых исследований; [редколлегия: Семенов В. И. (главный редактор) и др.]. — Право и экономика, 2010. — 645 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-799-7.

Міжнароднае права

Савченко, М. И. Международное частное право: учебно-методическое пособие: [для студентов] / М. И. Савченко; Частный институт управления и предпринимательства. — Минск: Частный институт управления и предпринимательства, 2010. — 184 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6877-90-5.

Дзяржаўнае права. Канстытуцыйнае права. Адміністрацыйнае права

Сарокін, А. М. Покліч роднай зямлі. Канстытуцыя Беларусі Савецкай эпохі / А. М. Сарокін; [рэдактар Гаўрыленка В. Р.]. — Минск: Права і эканоміка, 2010. — 277 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-805-5.

Василевич, Г. А. Конституция. Человек. Государство: [материалы выступлений и статьи] / Г. А. Василевич. — Минск, 2002 — Кн. 7 / [редактор Гавриленко В. Г.]. — Право и экономика, 2010. — 446 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-442-816-1.

Выборы в местные Советы депутатов Республики Беларусь двадцать шестого созыва / Центральная комиссия Республики Беларусь по выборам и проведению республиканских референдумов. — Минск, 2010. — 131 с. — 1970 экз.

Конституция Республики Беларусь: 16-летний опыт применения: материалы «круглого стола», состоявшегося 15 марта 2010 г. на юридическом факультете Белорусского государственного университета / [научный редактор Г. А. Василевич]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 213 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-442-825-3.

Крымінальнае права і судаводства. Крыміналогія. Крыміналістыка

Левшук, О. И. Расследование краж личного имущества граждан на объектах железнодорожного транспорта: теория и практика: монография / О. И. Левшук; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия МВД. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2010. — 183 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-427-613-7.

Осмотр места происшествия: практическое пособие / [И. А. Анищенко и др.]; под редакцией В. М. Логвина; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия МВД. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2010. — 310 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-427-606-9.

Особенности изготовления искусственного трикотажного меха: справочное пособие для судебных экспертов / Государственное учреждение «Центр судебных экспертиз и криминалистики Министерства юстиции Республики Беларусь»; [подготовлено А. З. Малинниковой и др.; под редакцией А. З. Малинниковой]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 59 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-817-8.

Проблемы борьбы с преступностью и подготовки кадров для органов внутренних дел Республики Беларусь: тезисы докладов международной научно-практической конференции (Минск, 30 июня 2010 г.) / под общей редакцией В. Б. Шабанова. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2010. — 327 с. — Часть текста на белорусском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-427-615-1.

Гаспадарчае права. Прававыя пытанні дзяржаўнага рэгулявання эканомікі

Сигаева, Т. А. Споры, возникающие из договоров перевозки груза железнодорожным транспортом: производство в хозяйственных судах I инстанции / Т. А. Сигаева; [редактор Гавриленко В. Г.]. — Минск: Право и экономика, 2010. — 210 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-824-6.

Чернецкая, Н. А. Хозяйственное право: ответы на экзаменационные вопросы:

[для студентов вузов] / Н. А. Чернецкая. — 2-е изд., переработанное и дополненное. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 203 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-536-058-3.

Грамадзянскае права. Судовы лад

«Интеллектуальная собственность, образование и инновации», европейский семинар (2010; Москва). Европейский семинар «Интеллектуальная собственность, образование и инновации» = European seminar «Intellectual property, education and innovations»: Москва, 15–18 июня 2010: программа и тезисы / [составители: С. А. Зенченко, Н. Н. Горбачев]. — Минск: Ковчег, 2010. — 115 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — Часть текста на английском языке. — 80 экз. — ISBN 978-985-6950-20-2.

Сидорчук, И. П. Гражданское право. Особенная часть (в таблицах): пособие: [для студентов и слушателей] / И. П. Сидорчук; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — 222 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-457-983-2.

Дзяржаўнае адміністрацыйнае кіраванне. Ваеннае майстэрства. Ваенныя навукі

Инструкция по делопроизводству в государственных органах и организациях Республики Беларусь: утверждено Министерством юстиции Республики Беларусь 19.01.09. — Минск: Дикта, 2010. — 119 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-522-4.

Аб'екты і задачы дзяржаўнага адміністрацыйнага кіравання. Ступені органаў дзяржаўнага адміністрацыйнага кіравання. Мясцовая, рэгіянальная, цэнтральная адміністрацыя

Дисциплинарный устав органов внутренних дел Республики Беларусь. Приказа лиц рядового и начальствующего состава органов внутренних дел Республики Беларусь: [к сборнику в целом: утверждено Указом Президента Республики Беларусь 29.05.2003 № 218]. — Минск: Академия МВД, 2010. — 23 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-427-618-2.

Лапанович, С. Ф. История создания и деятельности службы по борьбе с экономическими преступлениями (ОБХСС – БЭП) Беларуси: лекция / С. Ф. Лапанович; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия МВД. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2010. — 39 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-427-609-0.

Организация выполнения мероприятий гражданской обороны: методическое руководство / [В. Н. Полещук и др.]; под общей редакцией Э. Р. Бариева; Министерство по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь. — Минск: Республиканский центр сертификации и экспертизы лицензируемых видов деятельности МЧС Республики Беларусь, 2010. — 240 с. — 2284 экз. — ISBN 978-985-90175-8-2.)

Семенова, С. А. История органов внутренних дел (из истории становления и деятельности уголовного розыска в Беларуси): лекция / С. А. Семенова; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия МВД. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2010. — 40 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-427-587-1.

Теоретико-методологические и прикладные аспекты государственного управления: материалы XIV Республиканской научно-практической конференции молодых ученых, аспирантов и студентов (Минск, 26–27 марта 2010 г.): в 2 ч. / под общей редакцией В. А. Богуща. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — ISBN 978-985-457-995-5.

Ч. 1. — 371 с. — Часть текста на белорусском языке. — 120 экз. — ISBN 978-985-457-996-2.

Ч. 2. — 562 с. — Часть текста на английском, белорусском, испанском, немецком и французском языках. — 370 экз. — ISBN 978-985-457-997-9.

Ваенная справа. Ваеннае майстэрства. Ваенныя навукі. Узброеныя сілы

Мурох, В. И. В танце со смертью длиною в жизнь: [о необычной судьбе советского разведчика Я. А. Ищука] / В. И. Мурох. — Минск: Белпринт, 2010. — 238 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-459-181-0 (в пер.).

Солдаты памяти: 52-й отдельный специализированный поисковый батальон Вооруженных Сил Республики Беларусь. — Минск, 2010. — 51 с. — 200 экз.

Швец, А. А. Записки военного строителя / Анатолий Алексеевич Швец. — Минск: Книгасбор, 2010. — 235 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6976-04-2.

Забеспячэнне духоўных і матэрыяльных жыццёвых патрэбнасцей. Страханне

Возмещение пособий по временной нетрудоспособности. — 8-е изд., измененное и дополненное. — Минск: Информпресс, 2010. — 67 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-510-141-4.

Лаввич, Ю. Ф. Психологическая готовность к усыновлению / Ю. Ф. Лаввич. — Минск: РИВШ, 2010. — 254 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-369-5.

Выхаванне. Навучанне. Адукацыя

Беларусь – Китай: сборник научных трудов / Белорусский государственный университет, Республиканский институт китаеведения им. Конфуция. — Минск: Издательский центр БГУ, 2007 —

Вып. 7: Китай в современном мире / [под общей редакцией И. А. Малевича]. — 2010. — 110 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-476-780-2.

Педагогическое образование в условиях трансформационных процессов: методология, теория, практика = Teacher education in the context of transformation processes: methodology, theory and practice материалы IV Международной научно-практической конференции, г. Минск, 14 мая 2010 г. / [под научной редакцией А. В. Торховой, З. С. Курбыко]. — Минск: БГПУ, 2010. — 290 с. — Часть текста на белорусском языке. — 120 экз. — ISBN 978-985-501-899-6.

Асноўныя тыпы і прынцыпы навучання

Журлова, И. В. Социально-педагогическая виктимология: курс лекций / И. В. Журлова; Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 171 с. — 93 экз. — ISBN 978-985-477-386-5.

Интегрированные формы обучения в области фундаментальной химии: материалы научно-практического семинара, 3–4 декабря 2009 г., Минск / [редколлегия: Н. М. Рыбнянец (отв. ред.) и др.]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 91 с. — Часть текста на английском языке. — 60 экз. — ISBN 978-985-476-816-8.

Лесун, А. И. Социально-педагогическая диагностика: программно-методический комплекс: [для студентов] / А. И. Лесун; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 91 с. — 90 экз.

Научно-методическое обеспечение инновационной деятельности в учреждениях образования региона: материалы областной научно-практической конференции, 19 ноября 2009 г., Гродно / [редколлегия: Г. Г. Борисюк, А. В. Рыкова, Л. А. Кивалюк]. — Гродно: ГрОИРО, 2010. — 94 с. — 100 экз.

Национальный детский образовательно-оздоровительный центр «Зубренок» = The National Children's Education and Health Center «Zubronok» / Министерство образования Республики Беларусь. — Минск, 2010. — 26 с. — 800 экз.

Педагог социальный года – 2009: материалы областного конкурса профессионального мастера / Управление образования Гродненского облисполкома, Государственное учреждение образования «Гродненский областной институт развития образования»; [составитель: Т. М. Ломашевич]. — Гродно: ГрОИРО, 2010. — 86 с. — 170 экз.

Практикум по педагогике: учебно-методическое пособие для студентов специальности 1-08 01 01 «Профессиональное обучение» / Министерство образования Республики Беларусь, Минский государственный высший радиотехнический колледж; [авторы-составители: Е. Е. Каменкова, И. В. Полищук]. — Минск: МГВРК, 2010. — 107 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-526-068-5.

Программа профессиональной подготовки приемных родителей и родителей-воспитателей. Профессиональная подготовка приемных родителей и родителей-воспитателей. Примерные комплексы занятий: пособие для специалистов органов охраны детства, социально-педагогических и детских интернатных учреждений / Н. С. Поспелова, И. А. Свиблович, Н. Е. Шех; Национальный центр усыновления Министерства образования Республики Беларусь. — Минск: В.И.З.А. ГРУПП, 2010. — 295 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6834-17-5.



общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / [В. А. Белая и др.]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 207 с. — 2735 экз. — ISBN 978-985-476-805-2.

Олимпиады по обществоведению / Управление образования Гродненского облисполкома, Государственное учреждение образования «Гродненский областной институт развития образования»; [составитель: Н. В. Нечаева]. — Гродно: ГрОИРО, 2010. — 74 с. — 350 экз.

Руденская, Н. В. Творческо-игровой проект «PR-кампания: лето-2009»: юбилейное лето / Н. В. Руденская; [под общей редакцией Н. Г. Онуфриевой]; Учреждение образования «Национальный детский образовательно-оздоровительный центр «Зубренок». — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 64 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-796-3.

Синякевич, Н. И. Реши тесты по курсу «Человек и мир»: 1-й класс: [для учителей: в 3 ч.] / Н. И. Синякевич. — 5-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — ISBN 978-985-514-886-0.

Ч. 1: Природа и человек. — 2010. — 69 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-538-061-1.

Ч. 2: Человек и общество. — 2010. — 26 с. — 613 экз. — ISBN 978-985-538-062-8.

Тармола, Т. Н. Творческо-игровой проект «Краски рассказывают сказки, или Необычные превращения»: юбилейное лето / Т. Н. Тармола; [под общей редакцией Н. Г. Онуфриевой]; Учреждение образования «Национальный детский образовательно-оздоровительный центр «Зубренок». — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 70 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-795-6.

Урок-презентация / [авторы-составители: В. Н. Пунчик, Е. П. Семенова, Н. Н. Пунчик]. — Минск: Красико-Принт, 2009. — 173 с. — 1800 экз. — ISBN 978-985-405-516-9.

Шумель, Т. И. Путешествие по стране Здоровья: занятия по формированию здорового образа жизни: 5–7-е классы: практическое пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / Т. И. Шумель. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 219 с. — 1413 экз. — ISBN 978-985-538-057-4.

Юбилейное лето-2009 / Учреждение образования «Национальный детский образовательно-оздоровительный центр «Зубренок»; [под общей редакцией Н. Г. Онуфриевой]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 66 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-793-2.

Пазашкольная агульная адукацыя. Самаадукацыя

Гололобов, Д. В. Инновационные образовательные технологии в кружках радиоэлектронного направления: реализация, идеи и перспективы / [Гололобов Дмитрий Владимирович]; Минский государственный дворец детей и молодежи, [Отдел технического творчества и спорта]. — Минск, 2010. — 27 с. — 30 экз.

Завадская, Л. Н. Становление и развитие личности ребенка на занятиях школы эстетического развития «Мастачок»: методические рекомендации / [Завадская Людмила Николаевна]; Минский государственный дворец детей и молодежи. — Минск, 2010. — 35 с. — 30 экз.

Зеленая волна: сборник сценариев / УГАИ ГУВД Мингорисполкома, Минский государственный дворец детей и молодежи, Центр «Безопасное детство»; [составители: Петрова Елена Михайловна, Радушная Валентина Георгиевна]. — Минск, 2010. — 35 с. — 50 экз.

Канончик, В. И. Интеллектуально-технические конкурсы как средство развития технического мышления: из опыта работы / [Канончик Валерий Иванович, Соболевская Елена Николаевна]; Минский государственный дворец детей и молодежи, [Отдел технического творчества и спорта]. — Минск, 2010. — 42 с. — 30 экз.

Каплановская, С. П. Формирование и развитие музыкально-певческих навыков в хоровом коллективе / [Каплановская Светлана Петровна, Кожевец Ирина Ивановна, Суханова Наталья Викторовна]; Минский государственный дворец детей и молодежи. — Минск, 2009. — 31 с. — 30 экз.

Каргуль, Н. В. Игрушки и куклы в технике папье-маше: методическая разработка / [Каргуль Наталия Валентиновна]; Минский государственный дворец детей и молодежи. — Минск, 2009. — 22 с. — 30 экз.

Коробушкин, А. Е. Атлетическая гимнастика — средство физического совершенствования: методические рекомендации / [Коробушкин Алексей Евгеньевич]; Минский государственный дворец детей и молодежи. — Минск, 2009. — 42 с. — 30 экз.

Мельник, К. А. Развитие вокальных способностей молодежи в клубе эстрадной песни: методические советы / [Мельник Кристина Андреевна]; Минский государственный дворец детей и молодежи. — Минск, 2009. — 20 с. — 30 экз.

Пасюков, В. В. Изготовление простейших метательных планеров: рекомендации / [Пасюков Владимир Васильевич, Уминский Александр Александрович]; Минский государственный дворец детей и молодежи. — Минск, 2009. — 19 с. — 30 экз.

Тарасов, Е. И. Робот своими руками: рекомендации / [Тарасов Егор Иванович]; Минский государственный дворец детей и молодежи. — Минск, 2009. — 32 с. — 30 экз.

Арганізацыя выхавання і адукацыі. Школьная арганізацыя

Лукьянова, Л. А. Наглядно-игровые модели для развития и коррекции речи: практическое пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / Л. А. Лукьянова, Т. В. Пятница. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 73 с. + 1 электронно-оптический диск (CD-R). — 1313 экз. — ISBN 978-985-538-047-5.

Сыс, А. А. Формирование коммуникативного поведения у заикающихся подростков и взрослых в процессе логопедической работы: пособие / А. А. Сыс; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 74 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-501-842-8 (ошибоч.).

Ярмарка звуков: дидактический материал для коррекции произношения звуков [л], [л'], [р], [р']: практическое пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / [составитель М. В. Капюкевич]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 71 с. — 1313 экз. — ISBN 978-985-538-048-2.

Прафесійная адукацыя. Тэхнічныя школы.

Прафесійныя каледжы. Палітэхнікумы

Аксенова, Л. Н. Методика воспитательной работы в учреждениях профессионального образования: учебно-методи-

ческое пособие: [для студентов] / Л. Н. Аксенова; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра «Профессиональное обучение и педагогика». — Минск: БНТУ, 2010. — 120 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-525-110-2.

Слонимское духовное училище — зов к свету: 10-летию духовной школы посвящается. — 2010. — 35 с. — 3000 экз.

Вышэйшая адукацыя. Універсітэты. Акадэмічнае навучанне

Акулов, А. В. Инновационные подходы в подготовке специалистов инженерно-технического профиля: монография / А. В. Акулов; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 178 с. — 110 экз. — ISBN 978-985-498-288-5 (ошибоч.).

Закружный, А. А. Как это было / Алексей Закружный. — Минск, 2005 —

Кн. 2: переход к рынку и выход из кризиса. — Право и экономика, 2010. — 239 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-814-7.

Ключников, А. В. Основы управления многолетним процессом по физической культуре курсантов инженерных институтов МЧС: монография / А. В. Ключников; Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный университет им. Ф. Скорины. — Гомель: ГГУ, 2009. — 283 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-439-455-8.

Перечень типовых учебных программ: [для специальностей высшего образования]: по состоянию на 01.06.2010 / [составители: С. М. Артемьева и др.]. — Минск: РИВШ, 2010. — 283 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-500-367-1.

Подгайская, Л. И. Игровые методы для практических занятий по социологии / Л. И. Подгайская. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 101 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-6941-38-5.

Преподавание иностранных языков в вузах нефилологического профиля: материалы международной научно-практической конференции, 27–28 ноября 2009 г., Минск / [ответственный редактор Л. В. Хведченя]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2009. — 326 с. — Часть текста на английском и немецком языках. — 120 экз. — ISBN 978-985-476-776-5.

Пути интенсификации подготовки студентов языкового вуза, специализирующихся в области лингвистического обеспечения межкультурных коммуникаций: материалы «круглого стола» (Минск, 6 апреля 2010 г.) / [редколлегия: М. Г. Богова (отв. ред.) и др.]. — Минск: РИВШ, 2010. — 113 с. — Часть текста на английском языке. — 50 экз. — ISBN 978-985-500-368-8.

Седнин, А. В. Атомные электрические станции: курсовое проектирование: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Паротурбинные установки атомных электрических станций» / А. В. Седнин, Н. Б. Карницкий, М. Л. Богданович. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 149 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1851-1.

Сертификация услуг на железнодорожном транспорте: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Управление грузовой и коммерческой работой», Отдел сертификации. — Гомель: БГУТ, 2009 — ISBN 978-985-468-663-9.

Ч. 2: Сертификация услуг, предоставляемых при перевозке грузов / И. А. Еловой, В. С. Зайчик. — 2010. — 53 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-468-734-6.

Сидорова, Л. Г. Бухгалтерский учет: учебно-методическое пособие по выполнению курсовой работы для студентов всех форм обучения по специальностям «Бухгалтерский учет, анализ и аудит» и «Коммерческая деятельность» / Л. Г. Сидорова, Е. Г. Павлович; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет транспорта, Кафедра «Бухгалтерский учет, анализ и аудит». — Гомель: БГУТ, 2010. — 134 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-468-719-3.

Современные образовательные технологии и методическое обеспечение в высшей медицинской школе: республиканская конференция с международным участием, Гродно, 21 мая 2010 г. / [редколлегия: Снежицкий В. А. (отв. ред.) и др.]. — Гродно: ГрГМУ, 2010. — 303 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-496-638-0.

Теория и практика преподавания русского языка как иностранного: достижения, проблемы и перспективы развития: материалы IV Международной научно-методической конференции, Минск, 20–21 мая 2010 г. / [редколлегия: С. И. Лебе-

динский (председатель) и др.]. — Минск: Издательский центр БГУ, 2010. — 289 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-476-817-5.

Управление учебной деятельностью на основе модульно-рейтинговой технологии: пособие: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина; [авторы-составители: А. И. Гридюшко, Е. И. Сафанков]. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 52 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-477-380-3.

Учреждение образования «Витебский государственный университет им. П. М. Машерова» = Educational establishment «Vitebsk State Masherov-University» / [под общей редакцией А. П. Солодкова]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 24 с. — Текст параллельно на русском и английском языках. — 1000 экз.

Я + 1: технология профессионального самоопределения: кейс методических материалов по профессиональной ориентации / Российский государственный социальный университет, Филиал в г. Минске, Республика Беларусь, Студенческий инновационный научно-исследовательский проект Я + 1 «Технологии профориентационной работы с учащейся молодежью в области выбора социальной работы как профессиональной деятельности»; [составители: А. Ю. Гольцов и др.]. — Минск: РИВШ, 2010. — 85 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-500-370-1.

Вольны час. Святочныя дні. Каникулы

Ашмяншчына турыстычная = Tourist attractions of the Ashmyany district = Aszmiąszczyzna turystyczna / [переклад на англійскую мову: Н. Ф. Квасавец; переклад на польскую мову: В. Александровіч; аўтары тэксту: С. А. Жылік, С. А. Ішчанка; фота: В. Л. Леанідаў]. — Минск: Юніпак, 2010. — 22 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай, англійскай і польскай мовах. — 510 экз. — ISBN 978-985-6892-43-3.

Фальклор у вузкім сэнсе

Аўтэнтычны фальклор: праблемы вывучэння, захавання, пераймання: зборнік навуковых прац удзельнікаў IV Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі (Мінск, 29–30 красавіка 2010 г.) / [рэдакцыя: Мажэйка М. А. (старшыня), Калаціц В. В., Канановіч С. К.]. — Минск: БДУ культуры і мастацтваў, 2010. — 167 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 985-6798-20-5 (памылк.).

Варажба на Гомельшчыне / укладальнікі: В. С. Новак, А. А. Кастрыца. — Минск: Права і эканоміка, 2010. — 184 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-801-7.

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧЫЯ НАВУКІ

Вопросы естествознания: сборник научных статей / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка, Факультет естествознания. — Минск, 2008 —

Вып. 5 / [главный редактор М. Г. Ясоев]. — Право и экономика, 2010. — 126 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-442-820-8.

Прырода. Ахова прыродных рэсурсаў. Пагрозы навакольнаму асяроддзю і абарона ад іх

Дадим птицам шанс: информационно-методические материалы в помощь хранителям территорий, важных для птиц / BirdLife International, Ахова птушак Бацькаўшчыны; составители: Б. Яминский [и др.]; фото: М. Дмитринок, Э. Монгин, В. Дамбровский. — Минск, 2009. — 54 с. — 100 экз.

Корочкина, Л. Н. Зубр Беловежской пуши / Л. Н. Корочкина, В. А. Вакула. — 3-е изд., стереотипное. — Брест: Альтернатива, 2010. — 95 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-521-168-7.

Сахаровские чтения 2010 года: экологические проблемы XXI века = Sakharov readings 2010: environmental problems of the XXI century: материалы 10-й международной научной конференции, 20–21 мая 2010 г., г. Минск, Республика Беларусь: [в 2 ч. / под общей редакцией С. П. Кундаса, С. Б. Мельникова, С. С. Позняка]. — Минск: МГЭУ, 2010. — Часть текста на английском языке. — 202 экз. — ISBN 978-985-6931-43-0.

Ч. 1. — 278 с. — ISBN 978-985-6931-42-3.

Ч. 2. — 230 с. — ISBN 978-985-6931-44-7.

Матэматыка

Чабатарэўская, Т. М. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 1-га класа агульна-

Дорогие читатели!

Если вы хотите продать книгу из вашей домашней библиотеки или купить нужное вам издание, приложение «Книжный свет» — к вашим услугам. Заполните этот купон для бесплатного частного объявления о продаже или желании покупки книг, печатных периодических изданий.

Примечание. Объявления принимаются только при наличии вырезанного купона, а не его ксерокопии.

адукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання; у 4 ч. / Т. М. Чабатарэўская, М. І. Касабуцкі, А. А. Столяр. — 13-е выд., выпраўленае. — Мінск: Народная асвета, 2010. — ISBN 978-985-03-1401-7.

Ч. 1. — 2010. — 40 с. + разразны матэрыял. — 15130 экз. — ISBN 978-985-03-1397-3.

Ч. 2. — 2010. — 56 с. — 15130 экз. — ISBN 978-985-03-1398-0.

Новыя матэматычныя метады і камп'ютэрныя тэхналогіі ў праектаванні, вытворстве і навуковых даследаваннях: матэрыялы XIII Рэспубліканскай навуковай канферэнцыі студэнтаў і аспірантаў (Гомель, 15–17 марта 2010 г.): в 2 ч. / [редкалегія: О. М. Демиденко (главный редактор) и др.]. — Гомель: ГГУ, 2010.

Ч. 1. — 322 с. — 165 экз. — ISBN 978-985-439-471-8.

Ч. 2. — 251 с. — 105 экз. — ISBN 978-985-439-476-3.

Тэсты для тематическаго контроля по математике: 5-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Н. Н. Мынка. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 47 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-538-068-0.

Чеботаревская, Т. М. Математика: учебное пособие для 1-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: в 4 ч. / Т. М. Чеботаревская, Н. И. Касабуцкий, А. А. Столяр. — 13-е изд., исправленное. — Мінск: Народная асвета, 2010. — ISBN 978-985-03-1350-8.

Ч. 1. — 2010. — 40 с. + разрезной материал. — 81180 экз. — ISBN 978-985-03-1346-1.

Ч. 2. — 2010. — 56 с. — 81180 экз. — ISBN 978-985-03-1347-8.

Алгебра

Алгебра: 7-й класс: к учебному пособию «Алгебра. 7 класс» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения авторов Е. П. Кузнецовой [и др.] под редакцией Л. Б. Шнепермана / [составитель Т. В. Горбачевич]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 382 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-532-216-1.

Алгебра: 9-й класс: пособие для учащихся: к учебному пособию «Алгебра. 9 класс» для общеобразовательных учреждений с русским языком обучения с 11-летним сроком обучения авторов Е. П. Кузнецовой [и др.] под редакцией Л. Б. Шнепермана / [составитель Т. В. Горбачевич]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 646 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-231-4.

Геометрия

Орехова, А. И. Задачи на готовых чертежах. Стереометрия: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений: в 2 ч. / А. И. Орехова. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — ISBN 978-985-538-058-1.

Ч. 1. — 2010. — 49 с. — 1413 экз. — ISBN 978-985-538-052-9.

Тесты для тематического контроля по геометрии: 8-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Т. П. Кубеко. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 43 с. — 513 экз. — ISBN 978-985-538-069-7.

Анализ

Аналитические методы анализа и дифференциальных уравнений = Analytical methods of analysis and differential equations: труды 5-й международной конференции, 14–19 сентября 2009 г., Минск, Беларусь: [в 2 т. / редакторы: А. А. Килбас и С. В. Рогозин]. — Мінск: Институт математики НАН Беларуси, 2010. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 80 экз. — ISBN 985-6499-62-3.

Т. 1: Математический анализ. — 147 с. — Часть текста на белорусском языке. — ISBN 978-985-6499-63-3.

Т. 2: Дифференциальные уравнения и современные проблемы механики. — 139 с. — ISBN 978-985-6499-64-0.

Андрушкевич, И. Е. Методы разделения переменных в волновых уравнениях / И. Е. Андрушкевич. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 239 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-531-049-6.

Корзюк, В. И. Избранные научные труды: к 65-летию со дня рождения: в 2 т. / В. И. Корзюк; [редкалегія: И. С. Козловская и др.]; Институт математики Национальной академии наук Беларуси, Институт технологий информатизации и управления БГУ, Белорусский государственный университет. — Мінск: Издательский центр БГУ, 2010. — 50 экз. — ISBN 978-985-476-812-0 (в пер.).

Т. 1. — 267 с. — ISBN 978-985-476-813-7.

Т. 2. — 289 с. — Часть текста на английском языке. — ISBN 978-985-476-814-4.

Комбинаторны анализ. Теория графаў

Капусто, А. В. Дискретная математика: учебно-методический комплекс для студентов машиностроительных специальностей: в 2 ч. / А. В. Капусто, И. П. Кунцевич; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — ISBN 978-985-531-035-9.

Ч. 2. — 2010. — 247 с. — 175 экз. — ISBN 978-985-531-039-7.

Танаевские чтения: доклады четвертой международной научной конференции (Мінск, 29–30 марта 2010 г.) / [научный редактор Ю. Н. Сотсков]. — Мінск: ОИПИ НАН Беларуси, 2010. — 187 с. — Часть текста на английском языке. — 130 экз. — ISBN 978-985-6744-61-0.

Теория ивернасцей і матэматычная статыстыка

Теория вероятностей, математическая статистика: задачи, упражнения, тестовые задания: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальностям «Прикладная математика», «Информатика», «Экономическая кибернетика», «Актуарная математика», «Компьютерная безопасность» / [Ю. С. Харин и др.]. — Мінск: БГУ, 2010. — 301 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-518-261-1 (в пер.).

Геаэзія.

Тапограф-геаэзічныя работы. Дыстанцыйнае зандзіраванне. Картаграфія

Подшивалов, В. П. Высшая геодезия: сфероидическая геодезия, теоретическая геодезия: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-56 02 01 «Геодезия» и слушателей ИПК УО «ПГУ» специальности 1-56 02 71 «Прикладная геодезия и геодезическое обеспечение кадастра» / В. П. Подшивалов; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 191 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-531-055-7.

Фізіка

Исачанкава, Л. А. Сшытык для лабораторных работ і эксперыментальных даследаванняў па фізіцы для 7 класа: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / Л. А. Исачанкава, Ю. Дз. Ляшчынскі, Л. П. Ягорава. — 7-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 48 с. — 7500 экз. — ISBN 978-985-529-431-4.

Исачанкава, Л. А. Сшытык для лабораторных работ і эксперыментальных даследаванняў па фізіцы для 8 класа: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / Л. А. Исачанкава, Ю. Дз. Ляшчынскі, Л. П. Ягорава. — 7-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 48 с. — 7500 экз. — ISBN 978-985-529-431-4.

П. Ягорава. — 6-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 64 с. — 8500 экз. — ISBN 978-985-529-423-9.

Исачанкава, Л. А. Сшытык для лабораторных работ і эксперыментальных даследаванняў па фізіцы для 9 класа: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / Л. А. Исачанкава, І. І. Жалнярэвіч, І. М. Мядзведзь. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 75 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-529-433-8.

Исачанкава, Л. А. Фізіка: вучэбны дапаможнік для 6-га класа агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / Л. А. Исачанкава, І. Э. Слесарь; [пераклад з рускай мовы Н. Г. Ляўчук]. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 119 с. — 22320 экз. — ISBN 978-985-03-1345-4 (у пер.).

Ягорава, Л. П. Сшытык для лабораторных работ па фізіцы для 10 класа: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай мовай навучання / Л. П. Ягорава, В. У. Жылко, Л. Р. Марковіч. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 28 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-529-434-5.

Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина. Студенческая научная конференция, посвященная 375-летию со дня рождения Р. Гука (20-10). Студенческая научная конференция, посвященная 375-летию со дня рождения Р. Гука: сборник материалов: 2–4 июня 2010 г. / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина, Физический факультет; [под общей редакцией В. С. Секержичкога]. — Брест: БрГУ, 2010. — 19 с. — 40 экз.

Егорова, Л. П. Тетрадь для лабораторных работ по физике для 10 класса: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. П. Егорова, В. В. Жилко, Л. Г. Маркович. — 2-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 28 с. — 30000 экз. — ISBN 978-985-529-405-5.

Исаченкова, Л. А. Тетрадь для лабораторных работ и эксперыментальных исследований по физике для 7 класса: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, Ю. Д. Лещинский, Л. П. Егорова. — 8-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 48 с. — 25000 экз. — ISBN 978-985-529-403-1.

Исаченкова, Л. А. Тетрадь для лабораторных работ и эксперыментальных исследований по физике для 8 класса: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, Ю. Д. Лещинский, Л. П. Егорова. — 7-е изд., переработанное. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 64 с. — 25000 экз. — ISBN 978-985-529-422-2.

Исаченкова, Л. А. Тетрадь для лабораторных работ и эксперыментальных исследований по физике для 9 класса: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, И. И. Жолнеревич, И.

Н. Медведь. — 2-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 75 с. — 25000 экз. — ISBN 978-985-529-404-8.

Исаченкова, Л. А. Тетрадь для лабораторных работ по физике для 6 класса: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, И. Э. Слесарь. — 3-е изд. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 42 с. — 25000 экз. — ISBN 978-985-529-402-4.

Исаченкова, Л. А. Физика: учебное пособие для 6-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Л. А. Исаченкова, И. Э. Слесарь. — Мінск: Народная асвета, 2010. — 117 с. — 93500 экз. — ISBN 978-985-03-1344-7 (в пер.).

Календарь юного физика, 2010–2011 / [составители: Е. Н. Володько и др.]. — Мінск: Белорусская ассоциация «Конкурс», 2010. — 95 с. — 40700 экз. — ISBN 978-985-6821-69-4.

Ощепкова, Н. В. Физика: русский-английский словарь-справочник / Н. В. Ощепкова, А. А. Никифоров, Д. С. Звонарева; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 146 с. — 140 экз. — ISBN 978-985-531-064-9.

Ташлыкova-Бушкевич, И. И. Физика: учебное пособие для студентов технических специальностей учреждений, обеспечивающих получение высшего образования: в 2 ч. / И. И. Ташлыкova-Бушкевич. — [2-е изд., испр.]. — Мінск: Асар, 2010. — 1000 экз.

Ч. 1: Механика. Молекулярная физика и термодинамика. Электричество и магнетизм. — 287 с. — ISBN 978-985-6711-60-5. — ISBN 978-985-6711-59-9 (ошибоч.).

Ч. 2: Оптика. Квантовая физика. Строение и физические свойства вещества. — 236 с. — ISBN 978-985-6711-61-2. — ISBN 978-985-6711-59-9 (ошибоч.).

Физика: пособие для поступающих в учебные заведения на базе девяти классов общеобразовательной школы / [С. А. Горбачевич и др.]; под редакцией Л. Е. Золотаревой; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра естественно-научных дисциплин. — Мінск: БНТУ, 2010. — 254 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-298-7.

Физический практикум: учебное пособие для студентов лечебно-профилактического, фармацевтического и стоматологического факультетов / А. П. Баранов [и др.]; Министерство здравоохранения Республики Беларусь, Витебский государственный медицинский университет. — 2-е изд. — Витебск: ВГМУ, 2010. — 244 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-466-418-7.

Механіка газаў. Аэрадынаміка. Фізіка плазмы

Фомин, Н. А. Развитие техники ударных труб, начиная с XIX века, в лицах / Н. А. Фомин. — Мінск: ИТМО НАН Беларуси, 2010. — 36 с. — 120 экз.

Топ-10

Магазін "Істочнік знання", г. Борисов Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Наталья Батракова. Площадь согласия. — Мінск: Кавалер, 2009
2. Тамара Лисицкая. Идиотки. — Мінск: Регистр, 2009
3. Гарады і вёскі Беларусі Мінская вобласць: Энцыклапедыя. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2009
4. А. Алексеев О. Лукашевич. Наследие Беларуси: альбом. — Мінск: МФЦП, 2009
5. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2010
6. Дерюгина М.П., Дерюгина О.А. От колыбели до школы. — Мінск: Современная школа, 2009
7. Сергей Зайцев. Настольная книга молодой мамы. — Мінск: Книжный дом, 2009
8. Сергей Зайцев. Первый год жизни ребенка. — Мінск: Книжный дом, 2009
9. Сердце Беларуси. Минщина. — Мінск: Рифтур, 2009
10. Борисов: комплект открыток. — Мінск: Беларусь, 2009

Кнігі рускіх выдавецтваў

1. Пауло Козьло. Одиннадцать минут. — Москва: АСТ, 2009
2. Юлия Шилова. Укрощение строптивой. — Москва: АСТ, 2009
3. Дарья Донцова. Ромео с большой дороги. — Москва: АСТ, 2009
4. Стефани Майер. Рассвет. — Москва: АСТ, 2009
5. Екатерина Вильмонт. Полоса везения. — Москва: АСТ, 2009
6. Олег Рой. Банкротство лишни ценностей. — Москва: ЭКСМО, 2009
7. Павел Санаев. Похороните меня за плинтусом. — Москва: АСТ, 2009
8. Януш Вишневский. Одиночество в сети. — Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2009
9. Андрей Белянин. Казачьи сказки. — Москва: Армада, 2009
10. Пауло Козьло. Алхимик. — Москва: АСТ, 2009

Топ-10

"Центральный книжный магазин", г. Минск Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Сяргей Плыткewіч. Нечаканая Беларусь: Альбом. — Мінск: Рьфтур, 2008
2. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2010
3. Уладзімір Караткевіч. Каласы пад сярпом тваім. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2007
4. Уладзімір Караткевіч. Лебядзіны скіт. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
5. Востраў русалак: легенды, паданні. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
6. Вялікая Княства Літоўскае: Энцыклапедыя ў 3 т. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2010
7. Максім Багдановіч. Вянок. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2005
8. Якуб Колас. Новая зямля. Сымон-музыка. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
9. Н.Г. Ваніна, Н.Н. Ганушэнка, В.И. Ивченков. Беларусь — страна твоего будущего. Книга для выпускника. — Мінск: Пачатковая школа, 2010
10. Города, местечки и замки Великого Княжества Литовского: Энцыклапедыя. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2009

Кнігі рускіх выдавецтваў

1. Фэнні Флэг Жареные зелёные помидоры в кафе "Полустанок". — Москва: Фантом Пресс, 2010
2. Дина Рубина. Белая голубка Кордовы. — Москва: Эксмо, 2009
3. Фредерик Бегбедер. Французский роман. — Москва: Иностранка, 2010
4. Рэй Брэдбери. Вино из одуванчиков. — Москва: Эксмо, Домино, 2009
5. Стив Ларсон. Девушка с татуировкой дракона. — Москва: Эксмо, Домино, 2009
6. Халед Хоссейни. Белугий за ветром. — Москва: Фантом Пресс, 2010
7. Хью Лори. Торговец пушками. — Москва: Фантом Пресс, 2010
8. Эмили Бронте. Грозовой перевал. — Москва: Эксмо, 2010
9. Анна Гавальда. Просто вместе. — Москва: АСТ, Астрель, 2010
10. Омар Хайям. Рубай. — Москва: Эксмо, 2010

Унікальныя выданні



"Як мастак Георгій Паплаўскі сфарміраваўся ў атмасферы шасцідзясятых гадоў і з тых часін захоўвае вернасць мастацтву праўдзіваму, дэмакратычнаму, адкрытаму трывогам і надзеям свайго часу", — так пачынаецца расповед пра народнага мастака Беларусі, нашага сучасніка ў альбоме "Рамантык суровага стылю" (Мінск, выдавецтва "Чатыры чвэрці", 2010). Аўтар кнігі — спадарожнік Георгія Георгіевіча па жыцці, яго дарадца і самы шчыры рэцэнзент Наталля Паплаўская.

Мастак і яго час

Праўда, у яе ў сааўтарах і тыя мастацтвазнаўцы, пісьменнікі, журналісты, якіх у розныя дзесяцігоддзі захапляла, цікавіла і працягвае цікавіць творчасць яркага майстра. Згадаем хача б некаторых: Алесь Адамовіч, Янка Брыль, Васіль Быкаў, Мікалай Ганчароў, Барыс Крэпак, Эма Пугачова, Рыгор Астроўскі, Алег Сурскі... І ўсё ж галоўны аўтар, чалавек, які спраектаваў альбом, выклаў перад чытачом выразную канцэпцыю працягання творчасці жывапісца, графіка, мастака кнігі, — Наталля Паплаўская. Перад намі нават не альбом, а кніга-сінтэз, у якой прадстаўлены не толькі красамоўныя рэпрадукцыі, а яшчэ і падрабязны расповед пра лёс майстра, яго творчыя вандроўкі па Беларусі і іншых краінах свету. А яшчэ ж — і бібліяграфія, храналогія выставак.

І нельга не пагадзіцца з наступнай думкай: "Альбом... з'яўляецца найбольш поўным даследаваннем біяграфіі таленавітага і творча актыўнага мастака. Ён, безумоўна, стане навуковым матэрыялам для мастацтвазнаўства, гістарычных архіваў, бібліятэк, кіраўніцтвам для музейных супрацоўнікаў і навучальных

устаноў Беларусі". Хіба што варта дадаць і тое, што альбом, прысвечаны Г. Паплаўскаму, — яшчэ і вандроўка ў часе, сустрэча з рознымі краінамі і народамі свету.

Народны мастак Беларусі, правадзейны член Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, правадзейны член Расійскай акадэміі мастацтваў, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Міжнароднай прэміі імя Джавахарлала Неру, Георгій Паплаўскі з самага пачатку



ку творчай біяграфіі выявіў сябе актыўным збіральнікам мастацкіх і жыццёвых уражанняў. У 1963 годзе мастак едзе ў Казахстан, рыхтуе серыю маляўнічых і графічных работ "Паўночны Казахстан". У 1965-м — паўгадовае плаванне на рыбалавецкім судне ў Атлантыцы, з заходам на Кубу, порт Гавана. Як вынік — персанальная выстаўка "Атлантика..." У 1967-м завяршае цыкл лінагравюр "Казкі і легенды Палесся", якія нарадзіліся з этнаграфічных паездак па палескіх вёсках. 1970 — уражанні ад паездкі ў Індыю афармляюцца ў цыкл "Індыйскі дзёнік". У Маскве праходзіць аднайменная персанальная выстаўка.



А яшчэ ж — Мексіка, краіны Еўропы, Расійская Поўнач... І галоўнае — Віцебшчына ваколіцы Браслава.

Старонкі кнігі ўраджаюць, бяруць у палон. Як, між іншым, і апошні раздзел — "Мастацтва кнігі". Вось што піша Наталля Паплаўская, прадстаўляючы свайго героя як кніжнага ілюстратара: "Працуючы над кнігай, Паплаўскі пазбягае ўзроўню выключна афармлення ў межах павярхоўнага ўспрымання вызначанага сюжэта. Ілюструючы, ён стварае свой паралельны аповед, умацоўваючы калізіі, прапанаваныя аўтарам, а часам настолькі паглыбляе і ўскладняе выяўленчае ўспрымання вобраза і драматургіі твора, што дапамагае тэксту, калі ён да ўсяго ж ардынарны ў літаратурным плане.

Гэтая схільнасць да павялічанага ілюстратыўнага актыўнасці прывяла яго ў кагорту мастакоў-станкавістаў, калі ад вызначанага аўтарам зместу графік сыходзіць у сваю ўласную свабодную і самастойную інтэрпрэтацыю". Добра гэта ці дрэнна?.. Каб адказаць на пытанне, трэба быць яшчэ і ўважлівым чытачом "адкрытых" мастаком кнігі. І ўсе, нават



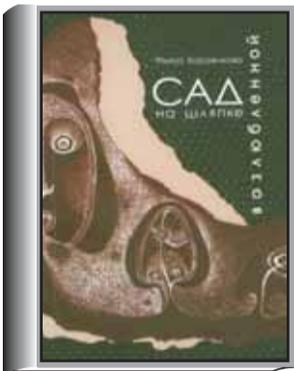
з альбомнага "прачытання", ілюстрацыі ўраджаюць. Адна з першых кніг, аформленых Георгіем Паплаўскім, — "Славенскі горад Полоцк" (Мінск, 1962 год). За гэтую работу мастак атрымаў дыплом II ступені Усесаюзнага конкурсу на лепшыя выданні. З таго часу плён працы Г. Паплаўскага як кніжнага графіка адзначаўся неаднойчы. І сапраўды, ілюстрацыі да твораў Я. Коласа, А. Адамовіча, У. Караткевіча можна разглядаць як самастойныя работы.

Відавочна, што разам з творчай інтуіцыяй першым памагатым кніжнага графіка з'яўляецца яго скрупулёзнасць у засваенні тэмы. Невыпадковым даецца выказванне Васіля Быкава з гэтай нагоды: "На працягу нядоўгага часу Г. Паплаўскі праілюстраваў некалькі маіх апавесцяў, стварыўшы цудоўную графічную серыю, прысвечаную складаным перыпетыям барацьбы савецкіх воінаў і партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны. Я думаю, што гэтыя яго работы можна разглядаць як самастойныя і самакаштоўныя творы выяўленчай этыкі. Яны абуджаюць уяўленне і надаюць асаблівае натхненне ў літаратурнай працы."

Асобным разваротам у альбоме прадстаўлены ілюстрацыі апошняга часу — да кнігі "Прарок" Халіла Джэбрана (Мінск, РВУ "ЛіМ", 2010 год). Угледзецца ў іх — і вам абавязкова, па волі мастака, давядзецца ўжо адкрыць кнігу з паэмай ліванскага мыслера, пераствораную на рускай мове Юрыем Сапажковым. І не толькі дзеля таго, каб пераканацца ў суладнасці мастака і паэта, а хутчэй дзеля таго, каб пайсці і далей шляхам адкрыццяў. Шляхам, на якім нас сустракаюць увогуле старонкі альбома "Рамантык суровага стылю", укладзенага, зробленага Наталляй Паплаўскай, альбома, які засведчыў і яе ўласную захопленасць і любоў.

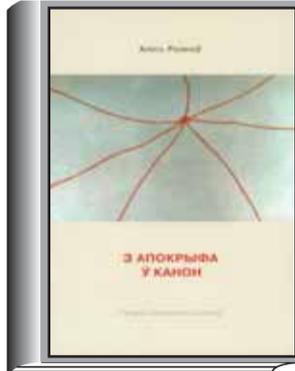
Мікола БЕРЛЕЖ

Пад вокладкай



1. **Боровикова, Р.А.** *Сад над шыякмі: любовная лірика* / Раіса Боровикова. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 64 с.

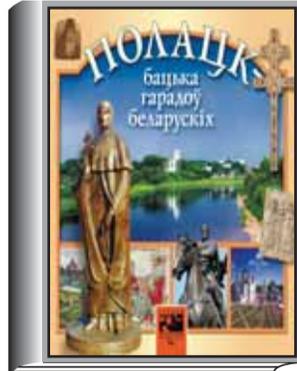
Паэзія Раісы Баравіковай ужо даўно ў беларускай літаратурнай прасторы ўспрымаецца як прыклад увасаблення сапраўднай жаночасці, лёгкасці, але не легкадумнасці. Асабліва калі гаворка ідзе пра інтымную лірыку. Выбраныя вершы пра каханне ў перакладзе на рускую мову І. Катлярова, Р. Раманавай, Ю. Сапажко-



ва, Г. Куранева і іншых увайшлі ў новую кнігу Раісы Андрэеўны.

2. **Разанаў, А.С.** *З апокрыфаў у канон: гутаркі, выступленні, нататкі* / Алесь Разанаў. — Мінск: І.П. Логвінаў, 2010. — 138 с.

Алесь Разанаў — бясспрэчны гуру беларускай філасофскай паэзіі. Але не толькі паэзіі. Яго крытычныя "Нататкі на дубовых лістах", створаныя ў 1982 годзе, і сёння ўспрымаюцца як прыклад беларускай крытыкі, не той, што толькі аналізуе твор, але выходзіць на больш шырокія



абгульненні. Інтэрв'ю, якія запісвалі з паэтам у розныя часы Галіна Шаблінская і Анатоль Івашчанка, таксама дапамагаюць дапоўніць творчы партрэт Разанава.

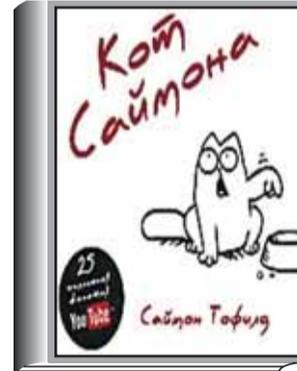
3. **Гальяравіч, Н., Ваніна, Н.** *Полоцк — бацька гарадоў беларускіх* / Навум Гальяравіч, Наталля Ваніна. — Мінск: Пачатковая школа, 2010. — 96 с.

Першае выданне серыі кніг для школьнікаў "Гарады і гістарычныя мясціны Беларусі" заканамерна прысвечана самаму старажытнаму ў краіне гораду Полоцку.



У кнізе распавядаецца пра мінулае і сучаснасць, эканоміку і культуру, літаратурнае жыццё места, знакамітых палачан. Яркая і маляўнічае выданне — якраз такое, як і любяць дзеці, — багата ілюстравана малюнкамі (дзіцячымі) і фотаздымкамі. Кніга можа стацца добрым пачаткам, штуршком да больш глыбокага вывучэння мінуўшчыны краю.

4. **Брестская крепость. Война и мир / автор концепции и текста А. Суворов.** — Брест: Полиграфика, 2010. — 256 с.



5. **Тофилд, Саймон** *Кот Саймона / Саймон Тофилд.* — Москва: Гаятри / Livebook, 2009. — 240 с.

Кніжны (ці хутчэй коміксавы) варыянт мультфільма пра ката Саймона з пункту гледжання сюжэту і герояў — больш складаны. Але ў той жа час і сам галоўны герой, кот, і яго паводзіны застаюцца нязменнымі. З такім катом знаёмы кожны. Ён, як і ўсе звычайныя занадта энергічныя каты, просіць і адмаўляецца есці, спіць, мяўкае, гуляе са смеццем, дзеліцца злоўленай мышшу з гаспадаром. Працяг знакамітага мультфільма на паперы выкананы ў нестандартным фармаце (па памеры як нэтбук), зроблены ў форме «альбома з малюнкамі» (на старонках няма нумароў і паліграфічных лічбаў). Выданне — добры падарунак усім, каму падабаюцца мультфільмы і коміксы.

З кнігамі знаёміла **Марына ВЕСЯЛУХА**
Водгукі дасылаце на **электронны адрас аўтара: himarina@tut.by**